Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

ETIKOS BENDROSIOS PROGRAMOS PROJEKTAS

Bendrosios programos projektą rengė
Rasa Aškinytė, dr. Andrius Sprindžiūnas, dr. Sigita Šilingaitė dr. Lina Vidauskytė
prof. Jūratė Rubavičienė (Baranova)

Turinys

1. Etikos paskirtis 2

2. Tikslas ir uždaviniai 2
2.1. Ugdymo tikslas 2
2.2. Pradinio ugdymo uždaviniai 2
2.3. Pagrindinio ugdymo uždaviniai 2
2.3. Vidurinio ugdymo uždaviniai 2

3. Kompetencijų ugdymas dalyku 3

3.1. Pažinimo kompetencija 3
3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija 3
3.3. Kūrybiškumo kompetencija 3
3.4. Pilietiškumo kompetencija 3
3.5. Kultūrinė kompetencija 3
3.6. Komunikavimo kompetencija 3
3.7. Skaitmeninė kompetencija 4

4. Pasiekimų sritys 4
A. Saviugda ir savisauga. *Aš–Asmuo.* 4
B. Dialoginis bendravimas. *Aš–Tu.* 4
C. Socialiniai santykiai. *Aš–Mes.* 4
D. Santykis su pasauliu. *Aš–Tai.* 4

5. Pasiekimų raida 6

6. Mokymo(si) turinys 20
6.1. Mokymo(si) turinys. 1 klasė 20
6.2. Mokymo(si) turinys. 2 klasė 21
6.3. Mokymo(si) turinys. 3 klasė 23
6.4. Mokymo(si) turinys. 4 klasė 25
6.5. Mokymo(si) turinys. 5 klasė 27
6.6. Mokymo(si) turinys. 6 klasė 30
6.7. Mokymo(si) turinys. 7 klasė 32
6.8. Mokymo(si) turinys. 8 klasė 34
6.10. Mokymo(si) turinys. 10 klasė 38
6.11. Mokymo(si) turinys. 11 klasė 41
6.12. Mokymo(si) turinys. 12 klasė 42

7. Pasiekimų vertinimas 45

8. Pasiekimų lygių požymiai 47
8.1. Pasiekimų lygių požymiai. 1–2 klasės 47
8.2. Pasiekimų lygių požymiai. 3–4 klasės 50
8.3. Pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės 52
8.4. Pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės 55

8.5. Pasiekimų lygių požymiai. 9–10 klasės 59
8.6. Pasiekimų lygių požymiai. 11–12 klasės 64

1. Etikos paskirtis

Etikos mokomasis dalykas skirtas ugdyti sąmoningą mokinių nuostatą savęs, Kito, visuomenės, gamtos ir pasaulio atžvilgiu. Etikos pamokose mokiniai mokosi kelti etinius, filosofinius klausimus, padedančius geriau pažinti savo emocijas, jausmus, mintis, atveriančius dialoginio santykio su Kitu galimybę bei norą suprasti buvimo mažose ir didelėse bendruomenėse, kuriose kasdien gyvenama ir veikiama, prasmę. Etika taip pat skirta ir žmogaus bei gamtos santykio analizei, ekologinės savimonės ugdymui.

2. Tikslas ir uždaviniai

2.1. Ugdymo tikslas

Siekiama, kad etikos pamokose mokiniai turėtų sąlygas:
ugdytis atsakingą santykį su savimi, kitais žmonėmis, visuomene, gamta ir pasauliu bei virtualia realybe, gebėjimą empatiškai suprasti ir užjausti ne tik artimus, bet ir patirtimi nutolusius asmenis, gebėjimą nesitaikstyti su prievarta, neteisingumu, patyčiomis, padėti kitam ištikus nelaimei. Mokiniai taip pat ugdosi asmenines savybes bei vertybes remdamiesi bendruomeniškumo, empatiškumo, atvirumo, aplinkosaugos idėjomis.

2.2. Pradinio ugdymo uždaviniai

Siekdami etikos ugdymo tikslo, mokiniai:

- dialogiškai bendrauja su kitu žmogumi, girdi ir išmoksta priimti kito nuomonę;
- atpažįsta savo jausmus ir randa tinkamą jų išraiškos būdą, taip pat atpažįsta kitų žmonių jausmus ir juos empatiškai priima. Iškilus problemoms ar krizėms kreipiasi pagalbos ar patarimo į artimiausius šeimos narius (globėjus) ir/ar mokytojus;
- mokosi dalyvauti pokalbyje su grupe, mokosi iš grupės, mokosi jausti socialinę atsakomybę už grupės narių problemas;
- kelia klausimus apie save, Kitą bei buvimą gamtoje ir pasaulyje. Mokosi gerbti ir saugoti gamtą, gyvūnus, ugdosi kasdieninius įpročius, kurie prisideda prie gamtos tausojimo;
- geba virtualią erdvę naudoti pagal paskirtį, atsižvelgiant į poreikį (situaciją), geba taikyti saugaus ir atsakingo elgesio virtualioje erdvėje principus (taisykles).

2.3. Pagrindinio ugdymo uždaviniai

Siekdami etikos ugdymo tikslo, mokiniai:

- svarsto paauglystėje kylančius konfliktus, įsisąmonina kreipimosi pagalbos galimybę, kaip ne silpnumo, bet stiprybės išraišką (problemos pripažinimas);
- suvokdami ir įvertindami kito žmogaus asmenines ribas ir jo individualią atsakomybę ugdosi individualią ir socialinę atsakomybę. Ugdosi pagarbą ir empatiją ne tik artimiems, bet ir tolimiems asmenims (kitos socialinės grupės, šalies gyventojams);
- diskutuoja grupėje ir ieško bendro sutarimo, turi drąsos išreikšti ir su grupe nesutampančią nuomonę. Mokosi kritiškai mąstyti, nesutapti su dauguma, ugdosi individualumą;
- apmąsto planetos ir gamtinės aplinkos problemas, kelia vertybinius, moralinius, egzistencinius klausimus;
- randa tinkamą santykį su virtualia erdve, vengia priklausomybės nuo virtualios erdvės, brangina ir vertina realybę. Nesitaiksto su prievarta ir destrukcija virtualioje erdvėje.

2.3. Vidurinio ugdymo uždaviniai

Siekdami etikos ugdymo tikslo, mokiniai:

- susipažįsta su svarbiausiomis filosofinės etikos kryptimis ir jų atstovais, nagrinėja žymiausių filosofinės etikos mąstytojų tekstus, analizuoja, lygina ir vertina jų idėjas;
- gilina supratimą apie žmogų, sociumą ir pasaulį remdamiesi filosofinės etikos teoretikų ir praktikų, taip pat visuomenės veikėjų bei menininkų idėjomis, veikla, kūryba;
- įsitraukia į moksleiviškų ir visuomeninių (pilietinių) būrelių, bendrijų ar grpių veiklą, susijusią su pilietinių, tautinių, socialinės rūpybos ir žmogaus teisių vertybių puoselėjimu, brandžios pilietinės savimonės ugdymųsi;
- kuria dialogiškus konstruktyvius santykius su draugais, artimaisiais, mokytojais ir kitais asmenimis, pagrįstus pagrįstus mandagiu dėmesingu bendravimu, supratimu, pakantumu ir empatija.

3. Kompetencijų ugdymas dalyku

3.1. Pažinimo kompetencija

Etikos dalykas skatina humanitarinį mokinių žingeidumą, jų susidomėjimą asmens tapatumu ir įvairiomis jo raiškos formomis: santykį su savimi, su kitu asmeniu, su visuomene ir gamta. Ugdomas kritinis mąstymas, kuris įgalintų savarankiškai tirti iškylančias problemas ir stiprintų saviugdos poreikį. Mokiniai mokosi reflektuoti savo mokymąsi, (įsi)vertinti patirtį ir pažangą, mokosi iš klaidų, išsikelia naujus tikslus.

3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija
Tai yra pamatinė etikos dalyko kompetencija. Etikos dalyko veiklose mokiniai mokosi apmąstyti jausmų ir emocijų įvairovę bei jų prasmę, ugdosi empatiją bei emocinį intelektą, siekia dermės tarp mąstymo ir jausmų, kuris veda prie psichologinio, o taip pat ir fizinio sveikatingumo. Etikos dalyko veiklose mokiniai mokosi suvokti sveikos gyvensenos bei pačios gyvybės vertę ir prasmę, ugdosi jų tausojimo įgūdžius.

3.3. Kūrybiškumo kompetencija
Etikos dalyko veiklose ugdomas kūrybinis mąstymas, t.y. gebėjimas patiems kelti klausimus, gebėjimas inovatyviai, netradiciškai spręsti kylančius klausimus, drąsa kelti probleminius klausimas ir gebėjimas suvokti alternatyvių atsakymų galimybę. Ugdomasi ištvermė ir drąsa pasitikti gyvenimo sudėtingumą. Ugdomasi savarankiško mąstymo ir veikimo galia.

3.4. Pilietiškumo kompetencija
Etikos dalyko veiklose ugdoma socialinė atsakomybė ne tik už artimuosius ar draugus, bet ir nepažįstamus, svetimus, už pasaulio likimą ir gamtą. Mokiniai ugdosi praktinius pagalbos kitiems įgūdžius. Gebėjimų srities aš-mes rakursu mokiniai ugdosi suvokti socialinio gyvenimo įvairovę, tapatumo ir kitybės dinamiką bei bendruomenės įtakos asmens tapatumui prasmę ir svarbą. Viena vertus, mokiniai ugdosi filotopijos, (t.y. meilės vietai, kurioje gyveni), kita vertus - atviros visuomenės vertybinėje perspektyvoje.

3.5. Kultūrinė kompetencija
Etikos dalyko veiklose mokiniai viena vertus susipažįsta su kultūra kaip etnografiniu asmens tapatumo šaltiniu. Kita vertus domisi ir kitomis šalies bei pasaulio kultūromis. Šiuo aspektu mokiniai ugdosi gebėjimą puoselėti ir vertinti ne tik savos, bet ir kitos etninės ar religinės grupės unikalumą: jie ugdomi savo šalies ir pasaulio piliečiais. Mokiniai ugdosi gebėjimą vertinti kultūrinius reiškinius kaip neišsenkamą prasmių šaltinį, reikšmingai praplečiantį jų pasaulio ir asmens tapatumo ribas.

3.6. Komunikavimo kompetencija
Etikos dalyko veiklose mokiniai mokosi kelių pakopų komunikacijos lygmenų, kurie skiriasi pagal savas/svetimas laipsnį. Jie mokosi palaikyti empatiškus tarpusavio santykius ne tik su šeimos

nariais ar draugais, bet ir suvokti tolerantiškos komunikacijos galimybę su socialiai nutolusiais asmenimis bei grupėmis. Mokiniai palaipsniui ugdosi gebėjimą ne tik būti komunikacijos recipientais, bet ir aktyvūs jos kūrėjai, socialinių projektų iniciatoriai bei vykdytojai. Išskirtinis dėmesys skiriamas virtualiosios komunikacijos etiniams aspektams. Mokiniai skaito ir patys komunikuoja ne tik rašytinius, bet ir vizualiuosius ar garsinius ženklus, tobulina multimodalios komunikacijos įgūdžius.

3.7. Skaitmeninė kompetencija
Skaitmeninė kompetencija – tai mokinio gebėjimas pažinti ir įvaldyti skaitmenines technologijas, sumaniai ir atsakingai naudotis jomis mokantis, dirbant ir dalyvaujant visuomenės gyvenime. Etikos dalyko kontekste įvestų temų ir užduočių pagrindu mokiniai ugdosi gebėjimą kritiškai vertinti informaciją virtualiojoje erdvėje, pasirinkti tinkamiausias technologines priemones savo tikslams pasiekti, kūrybingai naudotis ir suvokti jų veikimo principus, intelektinės ir etinės veiklos aspektus bei atsakingai, saugiai ir etiškai veikti, bendrauti ir bendradarbiauti skaitmeninėje erdvėje.

4. Pasiekimų sritys

A. Saviugda ir savisauga. *Aš–Asmuo.*
Mokiniai ugdosi savęs, kaip unikalaus asmens ir savo jausmų pažinimą, o taip pat savisaugos supratimą tiek realioje, tiek virtualioje tikrovėje.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:
A1. Pažįsta savo unikalumą.
A2. Pažįsta savo jausmus.
A3. Rūpestis dėl savęs ir kitų.
A4. Aš ir virtualumas.
.

B. Dialoginis bendravimas. *Aš–Tu.*
Mokiniai ugdosi dialoginės komunikacijos gebėjimus su įvairiais komunikacijos subjektais (draugais, artimaisiais, svetimais).

Šios pasiekimų srities pasiekimai:
B1. Kitas kaip draugas.
B2. Kitas kaip artimas.
B3. Kitas kaip svetimas.
B4. Virtualus Kitas.

C. Socialiniai santykiai. *Aš–Mes.*
Mokiniai ugdosi gebėjimą kokybiškai dalyvauti socialiniuose santykiuose, kurie apima šeimą, draugus, bendruomenę ir veikseną virtualybėje.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:
C1. Aš ir šeima.
C2. Aš ir draugai.
C3. Aš ir bendruomenė.
C4. Aš ir virtuali bendruomenė.

D. Santykis su pasauliu. *Aš–Tai.*
Mokiniai ugdosi kokybišką santykį, t.y. reflektuojantį dalyvavimą, su pasauliu, gamta bei kompetentingą pasaulio/gamtos problemų raiškos virtualybėje suvokimą.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:
D1. Aš ir augmenija.
D2. Aš ir gyvūnija.
D3. Aš ir ekologija.
D4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje

5. Pasiekimų raida

Pasiekimas	Pasiekimų raida					
	1–2 klasės	**3–4 klasės**	**5–6 klasės**	**7–8 klasės**	**9–10 klasės**	**11–12 klasės**
A. Saviugda ir savisauga. *Aš–Asmuo.*						
A1. Pažįsta savo unikalumą.	A1.3. Kelia klausimus apie savo pomėgių skirtingumą nuo kito pomėgių.	A1.3. Domisi savo savitumu, skirtumais ir panašumais į kitus ir priima kitų savitumą.	A1.3. Apibrėžia savitumo (unikalumo) sąvoką bei savais žodžiais nusako to reikšmę žmogui. Analizuoja kūrybiškumo sąvoką, diskutuoja apie kūrybiškumo svarbą, pateikia pavyzdžių kur reikalingas kūrybiškas mąstymas.	A1.3. Ne tik supranta asmens unikalumo idėjos esmę, bet ir geba pateikti pavyzdžių apie asmens unikalumą iš kasdieninio gyvenimo, TV dokumentikos, literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų. Kelia objektyvaus savęs vertinimo problemą. Ieško prasmingos saviraiškos formų.	A1.3. Geba suformuluoti asmenybės tapsmo tikslus, įvardija siektinus idealus, juos pagrindžia žmogaus (moralinės) raidos teoriniais duomenimis, taip pat vertingais pavyzdžiais iš literatūros, dramos, kino filmų ar žymių asmenų biografijų.	A1.3. Savarankiškai suvokia savo asmenybės unikalumą ir supranta, bei kritiškai vertina savo kelio į dorinę brandą svarbumą bei unikalumą. Suvokia dorinės brandos kertinius principus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.
A2. Pažįsta savo jausmus.	A2.3. Padedamas stebi (reflektuoja) savo emocijas ir jausmus, pastebi kylančias neigiamas emocijas, žino keletą būdų kaip jas tinkamai (saugiai) išreikšti. Supranta kodėl supykus svarbu nurimti.	A2.3. Mokytojo padedama apibūdina gyvenimo džiaugsmo sąvoką ir savarankiškai pateikia konkrečių pavyzdžių kas jam kelia gyvenimo džiaugsmą. Taiko savistabos įgūdį.	A2.3. Ne tik taiko savistabos įgūdį, bet ir diskutuoja su klasės draugais apie jo svarbą. Savarankiškai pateikia situacijų pavyzdžių, kuriose jautė diskomfortą, vidinius ar išorinius konfliktus. Padedamas analizuoja kaip neigiamas emocijas, situacijas	A2.3. Supranta ir gali draugams paaiškinti emocijų ir jausmų pažinimo svarbą. Geba suvaldyti, artikuliuoti pagrindines emocijas bei jausmus, pasidalina asmenine patirtimi ir pateikia pavyzdžių iš kitų žmonių patirties,	A2.3. Siekia suprasti, analizuoja ir interpretuoja galimus žmogaus prigimties jausmų kraštutinumus. Žino, konstruktyvių būdų kaip susivaldyti. Remiasi įvairias pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	A2.4. Savarankiškai suvokia savo jausmų ir pamatinių nuotaikų svarbą savęs ir pasaulio supratimui. Kritiškai vertina tokį supratimą, suvokia jausmų įtaką vertinimui. Atpažįsta, suvaldo ir reguliuoja savo

			lengviau išgyventi ar pakeisti jas pozityviomis.	literatūros, kino filmų ar kitų artefaktų.		patiriamas emocijas bei jausmus, kurių pagalba sąmoningai formuoja savo charakterį. Pažįsta savo asmenybės kryptingumą, geba racionaliai rinktis ir argumentuoti savo pasirinkimus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
A3. Rūpestis dėl savęs ir kitų.	A3.3. Savarankiškai įvardija situacijų, kuriose svarbu pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka bei gali kilti pavojus sveikatai pavyzdžių ir svarsto kaip jose elgtųsi.	A3.3. Saugo savo emocinę pusiausvyrą (nepasiduoda impulsyviai reakcijai ir elgsenai), laikosi sveikos fizinės gyvensenos pagrindų. Geba argumentuoti kodėl žalingi įpročiai yra kenksmingi ir sugeba jiems atsispirti (pvz., saldumynai ir gazuoti gėrimai)	A3.3. Diskutuoja apie geros emocinės bei fizinės sveikatos palaikymo svarbą. Pristato žalingų įpročių padarinius žmogaus gyvenime.	A3.3. Geba tinkamai argumentuoti, diskutuoti saugojimosi nuo liūdesio, nevilties, žalingų priklausomybių tema. Suvokia pozityvaus mąstymo, vertingų tikslų gyvenime išsikėlimo svarbą. Domisi, kaip stiprinti savo valią ir kūną. Atranda, kad protas gali suvaldyti emocijas ir jausmus. Savo požiūrį pagrindžia pavyzdžiais iš	A3.3. Analizuoja ir diskutuoja emocinės sveikatos ir sielos ramybės (ataraksijos) klausimais. Ugdosi ištvermę, valią ir gebėjimą rūpintis savo bei kitų sveikata. Atsispiria pagundai sekti populiariais masinei kultūrai būdingais pavojingais modeliais. Įvardija daug pozityvių pavyzdžių.	A3.3. Savarankiškai racionaliai, argumentuotai vertina rizikas, su kuriomis pats ar kiti žmonės gali susidurti mokantis, dirbant, keliaujant, ilsintis ar pramogaujant. Geba prisiimti pamatuotą riziką, tačiau vengia pavojingų (nenaudingų, nepriimtinų) socialinių kontakų ir veiklų, taip pat sveikatai žalingų medžiagų bei jų

				literatūros, kino ir kitų artefaktų.		vertojimo įpročių, neatsargaus ir pavojingo elgesio, susijusio su pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei sukėlimu. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.
A4. Aš ir virtualumas.	A4.3. Svarsto kodėl svarbu planuoti laiką, praleidžiamą virtualioje erdvėje.	A4.3. Mokydamasis saugiai naudojasi virtualios erdvės galimybėmis (suranda reikiamą vaizdą, mokomajį tekstą), savarankiškai suplanuoja užduočių atlikimo laiką virtualioje erdvėje.	A4.3. Pateikia mokymosi virtualioje erdvėje pavyzdžių, geba rasti ir naudotis skirtingus mokymosi šaltinius virtualioje erdvėje. Pristato pagrindines taisykles, kurios padės laikytis duomenų apsaugos reikalavimų virtualioje erdvėje.	A4.3. Savarankiškai arba su labiau patyrusių asmenų pagalba gilinasi į saugaus darbo virtualioje aplinkoje problemas. Kelia ir svarsto kompiuterinių žaidimų etikos problemas. Domisi dirbtinio intelekto taikymo galimybėmis. Apibūdina savo nuostatas virtualios erdvės atžvilgiu, jas pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų.	A4.3. Diskutuoja su bendraamžiais, tyrinėja ir aptaria galimybes panaudoti virtualią realybę bei IT saviugdos tikslais. Pasidalina patirtimi, pateikia konkrečių pavyzdžių kaip tai padaryti. Taip pat aptaria principus bei būdus kaip išvengti virtualybės neigiamo poveikio.	A4.3. Savarankiškai supranta kaip technologijos konstruoja tapatybę, kritiškai vertina šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybių konstravimui. Geba saugiai, kūrybingai ir prasmingai veikti virtualiojoje erdvėje, geba patarti kitiems mokiniams bei vyresni amžiaus asmenims, kaip tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, intelektinės nuosavybės ir kitų teisės aktais

						nustatytų apribojimų, taip pat saugant asmens orumą ir saviraiškos bei kūrybos galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.
B. Dialoginis bendravimas. *Aš–Tu*.						
B1. Kitas kaip draugas.	B1.3. Pateikia konkrečių pavyzdžių kas padeda palaikyti draugystės ryšį. Klasės draugams pasakoja kodėl svarbus geras tarpusavio ryšys ir kaip spręsti tarp draugų kylančius konfliktus.	B1.3. Savarankiškai pateikia empatijos kasdienybėje pavyzdžių, papasakoja kokia empatijos reikšmė žmogui. Savarankiškai apibūdina manipuliacijų atvejus (draugystės santykiuose), svarsto kokia tokio santykio žala.	B1.3. Paaiškina empatijos sąvoką ir jos svarbą žmogaus gyvenime. Pateikia pavyzdžių kuomet įsijautimas į Kito situaciją buvo svarbus ir prasmingas. Pateikia manipuliacijų pavyzdžių.	B1.3. Diskutuoja su draugais, analizuoja ir interpretuoja moralinius draugystės aspektus. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų.	B1.3. Analizuoja, kritiškai reflektuoja santykyje su draugais kylančias problemas: pasitikėjimo svarbą ir išdavystės galimybę, problemą kaip derinti duotą žodį jei jis kertasi su teisingumu. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų.	B1.3. Savarankiškai supranta Kito kaip draugo svarbą asmens, bendruomenės, valstybės gyvenime (pvz., draugiška valstybė). Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.
B2. Kitas kaip artimas.	B2.3. Mandagiai ir pagarbiai bendrauja su šeimos nariais bei mokytojais, diskutuoja apie tokio bendravimo svarbą.	B2.3. Dirbdami grupėse diskutuoja apie meilės ryšio šeimose svarbą. Ieško pavyzdžių savo kasdienybėje, kada šeimos nariai padeda vieni kitiems, juos įvardija. Pateikia pavyzdžių kaip išspręsti	B2.3. Pateikia pasiūlymų kaip spręsti konfliktinę situaciją tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų.	B2.3. Išklauso artimo žmogaus. Mokosi geriau suprasti savo tėvus (globėjus) ir kitus artimus šeimos narius. Pasidalina patirtimi, kaip pavyko įsijausti į jų padėtį, atjausti, išspręsti	B2.3. Suvokia pagarbaus ir supratingo tarpusavio santykio su tėvais svarbą ir vertę. Analizuoja, svarsto savo ir tėvų atsakomybes vieni kitų atžvilgiu. Savo nuostatas pagrindžia	B2.3. Savarankiškai supranta ką reiškia Kito kaip artimojo turėjimas, taiko šį supratimą savo kasdienėje veikloje. Geba šį suvokimą reflektuoti, perteikti

		nedidelę konfliktinę situaciją su suaugusiu šeimos nariu, taip pat su mokytojais.		konfliktus.Suvokia ir geba artikuliuoti empatiškos atjautos artimajam svarbą ir reikšmę. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų.	moraliniais principais ir geriausiais pavyzdžiais iš istorijos, literatūros, kino.	esminius principus kitiems. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.
B3. Kitas kaip svetimas.	B3.3. Savarankiškai palaiko mandagų ir pagarbų ryšį su Kitu, priimdamas Kito kitoniškumą. Svarsto būdus kaip bendrauti, kad konfliktinės situacijos neperaugtų į patyčias.	B3.3. Savarankiškai palaiko mandagų pokalbį su Kitu (kaimynu, kitos klasės mokiniu, kitos klasės mokytoju ir pan.). Su klasės draugais diskutuoja apie visų žmonių savitumą (kitoniškumą). Kelia klausimus apie patyčias, svarsto jų žalą žmogui.	B3.3. Reflektuoja patyčių klausimą, svarsto situacijas kada susidūrė su patyčiomis, ieško sprendimų kaip tokių situacijų išvengti.	B3.3. Savarankiškai kelia ir svarsto klausimus apie santykį su pažįstamu (artimu) ir su svetimu žmogumi. Analizuoja nejautrumo, priešiškumo ar net žiaurumo kitam svetimam priežastis. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	B3.3. Analizuoja, diskutuoja santykio su svetimu Kitu teorinius pagrindus ir praktines nuostatas. Pateikia kilnių, nesavanaudiškų poelgių Kito atžvilgiu pavyzdžių iš patirties, istorijos, literatūros, dramos arba kino.	B3.3. Savarankiškai suvokia, kritiškai vertina susvetimėjimo, Svetimo problemiškumą asmeniniame ir socialiniame gyvenime. Analizuoja, kritiškai vertina šiuolaikinį individualizmą ir jo susiformavimo kultūrinį kontekstą, suvokia individualizmo ir bendruomeniškumo dermės svarbą. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.

B4. Virtualus Kitas.	B4.3. Bendraudamas ar mokydamasis virtualioje erdvėje taiko mandagaus bendravimo taisykles. Padedamas parašo mandagią žinutę draugui virtualioje erdvėje.	B4.3. Parašo mandagų laišką mokytojui virtualioje erdvėje (pavyzdžiui, atsiųsdamas atliktą užduotį). Pateikia pagarbaus elgesio virtualioje erdvėje pavyzdžių, jais remdamasis savarankiškai ar padedamas suformuluoja pagarbaus elgesio apibrėžimą.	B4.3. Savarankiškai parašo mandagų laišką draugui virtualioje erdvėje, laikosi mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje taisyklių mokymosi platformose, socialiniuose tinkluose.	B4.3. Siekia suprasti virtualaus kito ne tik tekstą, bet ir kontekstą (jei tai dirbtinis intelektas - siekia suprasti jo paskirtį ir parametrus). Domisi bendravimo su virtualiu kitu etinėmis normomis. Pateikia įvairių pavyzdžių iš patirties, literatūros, kino ir kitų artefaktų.	B4.3. Kelia papildomus patirtimi pagrįstus klausimus apie tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje nustatymą. Pateikia konkrečių pavyzdžių, kodėl svarbu tai padaryti.	B4.4. Savarankiškai supranta kaip konstruojama virtuali Kitybė, kritiškai vertina technologijų poveikį. Dalinasi patirtimi, analizuoja, svarsto, apibendrina, kritiškai vertina santykio su virtualiu Kitu plėtojimą įvairių informacinių (ar skaitmeninių) technologijų terpėje. Geba apibrėžti moralines ir teisines ribas bendraujant su virtualiu kitu, domisi ir supranta dirbtinio intelekto (androidų?) informacines, komunikacines ir kūrybines galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.
C. Socialiniai santykiai. *Aš–Mes.*						

C1. Aš ir šeima.	C1.3. Pateikia pavyzdžių kaip palaiko savo santykį su skirtingais šeimos nariais. Analizuoja kodėl šeima yra vertybė.	C1.3. Kartu su mokytoju bei klasės draugais diskutuoja kodėl svarbu puoselėti santykius šeimoje ir juos nuolat plėtoti, palaikyti.	C1.3. Kartu su mokytoju/a diskutuoja apie šeimose kylančias problemas, tyrinėja ir įvardija keletą būdų, kurie padėtų išvengti tarp šeimos narių kylančių konfliktų.	C1.3. Suvokia ir geba artikuliuoti šeimos bei tradicijos vertę ir prasmę. Kritiškai vertina teisei ir moralės principams prieštaraujančius papročius. Savo nuostatas pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	C1.3. Geba išreikšti savo šeimos nariams pagarbą ir meilę. Domisi, išklauso, atjaučia, atsiprašo, susitaiko, pasiūlo pagalbą. Stengiasi nenuliūdinti, nenuvilti, savo šeimos narių.	C1.3. Savarankiškai supranta šeimos sąvokos apimtį, geba empatiškai jausti šeimos emocines, socialines ir ekonomines problemas. Diskutuoja apie šeimos bei partnerystės institucijų įvairovę. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.
C2. Aš ir draugai.	C2.3. Pasakoja kaip palaiko draugystės ryšius su klasės draugais. Įvardija kodėl klasės gyvenime svarbu užjausti Kitą ir kaip jaučiasi Kitas kuomet yra užjaučiamas. Diskusijose siekia (savarankiškai ar su pagalba) išsakyti savo nuomonę bei išklausyti Kitą.	C2.3. Supranta kodėl svarbu išklausyti Kitą, įvardija kaip jaučiasi kai yra išklausomas/neišklausomas kitų.	C2.3. Diskutuoja ir svarsto apie klasėje kylančias konfliktines situacijas, įvardija būdų kaip dialogiškai kalbėtis, susitarti, ieškoti kompromiso.	C2.3. Kelia etinius klausimus apie sąžiningumą, garbingumą ir teisingumą mokymosi procese ir mokinių bendruomenės santykiuose. Diskutuoja su klasės draugais, įsiklauso į jų nuomonę, mokosi iš kitų. Konstruktyviai sprendžia konfliktus, ugdosi lyderystės gebėjimus.	C2.3. Mokosi išklausyti draugus, suprasti jų požiūrį, atsižvelgti į jų argumentus. Mokosi analizuoti, palyginti požiūrius ar pasiūlymus ir pasiekti bendrą sutarimą. Suvokia, kad diskusijos su kitaip manančiais draugais gali būti pamokančios ir ugdančios.	C2.3. Savarankiškai supranta ir vertina draugystės fenomeną, jo svarbą emocinėje ir socialinėje sferoje. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.

C3. Aš ir bendruomenė.	C3.3. Įvardija kodėl svarbu priimti kitokį Kitą ir kaip jaučiasi kai pats yra priimamas. Padedama s domisi skirtingomis bendruomenėmis.	C3.3. Domisi savo bendruomenės, pavyzdžiui, mokyklos istorija, pateikia jam įsiminusių pavyzdžių kada jautėsi bendruomenės dalimi. Su klasės draugais diskutuoja ką norėtų sužinoti apie kitas bendruomenes?	C3.3. Įvardija keletą problemų, įtampų kurios kyla tarp skirtingų bendruomenių, siūlo būdų kaip būtų galima jų išvengti.	C3.3. Turi žinių ir etiškai pagrįstas nuostatas įvairių (alternatyvių) bendruomenių atžvilgiu. Vadovaujasi kultūrų įvairovės, pagarbos ir tolerancijos principais. Remiasi įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	C3.3. Reflektuoja savo ryšį su tauta (tautine bendrija) ir jos paveldu: domisi etnokultūra, folkloru, papročiais, senąja pasaulėjauta ir pasaulėžiūra (tikėjimais, religija), daiktine ir dvasine kultūra. Suvokia valstybės istorijos, ypač laisvės kovų ir žmoniškumo gynimo istorijos studijavimo svarbą.	C3.3. Savarankiškai reflektuoja savo ryšį su pasaulio tautomis, kultūromis, tradicijomis. apibūdina, paaiškina ir kritiškai vertina savo bendruomenės, socialinį, regioninį, etninį tapatumą, atskleidžia, išreiškia šiam tapatumui būdingus unikalius bruožus ir savybes. Išskiria prioritetines pilietines vertybes ir įsipareigojimus, kurie jungia asmenį ir bendruomenę. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.

C4. Aš ir virtuali bendruomenė	C4.3. Savarankiškai pateikia tradicijų pavyzdžių animacijoje ar kitoje vaizdinėje edukacinėje medžiagoje.	C4.3. Kelia klausimus kodėl kuriami filmai, animacija apie atjautą Kitam, padedamas analizuoja kodėl tai svarbu.	C4.3. Diskutuoja apie informacijos šaltinių atsirinkimo svarbą. Analizuoja ir pateikia pavyzdžių kaip kine atskleidžiamas empatijos Kitam klausimą.	C4.3. Kritiškai vertina ilgalaikį buvimą virtualybėje ir begalinio komunikavimo prasmę. Saugo savo tapatumą (nuo susiliejimo su tam tikra apribota/uždara arba neribota/globalia virtualia bendruomene), o gaunamos informacijos srautą stengiasi panaudoti tikslingai saviugdai.	C4.3. Analizuoja, gilinasi, ieško naujų ir visuotinai priimtinų būdų užtikrinti tiek asmens duomenų ir intelektinės nuosavybės saugumą, tiek ir laisvą keitimąsi duomenimis tarp virtualios bendruomenės narių, o taip pat ir jų saviraiškos laisvę. Žino ir taiko etiško bendravimo su virtualia bendruomene taisykles.	C4.3. Savarankiškai atsakingai plėtoja ryšius su virtualia bendruomene, laikosi etinių ir teisinių normų, sumaniai saugo savo ir kitų asmens duomenis ir jautrią asmeninę informaciją. Gerbia socialinių tinklų ir kompiuterinių žaidimų taisykles bei etines normas, kurdami virtualias tapatybes, nesityčioja ir neapgaudinėja kitų. Žino ir paiso intelektinės nuosavybės apsaugos principus. Įspėja bendraamžius, informuoja tinklų administratorius apie rimtus teisės ir etikos pažeidimus. Atpažįsta ir ignoruoja virtualias bendruomenes, kurios žemina asmens orumą, pažeidžia žmogaus teises, vykdo neteisėtą veiklą arba kelia grėsmę

						visuomenės saugumui. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.
D. Santykis su pasauliu. *Aš–Tai.*						

D1. Aš ir augmenija	D1.3. Įvardija kodėl svarbu rūpintis augalais, kokią naudą tai teikia žmogui ir planetai.	D1.3. Kelia klausimus ir diskutuoja kada augalas gali padėti, kada pakenkti žmogui. Svarsto ar už visus augalus žmogus turi prisiimti atsakomybę?	D1.3. Pristato strategijas padedančias saugoti augaliją (savo aplinkoje, šalyje, pasaulyje). Diskutuoja, argumentuoja kodėl verta saugoti gamtą, rūpintis augalai, įvardija kokia augalų reikšmė žmogui. Diskutuoja grupėje kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai.	D1.3. Diskutuoja gamtosaugos temomis su draugais, analizuoja gamybos bei vartojimo ribojimo, ekologinio ūkininkavimo ir kitas su gamtosauga susijusias problemas. Siūlo idėjas, ieško ekologinių problemų sprendimo būdų. Suvokia ekologinių problemų nagrinėjimo medijose, kine ir literatūroje reikšmę.	D1.3. Analizuoja ir reflektuoja žmogaus vartotojiško santykio su gamta pasekmes ir grėsmes. Suvokia moralinę pareigą saugoti gamtą, ugdosi praktines nuostatas saugoti natūralią augmeniją. Geba pasiremti įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	D1.3. Savarankiškai apibūdina, interpretuoja, apibendrina žmogaus ir augmenijos abipusio ryšio dimensijas bei jų svarbą biosferos išlikimui. Argumentuoja, pristato tvarios plėtros ir gamtai draugiškos ciklinės technologijos pranašumus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.

D2. Aš ir gyvūnija	D2.3. Įvardija kodėl svarbu rūpintis gyvūnais, kokią naudą tai teikia žmogui ir planetai.	D2.3. Įvardija žmogaus ir gyvūno panašumus bei skirtumus. Pateikia pavyzdžių kada gyvūnams reikalinga žmogaus pagalba. Įvardija pavyzdžių kas padėtų atsikratyti gyvūnų baimės.	D2.3. Argumentuoja kodėl verta saugoti gyvūnus, jais rūpintis. Įvardija kada žmogus turi prisiimti atsakomybę už gyvūnus bei kokie bus padariniai, jei žmogus atsakomybės neprisiims.	D2.3. Domisi, savarankiškai gilinasi ir su draugais aptaria gyvūnų teisių ir gyvūnų globos problemas. Pateikia įvairių pavyzdžių iš patirties, dokumentikos, literatūros, kino ir kitų artefaktų.	D2.3. Pasidalina savo patirtimi, pateikia konkrečių pavyzdžių (negatyvių ir pozityvių) apie žmonių elgesį su gyvūnais. Suvokia moralinę žmogaus atsakomybę už gyvūnus. Savo nuostatas pagrindžia įvairias pavyzdžiais iš patirties, literatūros, kino ir kitų artefaktų.	D2.3. Savarankiškai pristato, diskutuoja, apibendrina žmogaus ir gyvūnijos bendrabūvio problemas. Svarsto laukinių ir naminių gyvūnų priežiūros taisykles ir geriausias praktikas. Kritiškai vertina vartotojišką požiūrį į gyvūnus. Akcentuoja humaniško elgesio, emocinio ryšio ir ištikimos draugystės tarp žmogaus ir gyvūno galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.

D3. Aš ir ekologija	D3.3. Skiria kaip teisingai rūšiuoti pagrindines šiukšles.	D3.3. Pristato keletą įpročių, kurių svarbu laikytis kasdien, kad nekenktume gamtai, aplinkai.	D3.3. Diskutuoja, argumentuoja kokie yra pagrindiniai ekologijos principai kasdieniniame gyvenime, juos pristato.	D3.3. Geba argumentuotai diskutuoti apie klimato kaitos problemas su bendraamžiais. Argumentus grindžia duomenimis iš mokslinių šaltinių, dokumentinių ir meninių kino filmų.	D3.3. Savarankiškai gilinasi į ekologijos ir klimato kaitos problemas, susipažįsta su mokslo duomenimis ir planetos klimato kaitos prognozėmis, supranta žmogaus moralinę atsakomybę už vartotojiškos veiklos pasekmes. Prisiima konkrečius įsipareigojimus klimato kaitai stabdyti.	D3.3. Savaraniškai analizuoja pasaulines ekologines problemas, diskutuoja klimato kaitos klausimu. Domisi post-antropoceno idėjomis, studijuoja, randa įrodymus, pristato bendraamžiams, diskutuoja, formuluoja moralines prievoles, siūlo praktines taisykles ir įstatymus klimato kaitai stabdyti ir ekologinei pusiausvyrai išsaugoti. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.

D4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje	D4.3. Diskutuoja su klasės draugais kaip galima atkreipti žmonių dėmesį į ekologines problemas per vaizdines priemones.	D4.3. Įsivaizduoja ir aprašo ar nupiešia kokį pats kurtų filmą apie gamtą, į kokią gamtos problemą norėtų atkreipti žmonių dėmesį?	D4.3. Įgyvendina fotografijos projektą, fotografuoja gamtą, analizuoja ekologines problemas.	D4.3. Savarankiškai kelia klausimus apie ekologinę etiką ir juos aptaria virtualioje erdvėje (socialiniuose tinkluose, bendraamžių grupėse, internetiniuose forumuose, ir t.t.) Domisi filmais, TV ar radijo laidomis, internetiniais portalais svarstančiais ekologines problemas.	D4.3. Gilinasi į ekologijos ir gamtosaugos problemas, atspindimas virtualioje aplinkoje, žiniasklaidoje ir kitose įvairiose medijose (kinas, literatūra, muzika, vaizduojamieji menai). Pasinaudoja virtualios erdvės galimybėmis diskutuoti, analizuoti, reflektuoti ir praktiškai prisidėti prie gamtosaugos.	D4.3. Savarankiškai sukuria ir pasidalina virtualioje erdvėje ekologines problemas nagrinėjančius įrašus (skaitm. turinį). Socialiniuose tinkluose išskiria, komentuoja, diskutuoja, pasidalina ekologines problemas nagrinėjančiu turiniu. Domisi, tyrinėja, aptaria, išbando gamtai draugiškas technologijas, savo atradimus ir ekologiškas nuostatas kūrybingai viešina virtualybėje. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.

6. Mokymo(si) turinys

6.1. Mokymo(si) turinys. 1 klasė

6.1.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys

6.1.1.1. Pažįsta savo unikalumą. Mano asmenybė: kas aš esu? Pasakoja apie save, savo pomėgius, aplinką, mokosi klausyti kitų. Mokosi savarankiško mąstymo (aš galiu).
Kaip mokomės mąstyti keldami klausimus? Kuo skiriuosi nuo kitų ir kuo esu į kitus panašus? Kodėl kokia nors savybe išsiskirti nėra blogai? Savistaba - laikas sau. Ar skiriu laiko sau? Kodėl jis reikalingas?

6.1.1.2. Pažįsta savo jausmus. Kas yra jausmai? Susipažįsta su emocijomis ir jausmais, mokosi juos atskirti ir juos išreikšti tinkamais būdais. Mokosi suprasti kokia jausmų įtaka žmogui ir aplinkos suvokimui. Susipažįsta su savistaba. Pyktis ir švelnumas. Kada jie kyla? Kada aš supykstu? Kodėl? Kada aš būnu švelnus? Kodėl? Kas man padeda išsklaidyti pyktį?

6.1.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Ką darau, kad būčiau sveikas? Mokosi atpažinti sudėtingas situacijas ir domisi kaip saugoti savo sveikatą. Padedamas kelia klausimus kodėl svarbu rūpintis savo sveikata, kokia yra sveikatos reikšmė žmogui. Ugdosi praktinį įgūdį pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka". Susipažįsta su valia kaip asmens savybe. Sveikata: Jei sergu ar blogai jaučiuosi - pajuntu skaudantį kūną, kurio būdamas sveikas, tarytum, nejaučiu. Kodėl? Kodėl man patinka būti sveikam, nors tada pamirštu savo kūną? Kas tas mano kūnas?

6.1.1.4. Aš ir virtualumas. Ar man smalsu sužinoti, kaip veikia internetas? Susipažįsta su virtualia erdve ir jos galimybėmis. Padedamas kelia klausimus apie virtualią erdvę. Padedamas mokosi tikslingai planuoti naudojimosi virtualia erdve laiką ir laikytis susitarimų. Kuo jis man naudingas, kuo pavojingas? Kokių taisyklių svarbu laikytis virtualioje erdvėje?

Integraciniai ryšiai: fizinis ugdymas, dailė

Asmens galios: autentiškumo idėja, sveikos gyvensenos kaip prasmės siekis

6.1.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

6.1.2.1. Kitas kaip draugas: Ką reiškia turėti draugą? Mokosi suprasti gero santykio su Kitu kaip draugu vertę, taip pat suprasti „ką reiškia turėti draugą“ ir „kodėl reikia draugų?“, „kas yra draugas?“, „kodėl reikia išlaikyti gerą santykį su Kitu kaip draugu?“ Mokosi suprasti kodėl simpatizuoja draugui ir jo pomėgiams, elgsenai. Mokosi išspręsti nesudėtingą konfliktinę situaciją (ar nesusipratimą) su draugu, mokosi neskriausti draugo nei žodžiu, nei fiziškai.

6.1.2.2. Kitas kaip artimas: šeima ir mokytojai: Kodėl man svarbus geras santykis su kiekvienu šeimos nariu? Mokosi suprasti gero santykio su Kitu kaip kiekvienu iš šeimos narių vertę. Mokosi verbalizuoti santykyje su Kitu kaip suaugusiu artimuoju kylančias problemas. Domisi kodėl svarbu gerbti mokytoją (klasės, neformalių veiklų ir pan.), padedamas svarsto kas yra pagarba. Ar stengiuosi padėti savo šeimos nariams? Ar jie padeda man? Kodėl svarbi pagarba mokytojui? Ar žinai, kas yra pagarba?

6.1.2.3. Kitas kaip svetimas: Kodėl svarbu domėtis Kitu? Mokosi vystyti trumpą pokalbį su Kitu (kaimynu, kitos klasės mokiniu, kitos klasės mokytoju ir pan.). Mokosi priimti Kito kitoniškumą. Paaiškina kuo patyčios skiriasi nuo konflikto. Kaip elgiuosi, kai sutinku nepažįstamą bendraamžį ir jis man patinka? O jei nepatinka? Kaip palaikyti trumpą pokalbį su kitu?

6.1.2.4. Virtualus Kitas: Ar žinau kaip mandagiai bendrauti su kitu virtualioje erdvėje? Susipažįsta su bendravimo su kitu taisyklėmis mokymosi bei bendravimo platformose. Mokosi virtualaus bendravimo etikos ir etiketo. Padedamas kelia klausimus kaip vertinti santykį su virtualiu draugu. Kai matau savo tikrą draugą kompiuterio ekrane – ar nepasiilgstu jo realybėje?

Integraciniai ryšiai: informacinės technologijos.

Asmens galios: dialogiškumo idėja, prasmingo gyvenimo su kitais siekis

6.1.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

6.1.3.1. Aš ir šeima: Ką reiškia gyventi šeimoje? Mokosi papasakoti apie savo šeimos narius, jų veiklą, pomėgius. Kelia klausimą “ką reiškia būti šeimoje?” Mokosi suprasti, kad šeimos yra skirtingos,

mokosi gerbti šeimos modelių įvairovę. Ko mane moko šeima? Kodėl šeimoje jaučiuosi saugiai? O kada – nesijaučiu saugiai? Kodėl man svarbūs seneliai, dėdės, tetos, kiti giminaičiai?
6.1.3.2. Aš ir klasės draugai: Ar man įdomu žinoti ką kalba ir mąsto klasės draugai? Vertina draugų turėjimą. Mokosi aptarti savo santykius su artimais draugais. Susipažįsta su empatijos reiškiniu. Ugdosi diskutavimo įgūdžius su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Mokosi suprasti diskusijos ir argumento svarbą. Ar draugai išklauso mane? Kaip išmokti nutilti ir išklausyti kitą?
6.1.3.3. Aš ir bendruomenė: Kokioms bendruomenėms aš priklausau? Mokosi aptarti savo santykį su platesne bendruomene, kurioje gyvena. Mokosi įvardinti skirtingas socialines, religines ir tautines bendruomenes, susipažįsta su jų išskirtinumu ir tolerancijos kitybei reiškiniu. Kokie dar žmonės be šeimos ir klasės draugų mane supa? Ar žinau kiek mano mieste gyvena skirtingų kultūrų žmonių? Kokios tai kultūros? Susitelkusių bendruomenių pavyzdžiai: iniciatyva dėl gamtos apsaugos, šalių kovos už laisvę.
6.1.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė: Ko galiu išmokti iš animacinių filmų ir pasakų? Mokosi naudotis mokytojų pasiūlytais savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Susipažįsta su įvairomis virtualiomis bendruomenėmis (pagal pomėgius, veiklą, gyvenamą vietą ir pan.), aptaria tokių bendruomenių bruožus. Animacija ir pasakos. Kokie animaciniai filmai man patinka? Kokie animacinių filmų, pasakų personažai man patinka ar nepatinka, kodėl? Ar galiu sužinoti internete įdomių dalykų apie savo šalies žmones? Ar žinau animacinių filmų, kur veiksmas vyktų ne mano šalyje? Kokia tai šalis? Kokios būna šalys? Kokiuose kontinentuose? Ar man įdomu?
Integraciniai ryšiai: pasaulio pažinimas.
Asmens galios: dialogiškumo idėja, prasmingo gyvenimo su kitais siekis; įvairūs pasakų teigiami veikėjai kaip idealai

6.1.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys
6.1.4.1. Aš ir augmenija: Kodėl svarbu rūpintis augalais? Kelia klausimus apie savo santykius su augmenija. Padedamas kelia klausimus apie augalų reikšmę Žemėje. Mokosi auginti ir rūpintis augalais praktiškai. Kuo mane stebina augalai? Ar žinau, o gal ir pažįstu žmonių, kurie rūpinasi augalais? Kaip manau, kodėl jie tai daro?
6.1.4.2. Aš ir gyvūnija: Kodėl svarbu prisiimti atsakomybę už naminį gyvūną? Mokosi suvokti ir aptarti savo santykius su gyvūnija. Domisi kodėl svarbu prisiimti atsakomybę už naminį gyvūną, svarsto žmogaus ir gyvūno santykio prasmę. Kuo mane stebina gyvūnai?
6.1.4.3. Aš ir ekologija: Kodėl svarbu nešiukšlinti? Kelia klausimus apie artimiausios aplinkos ekologines problemas. Mokosi rūšiuoti šiukšles, domisi kokia rūšiavimo prasmė, kokią įtaką tai padarys aplinkai. Ar suprantu kas yra šiukšlių rūšiavimas? Kodėl jis yra svarbus?
6.1.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: Ko galiu išmokti iš dokumentinių filmų apie gyvūnijos ir augmenijos gyvenimą? Mokosi suprasti, kad ekologinės problemos gali būti išreiškiamos įvairiais būdais - vienaip informaciniame tekste, kitaip animaciniame ar dokumentiniame filme.
Ar man patinka žiūrėti filmus apie gamtą? Kodėl svarbu matyti ir girdėti gyvūnų ir augalų problemas per TV? Ar mane ir mano draugus jaudina ekologinės problemos ir jų sklaida reklaminiuose stenduose ir pan.?
Integraciniai ryšiai: pasaulio pažinimas ir socialinis ugdymas
Asmens galios: tvaraus gyvenimo idėja, aplinkos apsauga, klimato kaita, atsakingas vartojimas

6.2. Mokymo(si) turinys. 2 klasė
6.2.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys
6.2.1. Pažįsta savo unikalumą: Kuo kiti panašūs į mane ir kuo skiriasi? Pasakoja apie save, savo pomėgius, aplinką, mokosi klausyti kitų. Mokosi savarankiško mąstymo (aš galiu). Kodėl esu toks koks esu? Kokios mano asmeninės savybės? Kokie mano pomėgiai? Kodėl svarbu išklausyti kitus, kaip man tai sekasi?
6.2.1.1. Pažįsta savo jausmus: Kodėl svarbi savistaba, kaip šis įgūdis gali man padėti? Susipažįsta su emocijomis ir jausmais, mokosi juos atskirti ir juos išreikšti tinkamais būdais. Mokosi suprasti kokia

jausmų įtaka žmogui ir aplinkos suvokimui. Susipažįsta su savistaba. Liūdesys ir džiaugsmas: kodėl mano jausmai dažnai būna labai prieštaringi? Kodėl aš nuliūstu? Kaip pralinksmėju? Kodėl ir kada aš džiaugiuosi? Kas man padeda išsklaidyti liūdesį?

6.2.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Valia: Ar žinau, kas yra valia? Mokosi atpažinti sudėtingas situacijas ir domisi kaip saugoti savo sveikatą. Padedamas kelia klausimus kodėl svarbu rūpintis savo sveikata, kokia yra sveikatos reikšmė žmogui. Ugdosi praktinį įgūdį pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka". Susipažįsta su valia kaip asmens savybe. Kas yra valingas žmogus? Ar noriu turėti stiprią valią? Kam ji reikalinga? Kodėl svarbu ugdyti sveikos gyvensenos įpročius? Kaip tai susiję su valia? Kas yra asmeninė erdvė? Kaip galėtum apibūdinti savo asmeninę erdvę?

6.2.1.4. Aš ir virtualumas: Kas man padėtų planuoti laiką, kurį praleidžiu virtualioje erdvėje? Susipažįsta su virtualia erdve ir jos galimybėmis. Padedamas kelia klausimus apie virtualią erdvę. Padedamas mokosi tikslingai planuoti naudojimosi virtualia erdve laiką ir laikytis susitarimų Ar susimąstau, kodėl žmogus išrado kompiuterį? Ar galiu be jo apsieiti? Ar moku planuoti darbo su juo laiką?

Integraciniai ryšiai: dailė, pasaulio pažinimas.

Asmens galios: asmens savybių ugdymas, saugus elgesys

6.2.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

6.2.2.1. Kitas kaip draugas: Kaip sprendžiu konfliktinę situaciją? Mokosi suprasti gero santykio su Kitu kaip draugu vertę, taip pat suprasti „ką reiškia turėti draugą“ ir „kodėl reikia draugų?“, „kas yra draugas?“, „kodėl reikia išlaikyti gerą santykį su Kitu kaip draugu?“ Mokosi suprasti kodėl simpatizuoja draugui ir jo pomėgiams, elgsenai. Mokosi išspręsti nesudėtingą konfliktinę situaciją (ar nesusipratimą) su draugu, mokosi neskriausti draugo nei žodžiu, nei fiziškai.

Ką darau, kai draugas nuliūsta? Kaip paguodžiu draugą? Kaip taikausi su draugu, jeigu kartais susipykstu?

6.2.2.2. Kitas kaip artimas: Kodėl mano santykis su skirtingais šeimos nariais yra skirtingas? Mokosi suprasti gero santykio su Kitu kaip kiekvienu iš šeimos narių vertę. Mokosi verbalizuoti santykyje su Kitu kaip suaugusiu artimuoju kylančias problemas. Domisi kodėl svarbu gerbti mokytoją (klasės, neformalių veiklų ir pan.), padedamas svarsto kas yra pagarba. Kam pasiguodžiu, jei susipykstu su kuriuo nors iš šeimos narių? Kodėl man svarbus geras santykis su mokytoju? Kaip jis atsiranda?

6.2.2.3. Kitas kaip svetimas: Ar būtų įdomu, jei visi žmonės atrodytų vienodai? Mokosi vystyti trumpą pokalbį su Kitu (kaimynu, kitos klasės mokiniu, kitos klasės mokytoju ir pan.). Mokosi priimti Kito kitoniškumą. Paaiškina kuo patyčios skiriasi nuo konflikto. Jei į klasę ateina naujokas išoriškai kitoks negu aš – ar būsiu jam draugiškas?

6.2.2.4. Virtualus Kitas: Ar prisimenu taisykles, kaip mandagiai bendrauti su savo draugu virtualioje realybėje? Susipažįsta su bendravimo su kitu taisyklėmis mokymosi bei bendravimo platformose. Mokosi virtualaus bendravimo etikos ir etiketo. Padedamas kelia klausimus kaip vertinti santykį su virtualiu draugu.

Integraciniai ryšiai: pasaulio pažinimas.

Asmens galios: pilietinės visuomenės savikūra, asmens savybių ugdymas

6.2.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

6.2.3.1. Aš ir šeima: Kada šeima yra laiminga? Mokosi papasakoti apie savo šeimos narius, jų veiklą, pomėgius. Kelia klausimą “ką reiškia būti šeimoje?” Mokosi suprasti, kad šeimos yra skirtingos, mokosi gerbti šeimos modelių įvairovę. Kas trukdo šeimos narių laimei? Kodėl ir du žmonės gyvendami gali būti šeima?

6.2.3.2. Aš ir klasės draugai: Kada lengva, kada sunku kalbėtis? Vertina draugų turėjimą. Mokosi aptarti savo santykius su artimais draugais. Susipažįsta su empatijos reiškiniu. Ugdosi diskutavimo įgūdžius su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Mokosi suprasti diskusijos ir argumento svarbą.

Kaip išmokti išgirsti ką sako kiti? Kaip išmokti argumentuoti, kad kiti tave suprastų? Apie ką man įdomu kalbėtis su klasės draugais?

6.2.3.3. Aš ir bendruomenė: Tikėjimas: ką žinau apie tikėjimą? Mokosi aptarti savo santykį su platesne bendruomene, kurioje gyvena. Mokosi įvardinti skirtingas socialines, religines ir tautines bendruomenes, susipažįsta su jų išskirtinumu ir tolerancijos kitybei reiškiniu. Ar pažįstu tikinčių žmonių? Ar žinau kiek mano mieste gyvena skirtingų religinių tikėjimų žmonių? Kokių? Kuo šios bendruomenės skiriasi viena nuo kitos, kuo yra panašios?

6.2.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė: Ar man yra įdomios virtualioje erdvėje veikiančios bendruomenės? Mokosi naudotis mokytojų pasiūlytais savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais. Susipažįsta su įvairomis virtualiomis bendruomenėmis (pagal pomėgius, veiklą, gyvenamą vietą ir pan.), aptaria tokių bendruomenių bruožus. Ar mano klasės draugai pagal savo pomėgius galėtų sukurti virtualias bendruomenes? Kuo tokia bendruomenė skirtųsi nuo tikrovėje esančios draugų grupės?

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, pasaulio pažinimas.

Asmens galios: bendruomeniškumo idėja, prasmingo gyvenimo siekis

6.2.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

6.2.4.1. Aš ir augmenija: Kaip reikia rūpintis augalais? Kelia klausimus apie savo santykius su augmenija. Padedamas kelia klausimus apie augalų reikšmę Žemėje. Mokosi auginti ir rūpintis augalais praktiškai.Kaip galiu padėti jiems augti? Kaip galiu pakenkti? Jei turėčiau savo darželį kokius augalus sodinčiau? Kodėl? Ar man patiktų rūpintis augalais?

6.2.4.2. Aš ir gyvūnija: Kaip reikia rūpintis gyvūnais? Mokosi suvokti ir aptarti savo santykius su gyvūnija. Domisi kodėl svarbu prisiimti atsakomybę už naminį gyvūną, svarsto žmogaus ir gyvūno santykio prasmę .Kaip galiu padėti gyvūnams? Kaip galiu pakenkti? Jei šeima man leistų turėti naminį gyvūną – kokio gyvūno norėčiau? Ar sugebėčiau juo pasirūpinti pats? Kokių istorijų galiu papasakoti apie savo naminius gyvūnus?

6.2.4.3. Aš ir ekologija: Ar sugebu atskirti plastmasę nuo kitų medžiagų? Kelia klausimus apie artimiausios aplinkos ekologines problemas. Mokosi rūšiuoti šiukšles, domisi kokia rūšiavimo prasmė, kokią įtaką tai padarys aplinkai. Ar žinau, kodėl plastmasiniai gaminiai teršia gamtą? Kodėl svarbu juos rūšiuoti? Kiek metų irsta plastikas? Kokia to reikšmė žemei?

6.2.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje. Kokie animaciniai filmukai ir kokios knygos apie augalus ir gyvūnus man labiausiai patinka? Mokosi suprasti, kad ekologinės problemos gali būti išreiškiamos įvairiais būdais - vienaip informaciniame tekste, kitaip animaciniame ar dokumentiniame filme Kaip filmuko personažai jaučiasi gamtoje? Kodėl jie domisi gamta? Kodėl ji jiems atrodo baugi, bet kartu ir įdomi bei paslaptinga?

Integraciniai ryšiai: pasaulio pažinimas.

Asmens galios: biologinės ir zoologinės įvairovės idėja, ekologinės idėjos, aplinkosauga

6.3. Mokymo(si) turinys. 3 klasė

6.3.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys

6.3.1.1. Pažįsta savo unikalumą. Kas būtų, jeigu būčiau kitoks? Supranta ir reiškia savo savitumą per pomėgius, pasiekimus, gebėjimus, asmenines savybes. Mokosi klausyti kitų pasakojimus apie save. Demonstruoja savarankišką kūrybinį mąstymą. Ar norėčiau būti kitoks? Ar atradau naujų pomėgių?

6.3.1.2. Pažįsta savo jausmus: Baimė ir drąsa. Ko aš bijau? Kodėl? Kada tampu drąsus? Mokosi taikyti savistabą. Vertina emocijas kaip svarbią savo asmenybės dalį. Mokosi kalbėti apie baimę ir baimių įvairovę, supranta išdavystės skaudulį ir atleidimo svarbą. Vertina teigiamas emocijas ir gyvenimo džiaugsmą. Suvokia drąsaus poelgio išskirtinumą. Neigiamus jausmus (pyktį, agresiją) mokosi išreikšti tinkamais būdais.

Kaip susidraugauju su baime? Kas yra baimė? Kaip jaučiamės, jausdami baimę? Ar teko kada bijoti? Ar jaučiame baimę vien tik įsivaizduodami? Kodėl bijome nežinios? Ar savistaba padėtų pastebėti ko bijai?

6.3.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Saugumas: Ar žinau, kas man kelia grėsmę? Ugdosi sveikos gyvensenos įpročius bei svarsto kodėl tai svarbu. Svarsto kodėl svarbu nubrėžti asmeninės erdvės ribas. Kaip saugau savo sveikatą ir savo gyvybę? Kodėl tai svarbu? Kaip saugau savo asmeninę erdvę?

6.3.1.4. Aš ir virtualumas. Ar moku mandagiai bendrauti virtualioje erdvėje? Mokosi suprasti kaip veikia virtuali erdvė bei domisi kaip saugiai naudotis jos teikiamomis galimybėmis, tačiau supranta ir saikingo medijų naudojimo (laikantis susitarimų) svarbą, su suaugusiųjų pagalba planuoja laiką virtualioje erdvėje. Svarsto besaikio naudojimosi virtualia erdve žalą. Ar man įdomu, kodėl žmonės bendrauja internetu? Kuo virtualus bendravimas skiriasi nuo kitų bendravimo formų? Ar saugau savo asmeninius duomenis? Ar saugau kitų žmonių asmeninius duomenis?
Integraciniai ryšiai: pasaulio pažinimas.
Asmens galios: asmens savybių ugdymas, saugus elgesys

6.3.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys
6.3.2.1. Kitas kaip draugas: Kaip susidraugauju? Mokosi užmegzti ir ir palaikyti draugystę su suolo, klasės ir kitos klasės bendraamžiais; mokosi empatiškai suprasti draugą ir jo situacijas klasėje, užklasinėje veikloje ir pan., kalbasi su draugu apie tai. Kelia klausimus kada ir kodėl draugas gali imtis manipuliacijų, svarsto kokia tokio santykio žala.
Ką daryti, jei draugas išduoda? Kaip mokausi pažinti draugą? Kaip mokausi jai/jam atleisti? Kaip mokausi užjausti? Ar atpažįstu, kada draugas manipuliuoja mūsų draugyste? Kas yra manipuliacija?
6.3.2.2. Kitas kaip artimas: Kodėl myliu savo šeimos narius? Mokosi vertinti meilės jausmą santykyje su Kitu kaip šeimos nariu. Mokosi suprasti tarpusavio pagalbos būtinumą, atsakomybę už Kitą kaip jaunesnį šeimos narį svarbą. Mokosi verbalizuoti santykyje su Kitu kaip suaugusiu artimuoju kylančias problemas. Supranta pagarbos mokytojui (klasės, neformalių veiklų ir pan.) svarbą. Mokosi dialogiškai artikuliuoti savo problemas.
Kuo meilė skiriasi nuo draugystės? O kuo panaši? Kaip dažnai kalbuosi su savo šeimos nariais? Su kuriais daugiausia? Apie ką? Ar moku tinkamai bendrauti su mokytoju kaip su vyresniu žmogumi? Kokių bendravimo taisyklių laikausi?
6.3.2.3. Kitas kaip svetimas: Kokiais neartimais ar nepažįstamais suaugusiais žmonėmis pasitikiu? Apmąsto priešiškumo kitam kaip nepažįstamajam pavyzdžius. Mokosi suprasti santykio su Kitu kaip nepažįstamu suaugusiu sudėtingumą: mokosi pasitikėjimo ir atsargumo. Svarsto kokia patyčių daroma žala. Ar moku atpažinti, kada suaugęs nepažįstamas žmogus yra tiesiog draugiškas, o kada – kelia grėsmę? Kokie suaugę gali kelti grėsmę vaikams? Kaip apsisaugoti ir vengti nepažįstamo suaugusiojo grėsmės?
6.3.2.4. Virtualus Kitas: Ar bendraudamas su draugu virtualioje erdvėje neišduodu savų paslapčių? O draugo? Mokosi taikyti bendravimo virtualioje erdvėje taisykles, bendrauja mandagiai, gerbia virtualų Kitą. Svarsto kas yra pagarba, kodėl ji svarbi ir virtualioje erdvėje.
Kodėl svarbu laikytis pagarbaus santykio su žmonėmis bendraujant virtualioje erdvėje?
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, pasaulio pažinimas.
Asmens galios: empatiškumas, asmens savybių ugdymas, saugus elgesys

6.3.3. Socialinių santykių mokymosi turinys
6.3.3.1. Aš ir šeima: Ar moku gerbti kito žmogaus paslaptį? Mokosi vertinti ir plėtoti savo santykius su artimais ir tolimais šeimos nariais. Suvokia savo šeimos autentiškumą, gerbia šeimos narių privatumą ir jį puoselėja.
Ar saugau šeimos paslaptis? Kodėl? Pavyzdžiui, ar neskaitau kitiems šeimos nariams adresuotų laiškų?
6.3.3.2. Aš ir klasės draugai: Kaip išmokti palyginti savo ir kitų mintis? Mokosi empatiškai atliepti į draugams kylančias problemas. Mokosi pasidalinti mintimis ir savo patirtimi, mokosi diskutuoti su artimais draugais arba klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Mokosi kantrybės išklausyti kitų nuomones. Mokosi iš kitų bendraamžių.
Kaip jaučiuosi, kai nuomonės nesutampa? Kada jaučiuosi vienišas? Ar nebijau likti vienas? Su kokiomis problemomis susiduria mano draugai? Ar galiu jiems padėti?
6.3.3.3. Aš ir bendruomenė: Ar jaučiuosi priklausantis bendruomenei? Mokosi kurti pozityvų santykį su platesne bendruomene, kurioje gyvena nariais, domisi gyvenimu bendruomenėje. Kelia klausimus apie kitas religines, tautines, socialines bendruomenes, mokosi empatiško santykio su jomis.
Kodėl žmogui reikalinga bendruomenė? Ar suprantu savo vaidmenį bendruomenėje?

6.3.3.4 Aš ir virtuali bendruomenė: Koks dokumentinis filmas apie Lietuvos vaikus man labiausiai patinka? Mokosi naudotis mokytojų pasiūlytais savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais, juos naudoja dirbant su įvairia medžiaga. Mokosi patirti empatiją Kitam (žmogui, gyvūnui) naudojant animacinius filmus ir apsvarstant jų skirtumą nuo empatijos tikrovėje.
Ar mačiau dokumentinių filmų apie vaikų gyvenimą kitose šalyse? Kuo skiriasi nuo mano gyvenimo? Kuo panašus?
Integraciniai ryšiai: pasaulio pažinimas.
Asmens galios: bendruomeniškumo ir pilietiškumo idėja

6.3.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys
6.3.4.1. Aš ir augmenija: Ar augalai mane džiugina? Ar bandžiau auginti augalą? Mokosi suprasti savo atsakomybę už augmenijos puoselėjimą. Domisi augalų teikiama nauda žmogui, kelia klausimus apie buvimo gamtoje, gryname ore svarbą. Praktikuoja rūpestį augalais, svarsto tokio rūpesčio prasmę. Kas buvo sunku? Ar žinau kiek daug pasaulyje yra skirtingų augalų? Kuo augalai skiriasi nuo daiktų? O nuo žmonių? Ar jiems reikalinga žmonių globa?
6.3.4.2. Aš ir gyvūnija: Kokių iššūkių kyla prisiimant atsakomybę už naminį gyvūną? Kuo gyvūnai panašūs į žmones, kuo skiriasi? Kodėl kartais susiduriama su baime gyvūnams? Mokosi prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus. Apmąsto savo giminišką artumą gyvūnui ir galimą gyvūno baimę. Kelia klausimus, kada gyvūnams reikalinga žmogaus pagalba. Mokosi padėti gyvūnams artimiausioje aplinkoje.
Kodėl lietuvių tautosakoje lapė vaizduojama kaip gudri melagė, vilkas – kvailokas? Kokias dar moralines savybes priskiria gyvūnams mūsų tautosaka?
6.3.4.3. Aš ir ekologija: Kodėl svarbu tinkamai rūšiuoti šiukšles? Mokosi suprasti savo atsakomybę už ekologinį savo artimiausios aplinkos ir visos planetos saugumą. Susipažįsta su pagrindiniais ekologiniais principais ir mokosi juos taikyti namų aplinkoje.
Jei sugebu atskirti plastmasę nuo kitų gaminių, gal galėčiau tas šiukšles ir rūšiuoti? Ar taupau vandenį ir elektrą? Kodėl svarbu tai daryti?
6.3.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: **Ar trumpas socialinės reklamos filmas man padėtų suprasti šiukšlių rūšiavimo principus?** Geba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais (verbalinis, vizualinis ar performatyvus (vaidybiniai ar diegeziniai, t.y. nurodantys į ką nors būdai). Domisi meniniais ir dokumentiniais filmais apie gyvūniją ir gamtą. Mokosi diskutuoti, remdamasis peržiūrėta medžiaga.
Ar reikia saikingai vartoti elektros energiją? Kodėl? Ar suprantu, kad mano prisijungimas prie virtualios erdvės (ypač tik pramogai) ekologine prasme yra destruktyvus (juk reikia gaminti elektros energiją, kuri ne visada būna "žalioji")?
Integraciniai ryšiai: pasaulio pažinimas, etnokultūra
Asmens galios: aplinkosauga, mokymosi mokytis idėja

6.4. Mokymo(si) turinys. 4 klasė
6.4.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys
6.4.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Kaip tapau toks, koks esu? Supranta ir reiškia savo savitumą per pomėgius, pasiekimus, gebėjimus, asmenines savybes. Mokosi klausyti kitų pasakojimus apie save. Demonstruoja savarankišką kūrybinį mąstymą. Kas padėjo man tapti tuo, kuo esu? Kaip mokytis kurti? Kas yra kūrybingumas ir kaip jis manyje reiškiasi? Kokiais būdais galiu išreikšti savo mintis?
6.4.1.2. Pažįsta savo jausmus: Išdavystė ir ištikimybė: Kas yra paslaptis? Mokosi taikyti savistabą. Vertina emocijas kaip svarbią savo asmenybės dalį. Mokosi kalbėti apie baimę ir baimių įvairovę, supranta išdavystės skaudulį ir atleidimo svarbą. Vertina teigiamas emocijas ir gyvenimo džiaugsmą. Suvokia drąsaus poelgio išskirtinumą. Neigiamus jausmus (pyktį, agresiją) mokosi išreikšti tinkamais būdais.
Ar paslaptį būtina saugoti? Kaip jautiesi, kai sužinai paslaptį? Ar galima paslaptį išduoti? Ar tu norėtum turėti paslaptį? Ar tu išsaugotum paslaptį? Kam esu ištikimas? Ar noriu būti ištikimas? Kodėl išdavystė

taip skaudina? Ar buvai kada nors išduotas? Koks tai jausmas? Kaip elgtis su išdavusiu draugu? Kas padeda išgyventi išdavystę?
6.4.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Ištvermė: Kada būnu ištvermingas ir kada būnu silpnas? Domisi valios ugdymu bei kelia klausimą kodėl valia - svarbi savybė. Mokosi ištvermės kasdienėse situacijose. Ar noriu būti ištvermingas? Kodėl? Kokiose situacijose padeda ištvermė?
6.4.1.4. Aš ir virtualumas. Kuo kompiuteriniai žaidimai skiriasi nuo kitų žaidimų? Mokosi suprasti kaip veikia virtuali erdvė bei domisi kaip saugiai naudotis jos teikiamomis galimybėmis, tačiau supranta ir saikingo medijų naudojimo (laikantis susitarimų) svarbą, su suaugusiųjų pagalba planuoja laiką virtualioje erdvėje. Svarsto besaikio naudojimosi virtualia erdve žalą. Ar žaidžiu kompiuterinius žaidimus? Ar įdomu? Kokį žaidimą norėčiau sukurti? Ar skaičiuoju žaidimų laiką?
Integraciniai ryšiai: dailė, informacinės technologijos.
Asmens galios: asmens savybių pažinimas

6.4.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

6.4.2.1. Kitas kaip draugas: Ar visada lengva suprasti Kitą? Mokosi užmegzti ir ir palaikyti draugystę su suolo, klasės ir kitos klasės bendraamžiais; mokosi empatiškai suprasti draugą ir jo situacijas klasėje, užklasinėje veikloje ir pan., kalbasi su draugu apie tai. Kelia klausimus kada ir kodėl draugas gali imtis manipuliacijų, svarsto kokia tokio santykio žala.
Kaip mokausi suprasti draugą? Kodėl draugas panašus į mane, bet vis dėlto – kitas? Kuo mes skiriamės? Kodėl svarbu priimti mano ir draugo skirtumus?
Ar žinau kas yra empatija? Kodėl svarbu būti empatišku?
6.4.2.2. Kitas kaip artimas: Kaip tinkamai išsakyti savo nuomonę? Mokosi vertinti meilės jausmą santykyje su Kitu kaip šeimos nariu. Mokosi suprasti tarpusavio pagalbos būtinumą, atsakomybę už Kitą kaip jaunesnį šeimos narį svarbą. Mokosi verbalizuoti santykyje su Kitu kaip suaugusiu artimuoju kylančias problemas. Supranta pagarbos mokytojui (klasės, neformalių veiklų ir pan.) svarbą. Mokosi dialogiškai artikuliuoti savo problemas.
Ar moku mandagiai šeimos nariams ar mokytojui pasakyti savo nuomonę, jei manau kitaip, priešingai? Kaip priimti Kito nuomonę, kuri nėra panaši į mano?
6.4.2.3. Kitas kaip svetimas: Apmąsto priešiškumo kitam kaip nepažįstamajam pavyzdžius. Mokosi suprasti santykio su Kitu kaip nepažįstamu suaugusiu sudėtingumą: mokosi pasitikėjimo ir atsargumo. Svarsto kokia patyčių daroma žala.
Kas yra pasitikėjimas? Kodėl aš galiu norėti nuskriausti kitą bendraamžį? Ar visais žmonėmis galima pasitikėti?
6.4.2.4. Virtualus Kitas: Kuo skiriasi bendravimas virtualioje erdvėje ir tikrovėje? Mokosi taikyti bendravimo virtualioje erdvėje taisykles, bendrauja mandagiai, gerbia virtualų Kitą. Svarsto kas yra pagarba, kodėl ji svarbi ir virtualioje erdvėje.
Ar skiriasi bendravimo taisyklės virtualioje erdvėje ir realybėje? Ar nebūnu agresyvus ir piktas virtualiai bendraudamas su draugu? Kaip reaguoju į agresyvų bendravimą virtualioje erdvėje?
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba.
Asmens galios: asmens savybių pažinimas, empatiškumas, bendruomeniškumas

6.4.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

6.4.3.1. Aš ir šeima: Ar aš pats atsiprašau, kai būnu neteisus? Mokosi vertinti ir plėtoti savo santykius su artimais ir tolimais šeimos nariais. Suvokia savo šeimos autentiškumą, gerbia šeimos narių privatumą ir jį puoselėja.
Jei vyresnis šeimos narys mane baudžia, kaip atpažįstu – kada teisingai, o kada neteisingai? Ar atsiprašo manęs, jei esu nubaustas neteisingai?
6.4.3.2. Aš ir klasės draugai: Ko galiu išmokti iš klasės draugų? Mokosi empatiškai atliepti į draugams kylančias problemas. Mokosi pasidalinti mintimis ir savo patirtimi, mokosi diskutuoti su artimais draugais arba klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Mokosi kantrybės išklausyti kitų nuomones. Mokosi iš kitų bendraamžių.

Kaip galiu pratęsti kitų mintis? Jei galvoju kitaip, ar pasakau tai draugams? Lengva ar sunku išklausyti kitą? Kodėl svarbu turėti kantrybės ir išklausyti kito nuomonę?

6.4.3.3. Aš ir bendruomenė: Ar pažįstu savo bendruomenės gyvenimą ir ypatumus? Mokosi kurti pozityvų santykį su platesne bendruomene, kurioje gyvena nariais, domisi gyvenimu bendruomenėje. Kelia klausimus apie kitas religines, tautines, socialines bendruomenes, mokosi empatiško santykio su jomis.

Kaip jaučiu, kad gyvenu bendruomenėje? Ar bendruomenės narių skirtumai trukdo gyventi kartu? Ar visi turėtume būti panašūs? Ar galėčiau įsijausti į kito žmogaus gyvenimą ir jo patyrimus? Ar galiu suprasti, kad kam nors gali būti sunku judėti arba, kad jis silpnai mato? Kodėl turėčiau tokiam bendruomenės nariui padėti?

6.4.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė: Koks meninis filmas apie Lietuvos vaikus man labiausiai patinka? Mokosi naudotis mokytojų pasiūlytais savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais, juos naudoja dirbant su įvairia medžiaga. Mokosi patirti empatiją Kitam (žmogui, gyvūnui) naudojant animacinius filmus ir apsvarstant jų skirtumą nuo empatijos tikrovėje.

Ar mačiau meninių filmų apie vaikų gyvenimą kitose šalyse? Ar man būtų įdomu palyginti Lietuvos ir kitų šalių vaikų gyvenimus?

Integraciniai ryšiai: pasaulio pažinimas.

Asmens galios: empatiškumas, dialogiškumas, bendruomeniškumas, mokymasis mokytis, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.4.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

6.4.4.1. Aš ir augmenija: **Kas būtų, jei būčiau augalas? Kokiu augalu norėčiau būti?** Mokosi suprasti savo atsakomybę už augmenijos puoselėjimą. Domisi augalų teikiama nauda žmogui, kelia klausimus apie buvimo gamtoje, gryname ore svarbą. Praktikuoja rūpestį augalais, svarsto tokio rūpesčio prasmę.

Kaip manimi turėtų rūpintis, jei būčiau augalas? Kodėl svarbus miškas/giria lietuvių kultūroje ir tautosakoje? Ar tai galima sieti su tam tikromis tautos moralinėmis savybėmis?

6.4.4.2. Aš ir gyvūnija: Jei įsivaizduojamame pasaulyje (pavyzdžiui, sapne) būčiau gyvūnas – kokiu gyvūnu norėčiau būti? Mokosi prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus. Apmąsto savo giminišką artumą gyvūnui ir galimą gyvūno baimę. Kelia klausimus, kada gyvūnams reikalinga žmogaus pagalba. Mokosi padėti gyvūnams artimiausioje aplinkoje.

Kokį gyvūną atitinka mano šiandieninė nuotaika?

6.4.4. 3. Aš ir ekologija: Ar man svarbi mano aplinkos - namų, mokyklos, gamtos - švara? Mokosi suprasti savo atsakomybę už ekologinį savo artimiausios aplinkos ir visos planetos saugumą. Susipažįsta su pagrindiniais ekologiniais principais ir mokosi juos taikyti namų aplinkoje.

Gal man nesunku būtų surinkti ir kai kurias kitų išmestas šiukšles?

6.4.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: **Ar ekologines problemas parodantis vaizdas ar filmas mane sujaudina? Kodėl?** Geba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais (verbalinis, vizualinis ar performatyvus (vaidybiniai ar diegeziniai, t.y. nurodantys į ką nors būdai). Domisi meniniais ir dokumentiniais filmais apie gyvūniją ir gamtą. Mokosi diskutuoti, remdamasis peržiūrėta medžiaga.

Ar pats piešiu, fotografuoju ekologines problemas, kurias matau savo aplinkoje? Kodėl reikia tai užfiksuoti?

Integraciniai ryšiai: pasaulio pažinimas, etnokultūra.

Asmens galios: aplinkosauga, atsakingas vartojimas, mokymasis mokytis

6.5. Mokymo(si) turinys. 5 klasė

6.5.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys

6.5.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Ar gerai save pažįstu? Suprasdamas savo savitumą ir jo raiškos ribas, jį išreiškia atitinkamu elgesiu (dėmesingai išklausydamas kitus), mąstymu, požiūriu į kitus. Tobulina savo kūrybinio ir kritinio mąstymo įgūdžius.

Ar visada patinku pati/pats sau? Kokios mano stipriosios pusės? Seneka sako: "Pasitikėjimas savimi ugdo drąsą". Kaip atskirti pasitikėjimą savimi nuo susireikšminimo?
6.5.1.2. Pažįsta savo jausmus: Kas man padeda/galėtų padėti ugdytis kantrybę? Taiko savistabos principus. Diskutuoja apie paauglystės kaip pereinamojo laikotarpio galimus asmens vidinius konfliktus. Ugdo pozityvų mąstymą apie savo gyvenimą, geba pateikti pavyzdžių iš savo patirties, kaip jautėsi įvairiose situacijose.
Irzlumas ir kantrybė: ar kartais suirztu be priežasties? Kada būnu kantrus/ , o kada- suirzęs? Kodėl? Kokiose gyvenimo situacijose ji man reikalinga? Kas nutiktų, jei žmonės šios savybės neturėtų?
6.5.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Bioetika: mano kūnas. Svarsto sveikos emocinės ir fizinės gyvensenos prasmę. Argumentuoja kodėl svarbu vengti žalingų įpročių ir kodėl svarbu išmokti pasakyti "ne". Praktikuoja valios ugdymą. Ugdo ištvermę kasdieniais veiksmais.
Kas daro žmogų gražų? Kas svarbiau: išorinis ar vidinis grožis? Kaip jaučiasi vaikai, kuriems niekas nesako, kad jie gražūs? Kodėl kiekvienas yra savaip gražus? Kokiose situacijose jaučiu savo kūną? Kada atkreipiu į jį dėmesį, kodėl? Mano kūnas keičiasi. Kas vyksta? Kodėl? Gal įdomu būtų pakalbėti apie tai su gydytoju?
6.5.1.4. Aš ir virtualumas: Kaip galėčiau gyventi pasaulyje, kuriame dar nebūtų išrastas kompiuteris? Mokosi saugiai išnaudoti savo asmens intelektualiniam tobulėjimui technikos atveriamas galimybes. Diskutuoja apie realybės svarbą, kaip virtuali erdvė dera su realybe. Mokosi savarankiškai planuoti laiką virtualioje erdvėje. Kelia klausimus kodėl svarbu saugoti savo asmeninius duomenis virtualioje erdvėje.
Integraciniai ryšiai: gamta ir žmogus, lietuvių kalba.
Asmens galios: asmens savybių pažinimas, savisauga

6.5.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys
6.5.2.1. Kitas kaip draugas: Vienatvė ir bičiulystė. Mokosi vertinti draugystę ir išdavystės pavojų. Empatiškai įsijaučia į kito problemas, supranta manipuliacijas ir jas pastebėjęs įvertina, kalbasi su draugu apie tai.
Ar galiu pasijausti vienišas, nors aplinkui mane supa daugybė žmonių? Ar tai ne keista? Kodėl taip nutinka? Ar man yra svarbi draugystė? Kodėl? Ar galiu įsijausti į draugo džiaugsmus ir bėdas? Ar pažįstu išdavystės skonį? Kodėl reikia apie tai kalbėtis su draugu?
6.5.2.2. Kitas kaip artimas: konfliktas. Mokosi suprasti konflikto su Kitu kaip suaugusiuoju artimuoju ar mokytoju galimybę, bei apmąsto to priežastis, pavojus ir galimas išeitis. Susipažįsta su įvairiaiskonflikto sprendimo būdais, mokosi juos pritaikyti bei taktiškai, ramiai spręsti konfliktines situacijas.
Ar konfliktas su suaugusiu artimuoju ir suaugusiu tolimu Kitu, yra toks pats? Kartais tu mieliau būni su šeima, o kartais mėgsti pabūti viena arba vienas. Kodėl? Kaip manai? Kodėl kyla konfliktai su suaugusiais? Jei ne, tai kodėl? Kaip galima spręsti tokius konfliktus?
6.5.2.3. Kitas kaip svetimas: Kodėl kartais taip nutinka, kad Kitas tampa agresijos objektu? Mokosi suprasti pozityvaus ir tolerantiško santykio su Kitu kaip nepažįstamu bendraamžiu vertę. Svarsto agresijos ištakas ir galimybę Kitam, kitoniškumui apskritai. Diskutuoja apie patyčių destrukcinę žalą, ieško pozityvių išeičių. Mokos i diskutuoti su Kitu įvairiomis temomis ir gebėti siekti bendro tikslo. Kodėl turiu būti empatiškas ir pagarbus santykyje su svetimu, gal tik praeiviu ir pan.? Ar galiu dirbti ir siekti bendro tikslo su Kitu kaip svetimu? Ar lengva susipažinti su svetimu žmogumi? Pavyzdžiui, paklausti kelio, ar kitos informacijos? Kodėl baisu užmegzti pokalbį su svetimu žmogumi?
6.5.2.4. Virtualus Kitas: Kuo skiriasi realus gyvenimas nuo virtualios realybės? Svarsto gyvenimo vertę virtualybės atžvilgiu. Virtualioje erdvėje vengia patyčių. Mokosi rašyti mandagias, pagarbias žinutes, laiškus, vengia necenzūrinio 'slengo', svarsto mandagumo reikšmę gyvenime.
Kuri realybė yra tikresnė? Kuri man įdomesnė? Kodėl? Ar būtų įdomu gyventi tik virtualioje realybėje? Ar moku parašyti mandagų laišką draugui/mokytojui/kitam suaugusiam žmogui?
Integraciniai ryšiai: dailė, lietuvių kalba.
Asmens galios: naujųjų technologijų įsisavinimas, asmens savybių pažinimas, bendruomeniškumas, dialogiškumas

6.5.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

6.5.3.1. Aš ir šeima: Ar tariuosi su savo šeima? Vertina šeimos instituciją, mokosi suvokti šeimos turėjimo prasmę savo dabarčiai ir ateičiai. Puoselėja pozityvų santykį su šeimos nariais. Ar vertinu vyresniųjų patirtį?

6.5.3.2. Aš ir klasės draugai: Bendraamžių pokalbiai. Vertina diskusiją su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Svarsto argumentavimo būtinumą. Mokosi įvardinti santykiuose su artimais arba klasės draugais kylančias krizes ir problemas. Mokosi empatijos ir pakantumo kitokiai nuomonei. Mokosi drąsos pasipriešinti neteisingai daugumos nuomonei.

Kodėl įdomu pasikalbėti su bendraamžiais apie įvairius dalykus, jei jie aiškiai argumentuoja ir turi drąsos išsakyti savo nuomonę?

6.5.3.3. Aš ir bendruomenė: Bendri pomėgiai. Kas yra bendraminčiai? Mokosi vertinti ne tik savo artimą bendruomenę, bet ir savo tautą, valstybę bei kitas tautas, domisi jų istorija bei religija. Mokosi įvardinti savo santykiuose su bendruomene kylančias problemas ir krizes. Mokosi diskutuoti apie tarp skirtingų bendruomenių kylančias įtampas.

Žmonės kartais jungiasi į bendruomenes pagal laisvalaikio pomėgius. Yra filatelistų bendrijos, baikerių, kinologų. Kokias dar panašias bendruomenes žinai? Kodėl žmonėms svarbu burtis į tokias bendruomenes? Kas yra ir kaip veikia pavojingos bendruomenės? Kokios tradicinės šventės yra švenčiamos namuose? Ar man svarbi tų švenčių simbolika? Kodėl?

6.5.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė: Internetas ir cenzūra. Mokosi atsirinkti savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus ir mokosi kritiškai suprasti necenzūruotos, destruktyvios medžiagos žalą. Mokosi patirti empatiją kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją ir kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančią dokumentiką. Susipažįsta su nacionaliniu kinu.

Ar atpažįstu savo amžiaus tarpsniui tinkamą medžiagą? Ką darau, jei internete surandu man įdomių necenzūruotų vaizdų, su smurto scenomis?

Integraciniai ryšiai: informacinės technologijos, etnokultūra.

Asmens galios: empatiškumas, naujųjų technologijų įsisavinimas, bendruomeniškumas

6.5.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

6.5.4.1. Aš ir augmenija: Kaip tu jautiesi gamtoje? Mokosi praktiškai dalyvauti augmenijos puoselėjimo projektuose. Domisi aplinkos taršos, klimato kaitos poveikiu augalijos įvairovei.

Ar susidraugauji su akmenimis, kalnais, medžiais ir kitais augalais? Kokią reikšmę augmenija turi platesnei aplinkai, pasauliui? Koks yra baltų pasaulėžiūros santykis su gamta?

6.5.4.2. Aš ir gyvūnija: Kodėl visos gyvybės yra vienodos vertės? Svarsto žmogaus skirtingumą nuo gyvūno. Prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus bei, jei yra galimybė, laukinius gyvūnus, ypač paukščius. Svarsto kodėl svarbu savanoriauti organizacijose, kurios gelbėja gyvūnus.

Kuo žmogus skiriasi nuo gyvūno? Kaip žmogus ilgą laiką pateisino savo valdžią gyvūnams? Kodėl svarbios gyvūnus gelbstinčios organizacijos? Ar žinai tokių organizacijų pavyzdžių? Kokios laukinių žvėrių savybės, išskiriamos tautosakoje, galėtų būti moralaus/nemoralaus elgesio pavyzdžiu?

6.5.4.3. Aš ir ekologija: Kodėl man turėtų rūpėti planetos likimas? Kasdieniais įpročiais mokosi prisiimti atsakomybę už savo aplinkos ekologiją. Mokosi taikyti ekologinius principus ne tik savo namų aplinkoje, bet ir gamtoje.

Gal galėčiau paprasčiausiai maloniai gyventi negalvodamas apie rytojų? Kokiais kasdieniais įpročiais prisidedu prie visatos tausojimo?

6.5.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: **Ar bandei fotografuoti gamtą?** Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais (verbalinis, vizualinis ar performatyvus (vaidybiniai ar diegeziniai, t.y. nurodantys į ką nors būdai). Fotografuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria fotomontažus apie gamtą ir gamtosaugines problemas.

Ar norėtum dalyvauti fotoparodoje mokykloje tema “Pasivaikščiojimas gamtoje: mano įspūdžiai”. Ką pirmiausia fotografuotum?

Integraciniai ryšiai: gamta ir žmogus, technologijos, etnokultūra.

Asmens galios: ekologija, aplinkosauga, atsakingumas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.6. Mokymo(si) turinys. 6 klasė

6.6.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys

6.6.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Aš - pastovus, -i, ar kintantis, -i? Suprasdamas savo savitumą ir jo raiškos ribas, jį išreiškia atitinkamu elgesiu (dėmesingai išklausydamas kitus), mąstymu, požiūriu į kitus. Tobulina savo kūrybinio ir kritinio mąstymo įgūdžius.

Aš keičiuosi? Kodėl? Ar tai nuo manęs priklauso? O kas - priklauso? Kodėl viskas tampa taip sudėtinga?

6.6.1.2. Pažįsta savo jausmus: Įžūlumas ir santūrumas: kodėl santūrumą žmonės gerbia, o įžūlių-nemėgsta? Taiko savistabos principus. Diskutuoja apie paauglystės kaip pereinamojo laikotarpio galimus asmens vidinius konfliktus. Ugdo pozityvų mąstymą apie savo gyvenimą, geba pateikti pavyzdžių iš savo patirties, kaip jautėsi įvairiose situacijose.

Kodėl kartais norisi būti įžūliu? Jei būčiau nuolatos įžūlus - ar sau toks patikčiau? Kaip išmokti elgtis santūriai? Ar lietuvių tautai būdingas įžūlumas?

6.6.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Ką galvoju apie mirtį? Svarsto sveikos emocinės ir fizinės gyvensenos prasmę. Argumentuoja kodėl svarbu vengti žalingų įpročių ir kodėl svarbu išmokti pasakyti "ne". Praktikuoja valios ugdymą. Ugdo ištvermę kasdieniais veiksmais.

Kaip elgiuosi per Vėlines? Ar esi jautęs netekties jausmą?

6.6.1.4. Aš ir virtualumas: Kodėl svarbu planuoti savo laiką? Mokosi saugiai išnaudoti savo asmens intelektualiniam tobulėjimui technikos atveriamas galimybes. Diskutuoja apie realybės svarbą, kaip virtuali erdvė dera su realybe. Mokosi savarankiškai planuoti laiką virtualioje erdvėje. Kelia klausimus kodėl svarbu saugoti savo asmeninius duomenis virtualioje erdvėje.

Ar praleistas laikas virtualybėje yra prarastas laikas? Kaip jaučiuosi švaistydamas laiką? Kodėl virtualioje erdvėje lengva prarasti laiko pojūtį? Kokiose situacijose laiką paskirstau netinkamai?

Integraciniai ryšiai: gamta ir žmogus, lietuvių kalba, technologijos, etnokultūra.

Asmens galios: asmens savybių pažinimas, empatiškumas, žalingų įpročių prevencija

6.6.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

6.6.2.1. Kitas kaip draugas: Ar tu kada nors jauteisi vieniša ar vienišas? Mokosi vertinti draugystę ir išdavystės pavojų. Empatiškai įsijaučia į kito problemas, supranta manipuliacijas ir jas pastebėjęs įvertina, kalbasi su draugu apie tai.

Ar moki save nuraminti? Kokia vienatvės spalva? Ką darote, kad nebūtumėte vieniši? Ar galima pamilti savo vienatvę? Ar būna linksma vienatvė? Ar tik liūdna?

6.6.2.2. Kitas kaip artimas: Kaip pajuntame meilę tėvams? Mokosi suprasti konflikto su Kitu kaip suaugusiuoju artimuoju ar mokytoju galimybę, bei apmąsto to priežastis, pavojus ir galimas išeitis. Susipažįsta su įvairiais konflikto sprendimo būdais, mokosi juos pritaikyti bei taktiškai, ramiai spręsti konfliktines situacijas. Kaip jautiesi konflikto su tėvais atveju? Dėl kokių priežasčių jie įvyksta? Kaip juos spręsti?

6.6.2.3. Kitas kaip svetimas: Ar sunku kreiptis pagalbos į nepažįstamą žmogų? Kodėl? Mokosi suprasti pozityvaus ir tolerantiško santykio su Kitu kaip nepažįstamu bendraamžiu vertę. Svarsto agresijos ištakas ir galimybę Kitam, kitoniškumui apskritai. Diskutuoja apie patyčių destrukcinę žalą, ieško pozityvių išeičių. Mokosi diskutuoti su Kitu įvairiomis temomis ir gebėti siekti bendro tikslo.

Ar galėtum nepažįstamojo paprašyti maisto, jei būtum alkanas? Kokie pavojai slypi per daug pasitikint svetimu žmogumi?

6.6.2.4. Virtualus Kitas: Kodėl virtualioje realybėje turiu išlikti toks pat jautrus ir pagarbus kitam kaip ir realybėje? Svarsto gyvenimo vertę virtualybės atžvilgiu. Virtualioje erdvėje vengia patyčių. Mokosi rašyti mandagias, pagarbias žinutes, laiškus, vengia necenzūrinio 'slengo', svarsto mandagumo reikšmę gyvenime.

Kaip bendrauju virtualiose platformose, kuriose vyksta nuotolinis mokymasis: ar esu mandagus, kokią nuotrauką įsikeliu, kaip komentuoju klasės draugų parašymus arba darbus (pavyzdžiui, kai visi 6-okai sukelia savo pieštus darbus į vieną bendrą erdvę).

Integraciniai ryšiai: dailė, lietuvių kalba.

Asmens galios: bendruomeniškumas, atvirumas, empatiškumas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.6.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

6.6.3.1. Aš ir šeima: Ar tavo tėvai tave supranta? Vertina šeimos instituciją, mokosi suvokti šeimos turėjimo prasmę savo dabarčiai ir ateičiai. Puoselėja pozityvų santykį su šeimos nariais.

Ar būtina tėvams patikėti paslaptis? Ar tai priklauso nuo paslapčių? Kodėl man sunku / lengva patikėti tėvams savo paslaptis? Kodėl man turi būti svarbu kurti darnius, pasitikėjimu grįstus santykius su šeimos nariais?

6.6.3.2. Aš ir klasės draugai: Jei tavo nuomonė skiriasi nuo visų, iš kur semiesi drąsos ją išsakyti? Vertina diskusiją su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Svarsto argumentavimo būtinumą. Mokosi įvardinti santykiuose su artimais arba klasės draugais kylančias krizes ir problemas. Mokosi empatijos ir gebėjimo priimti kitokią nuomonę. Mokosi drąsos pasipriešinti neteisingai daugumos nuomonei.

Kas būtų, jeigu sužinotum, kad tavo draugai tave apgaudinėja ir nenori su tavimi bendrauti? Ar pats niekada nedalyvauji tokiame psichologiniame smurte?

6.6.3.3. Aš ir bendruomenė: Bendraamžių bendruomenės. Mokosi vertinti ne tik savo artimą bendruomenę, bet ir savo tautą, valstybę bei kitas tautas, domisi jų istorija bei religija. Mokosi įvardinti savo santykiuose su bendruomene kylančias problemas ir krizes. Mokosi diskutuoti apie tarp skirtingų bendruomenių kylančias įtampas.

Kodėl su savo bendraamžiais įdomiau bendrauti nei su kitais žmonėmis? Kodėl kartu su kitais yra saugiau nei vienam? Kodėl grupė turi turėti lyderį? Ar pats norėtum būti lyderiu? Ar lyderis - visada teisus? O jei lyderis neteisus - kaip įgyti drąsos jam tai pasakyt? Kaip jaučiatės jei nepriima nepriėmė į kurią nors grupę?

6.6.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Mokosi atsirinkti savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus ir mokosi kritiškai suprasti necenzūruotos, destruktyvios medžiagos žalą. Mokosi patirti empatiją kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją ir kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančią dokumentiką. Susipažįsta su nacionaliniu kinu.

Ar gebi įsijausti į kito patirtį filmuose ir jį suprasti? Kokius lietuviškus filmus (meninius ar dokumentinius) esi matęs? Kas juose pasirodė svarbu?

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba.

Asmens galios: bendruomeniškumas, atvirumas, asmens savybių pažinimas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.6.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

6.6.4.1. Aš ir augmenija: Ar gamta veikia žmogų? Mokosi praktiškai dalyvauti augmenijos puoselėjimo projektuose. Domisi aplinkos taršos, klimato kaitos poveikiu augalijos įvairovei.

Kaip buvimas gamtoje pakeičia savijautą?

6.6.4.2. Aš ir gyvūnija. Ar žmogus turėtų prisiimti atsakomybę už laukinius gyvūnus ar paukščius? Svarsto žmogaus skirtingumą nuo gyvūno. Prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus bei, jei yra galimybė, laukinius gyvūnus, ypač paukščius. Svarsto kodėl svarbu savanoriauti organizacijose, kurios gelbėja gyvūnus.

Gal esi bandęs savanoriauti gyvūnų prieglaudoje ar gamtos apsaugos organizacijose?

6.6.4.3. Aš ir ekologija. Kaip galiu prisidėti prie planetos puoselėjimo savo individualiais veiksmais? Kasdieniais įpročiais mokosi prisiimti atsakomybę už savo aplinkos ekologiją. Mokosi taikyti ekologinius principus ne tik savo namų aplinkoje, bet ir gamtoje.

Ar gali tokios didžiulės planetos likimas priklausyti nuo mano menkų pastangų?

6.6.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: **Kokias nuotraukas apie augalus, gyvūnus ir gamtosaugą pasiūlyčiau aptarti klasėje su draugais?** Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais (verbalinis, vizualinis ar performatyvus (vaidybiniai ar diegeziniai, t.y. nurodantys į ką nors būdai). Fotografuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria fotomontažus apie gamtą ir gamtosaugines problemas.

Kokius žymius gamtos fotografus žinai, kodėl jų darbas įdomus ir svarbus? Ar svarbu ekologines problemas viešinti virtualioje erdvėje? Ar tai turi įtakos problemos suvokimui ir sprendimui?

Integraciniai ryšiai: gamta ir žmogus, technologijos.
Asmens galios: ekologija, aplinkosauga, gyvūnijos ir augalijos įvairovė, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.7. Mokymo(si) turinys. 7 klasė

6.7.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys

6.7.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Kokiose gyvenimo situacijose galiu atrasti save kaip kuriantį, -čią? Analizuoja savo unikalumą per įvairius kontekstus: gebėjimus, mąstymą, kūrybiškumą, pomėgius, siekius. Rezervuotai vertina savo kritines nuostatas savo paties mąstymo, pažiūrų, kūrybiškumo atžvilgiu (t.y. suvokia, kad pats negali būti sau objektyvus).
Ar kartais neabejoju to, kas vyksta prasme? Kai rašytojas rašo autobiografiją, ar jis neieško savęs? Kai dailininkas kuria autoportretą, ar jis kartu neieško savęs? Ar žinai ką reiškia objektyvumas? Ar sunku būti objektyviam? Ar sutiktumėte, kad tradicinių amatų įvaldymas galėtų suteikti asmeniui unikalumo? Kodėl?
6.7.1.2. Pažįsta savo jausmus: Uždarumas ir atvirumas: ar dalinuosi savo mintimis ir jausmais su kitais žmonėmis? Randa sau labiausiai tinkantį savistabos būdą. Domisi ir mokosi atpažinti savo asmens vidinius konfliktus, galimas psichologines krizes ir kreipiasi pagalbos. Žino įvairių būdų kaip suvaldyti agresiją ir stresą.
Ar manai, kad vienatvėje galima nugrimzti juodžiausion tamson? Ar turiu su kuo pasidalinti savo jausmais? Kas atsitinka, kai jausmus laikome užgniaužę savyje? Ar manai, kad kitų patarimai yra Tau svarbūs? Ar neišpasakoji kitiems pernelyg daug savų paslapčių? Kaip surasti protingą ribą?
6.7.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Kaip apsaugoti savo kūną ir psichiką nuo žalingų priklausomybių? Diskutuoja kodėl svarbu saugoti savo ir kitų emocinę sveikatą, atpažįsta ir geba taikiai pasipriešinti žodiniam ar fiziniam smurtui, geba kreiptis pagalbos. Mokosi sveikos gyvensenos įpročių. Valingai vengia žalingų įpročių. Praktikuoja savo ištvermę kasdienėse situacijose.
Ar domiuosi sveika gyvensena mityba? Ar sportuoju? Ar saugau save nuo liūdesio ir nevilties? Ar saugau save nuo mirties? Kodėl svarbu prižiūrėti ne tik fizinę, bet ir psichologinę sveikatą, kokią įtaką tai turi mano asmenybei? Kokias lietuvių sveikatinimosi tradicijas galėtumėte pritaikyti sau?
6.7.1.4. Aš ir virtualumas: Kaip saugoti savo asmeninius duomenis virtualioje erdvėje? Mokosi kritiškai įvertinti priklausomybę nuo virtualios erdvės. Svarsto dirbtinio intelekto sąvoką. Diskutuoja apie laiko virtualioje erdvėje planavimo svarbą. Mokosi saugoti savo asmeninius duomenis naudojantis medijomis.
Kas yra priklausomybė nuo virtualios erdvės, kaip elgtis turint tokią priklausomybę? Kaip jos išvengti?
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, informacinės technologijos, etnokultūra.
Asmens galios: sveika gyvensena, streso suvaldymas, asmens savybių pažinimas, aplinkosauga, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.7.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

6.7.2.1. Kitas kaip draugas: Ar turi draugą, kuriuo besąlygiškai pasitiki? Kuriamas draugystės ryšys su Kitu atliekant užduotis klasėje, žaidžiant ir bendraujant užklasinėje veikloje, stengiamasi į draugą kreiptis atvirai, klausiama dėl pašlijusių santykių, bandoma suprasti posakį „Draugas – tai mano kitas „Aš“. Kelia klausimą kada draugystė pereina į meilę. Ar gerai pažįstu savo draugą?
6.7.2.2. Kitas kaip artimas: **Kodėl svarbu būti empatišku esančiam šalia?** Įsisąmonina konflikto su kitu kaip suaugusiuoju artimuoju ar mokytoju galimybę. Apmąsto to priežastis, pavojus ir praktiškai ieško galimų išeičių. Supranta amžiaus tarpsnių lūkesčių, galimybių ir raiškos skirtis. Empatiškai jausmais atliepia kitų amžiaus tarpsnių Kito problemoms. Ieško bendradarbiavimo, kreipiasi pagalbos. Mokosi argumentuoti savo poziciją konfliktinėje situacijoje ir išklausyti Kito argumentų, mokosi logiškai rasti tinkamiausią konflikto sprendimo būdą.
Kai norime suprasti, kaip jaučiasi kitas šeimos narys, paprastai sakome: „Norėčiau įlįsti į jo kailį". Anglai ar vokiečiai sako: „Norėčiau įsistoti į jo batus”. Ar kasdienybėje bandai įsijausti į Kitą? Ar man reikalingos žinios apie kitų tautų etiketą ir kitų religijų kalendorines šventes?

6.7.2.3. Kitas kaip svetimas: Jaučiu pyktį Kitam, ką daryti? Mokosi diskutuoti su Kitu kaip nepažįstamuoju. Suvokia agresijos ištakas ir galimybę Kitam, kitoniškumui apskritai. Apmąsto ir supranta, pripažįsta patyčių destrukcinę žalą, geba joms pasipriešinti, ieško pozityvių išeičių.
Kodėl gražiai sutariantys vaikai, pamatę naują narį, kartais tampa žiaurūs? Kodėl svarbu ir kaip priimti kitą žmogų?
6.7.2.4. Virtualus Kitas: Kodėl įdomu diskutuoti virtualioje erdvėje net su nepažįstamais žmonėmis? Mokosi diskutuoti su virtualiu Kitu socialiniuose tinkluose, virtualiose bendravimo platformose, gerbia Kito nuomonę, privatumą. Virtualioje erdvėje ne tik vengia patyčių, necenzūrinio 'slengo', bet ir priešinasi pastebėtoms patyčioms Kito atžvilgiu. Geba kritiškai mąstyti, atpažinti ir vengti įtartino elgesio virtualioje erdvėje.
Kokios yra virtualios diskusijos nerašytos taisyklės? Ko turėčiau vengti? Į ką turiu atkreipti dėmesį?
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, informacinės technologijos, etnokultūra.
Asmens galios: empatiškumas, asmeninių savybių pažinimas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.7.3. Socialinių santykių mokymosi turinys
6.7.3.1. Aš ir šeima: Kokia šeimos švenčių prasmė? Kūrybiškai puoselėja savo santykius su šeima ir tarp šeimos narių, suvokia rutinos ir nuobodulio pavojingumą bendram buvimui šeimoje.
Kokios mano šeimos tradicijos? Kaip švenčiame įvairias šventes? Kaip sveikinu savo šeimos narius jų gimtadienio proga? Ar turiu savo pareigas šeimoje? O teises?
6.7.3.2. Aš ir klasės draugai: Kaip suderinti sąžiningą laikyseną ir gerus santykius su klasės draugais? Savarankiškai praktikuoja diskusiją su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Tobulina argumentavimo galimybę. Mokosi iš kitų. Konstruktyviai ir empatiškai sprendžia draugams kylančias problemas. Pataria ir paskatina artimus draugus arba klasės draugus kreiptis pagalbos, jei mato jos būtinybę. Suvokia daugumos nuomonės problemiškumą ir reflektuoja savo individualią poziciją.
Kodėl svarbu diskutuoti su bendraamžiais ir neformalioje aplinkoje, už mokyklos ribų? Ko išmokstame tokiuose pokalbiuose? Jei klasės draugai prašo nusirašyti namų darbus– kaip turiu reaguoti?
6.7.3.3. Aš ir bendruomenė: Alternatyvios bendruomenės. Vertina ne tik savo artimą bendruomenę, bet ir savo tautą bei kitas tautas, gilinasi į jų istoriją ir religijas. Diskutuoja apie konstruktyvius dialoginio santykio tarp skirtingų bendruomenių būdus. Vertina socialinę pagalbą socialiai jautrioms bendruomenės grupėms.
Kodėl kartais norisi mesti iššūkį įprastiems papročiams ir normoms**?** Ar pažįstu žmonių, kurie priklausytų alternatyvioms bendruomenėms? Kas svarbu alternatyvių bendruomenių nariams? Ar man tai įdomu? Kaip mano aplinkoje palaikomos bendruomenės tradicijos?
6.7.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė: Ką galiu sužinoti iš TV bei radijo laidų, podkastų? Atsirenka savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus. Kritiškai supranta necenzūruotos, destruktyvios medžiagos žalą. Svarsto kibernetinio nesaugumo grėsmę. Įsisąmonina empatijos patirtį kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją, suvokia kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančios dokumentikos vertę. Vertina nacionalinį kiną.
TV ir radijo laidos. Kokios man yra įdomiausios? Ar jos papildo mano mokykloje įgytas žinias? Ar kelia susidomėjimą ir norą pažinti? Ar pastebiu reklamą TV laidose / radijuje? Ar mane ji domina? Ar domiuosi nacionaliniu kinu? Kokį filmą rekomenduočiui draugui, kodėl?
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, dailė, etnokultūra.
Asmens galios: bendruomeniškumas, naujųjų technologijų įsisavinimas, asmens savybių pažininmas

6.7.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys
6.7.4.1. Aš ir augmenija: Ar galėtum pavadinti save "gamtos vaiku"? Geba pasiūlyti naujų idėjų laukinės augmenijos puoselėjimui ir jas praktiškai išbando mokyklos ar savo namų aplinkoje. Supranta augalų prasmę žmonių gyvenimui ir planetos likimui. Išbando savanorystę gamtosaugos projektuose parkuose, miškuose, gamtoje.
Aplinkos etika (Peteris Singeris). Ką vadini gamta? Kaip manai, kokius jausmus bei potyrius išgyvena "gamtos vaikai"?

6.7.4.2. Aš ir gyvūnija: Ką žinai apie gyvūnų teises? Diskutuoja apie žmogaus ir gamtos harmoniją, kelia klausimus apie žmogaus ir gamtos santykio prasmę. Mokosi reflektuoti žmogaus atsakomybę už gyvūnus ir suvokia galimą jų išnaudojimą. Apmąsto beglobių gyvūnų problemos priežastis. Susipažįsta su savanorystės gyvūnų globos įstaigose galimybėmis.
Elgesio su gyvūnais etika. Kuo jos skiriasi nuo žmogaus teisių?
6.7.4.3. Aš ir ekologija: Kodėl klimato atšilimas pakeis visas ekologines sistemas, įvairias gyvūnų bei augalų rūšis? Mokosi reflektuoti globalinių ekologinių problemų svarbą ir derinti jas su artimiausios aplinkos puoselėjimu. Ne tik patys taiko ekologinius principus savo kasdienybėje, bet ir diskutuoja apie jų prasmę su kitais. Kaip klimato pakeis mano gyvenimą? Kodėl svarbu rūpintis ekologija dabar?
6.7.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje: Kokios pilietinės iniciatyvos padeda spręsti ekologines problemas? Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais (vaidybiniai ar diegeziniai, t.y. nurodantys į ką nors būdai). Filmuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria video projektus apie gamtą ir gamtosaugines problemas.
Ar dokumentiniai, meniniai filmai apie ekologines katastrofas, labiau mane sujaudina, nei tradicinis tokių problemų svarstymas ir jų priežasčių analizė klasėje? Jei taip, tai - kodėl? Ar galėčiau pasinaudodamas informacinėmis technologijomis sukurti ką nors panašaus? Gal mano sprendimas padėtų į ekologines problemas atidžiau žvelgti ir kitus bendraamžius?
Integraciniai ryšiai: biologija.
Asmens galios: aplinkosauga, klimato kaita, savanorystė, mokymasis mokytis

6.8. Mokymo(si) turinys. 8 klasė

6.8.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys

6.8.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Koks mano santykis su savimi pačiu? Analizuoja savo unikalumą per įvairius kontekstus: gebėjimus, mąstymą, kūrybiškumą, pomėgius, siekius. Rezervuotai vertina savo kritines nuostatas savo paties mąstymo, pažiūrų, kūrybiškumo atžvilgiu (t.y. suvokia, kad pats negali būti sau objektyvus).
Ar sutariu pats su savimi, ar suprantu save? Ar kūrybiškumas padeda išreikšti save?
6.8.1.2. Pažįsta savo jausmus: Ar randu laiko savęs stebėjimui? Randa sau labiausiai tinkantį savistabos būdą. Domisi ir mokosi atpažinti savo asmens vidinius konfliktus, galimas psichologines krizes ir kreipiasi pagalbos. Žino įvairių būdų kaip suvaldyti agresiją ir stresą.
Kada labiausiai jaučiu jausmų audrą? Ar pavyksta išlikti ramiam sudėtingoje situacijoje? Kodėl kartais būnu agresyvus? Ar nuo mano agresijos būna blogai ir man pačiam, ar tik kitam, į kurį nukreiptas mano pyktis? Kaip suvaldau pyktį?
6.8.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų: Kada mane valdo protas? O kada jausmai? Diskutuoja kodėl svarbu saugoti savo ir kitų emocinę sveikatą, atpažįsta ir geba taikiai pasipriešinti žodiniam ar fiziniam smurtui, geba kreiptis pagalbos. Mokosi sveikos gyvensenos įpročių. Valingai vengia žalingų įpročių. Praktikuoja savo ištvermę kasdienėse situacijose.
Ar gali mano protas suvaldyti jausmus? Valios galia ir silpnybė (*akrasija*). Ar teko kada nors parodyti, koks esi stiprus? Kaip jautiesi, kai esi stiprus? Ar gerai kartais būti silpnam? Kodėl?
6.8.1.4. Aš ir virtualumas. Ką žinau apie dirbtinį intelektą? Mokosi kritiškai įvertinti priklausomybę nuo virtualios erdvės. Svarsto dirbtinio intelekto sąvoką. Diskutuoja apie laiko virtualioje erdvėje planavimo svarbą. Mokosi saugoti savo asmeninius duomenis naudojantis medijomis. Ką apie tai galvoji? Kokiose srityse jau naudojamas dirbtinis intelektas ir kokį poveikį tai padarys žmonėms?
Integraciniai ryšiai: informacinės technologijos.
Asmens galios: asmeninių savybių pažinimas, mokymasis mokytis, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.8.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

6.8.2.1. Kitas kaip draugas: Kas yra tikra draugystė? Kuriamas draugystės ryšys su Kitu atliekant užduotis klasėje, žaidžiant ir bendraujant užklasinėje veikloje, stengiamasi į draugą kreiptis atvirai, klausiama dėl pašlijusių santykių, bandoma suprasti posakį „Draugas – tai mano kitas „Aš“. Kelia klausimą kada draugystė pereina į meilę.

Ar galėtum pasakyti, ką šiuo metu veikia tavo geriausias draugas? Dėl ko liūdi? Kuo džiaugiasi? Jei neturi draugo - kokio draugo norėtum? Su kokiais literatūriniais ar istoriniais veikėjais norėtum draugauti? Ar svarstei, kada draugystė perauga į meilę?

6.8.2.2. Kitas kaip artimas. Pagarba tėvams. Įsisąmonina konflikto su kitu kaip suaugusiuoju artimuoju ar mokytoju galimybę. Apmąsto to priežastis, pavojus ir praktiškai ieško galimų išeičių. Supranta amžiaus tarpsnių lūkesčių, galimybių ir raiškos skirtis. Empatiškai jausmais atliepia kitų amžiaus tarpsnių Kito problemoms. Ieško bendradarbiavimo, kreipiasi pagalbos. Mokosi argumentuoti savo poziciją konfliktinėje situacijoje ir išklausyti Kito argumentų, mokosi logiškai rasti tinkamiausią konflikto sprendimo būdą.

Kas sukelia mano pagarbą tėvams: jų išmintingas griežtumas, atlaidumas, supratingumas? Kas dar? Ar seneliai gali būti artimesni nei tėvai?

6.8.2.3. Kitas kaip svetimas. Kaip jaučiuosi, kai mane ignoruoja ir atstumia? Mokosi diskutuoti su Kitu kaip nepažįstamuoju. Suvokia agresijos ištakas ir galimybę Kitam, kitoniškumui apskritai. Apmąsto ir supranta, pripažįsta patyčių destrukcinę žalą, geba joms pasipriešinti, ieško pozityvių išeičių. Dėl kokių priežasčių kyla pašaipos (iš kurstančio pašaipas ir to, iš kurio šaipomasi perspektyvos)? Kodėl svarbu turėti žmogų / žmones šalia, kuriems iš tiesų rūpiu?

6.8.2.4. Virtualus Kitas. Kaip elgtis susidūrus su patyčiomis virtualioje erdvėje? Mokosi diskutuoti su virtualiu Kitu socialiniuose tinkluose, virtualiose bendravimo platformose, gerbia Kito nuomonę, privatumą. Virtualioje erdvėje ne tik vengia patyčių, necenzūrinio 'slengo', bet ir priešinasi pastebėtoms patyčioms Kito atžvilgiu. Geba kritiškai mąstyti, atpažinti ir vengti įtartino elgesio virtualioje erdvėje.

Ar turėsiu drąsos pasipriešinti patyčioms, jei pastebėsiu kurį nors iš virtualių draugų psichologiškai terorizuojamą?

Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, etnokultūra.

Asmens galios: empatiškumas, asmeninių savybių pažinimas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.8.3. Socialinių santykių mokymosi turinys

6.8.3.1. Aš ir šeima. Kodėl tokia svarbi taika tarp skirtingų šeimos narių? Kūrybiškai puoselėja savo santykius su šeima ir tarp šeimos narių, suvokia rutinos ir nuobodulio pavojingumą bendram buvimui šeimoje.

Kaip konfliktai tarp kitų šeimos narių veikia mane? Ką darau, kai jie pykstasi? Ar taikau kūrybiškus sprendimus šeimos santykiuose? Kaip paįvairinti šeimos kasdienę rutiną? Ką daryti, kai ištinka nuobodulys?

6.8.3.2. Aš ir draugai. Kaip konstruktyviai išspręsti diskusijose su bendraamžiais kylančius konfliktus? Savarankiškai praktikuoja diskusiją su klasės draugais kaip bendrai atliekamos mokymosi veiklos dalyviais. Tobulina argumentavimo galimybę. Mokosi iš kitų. Konstruktyviai ir empatiškai sprendžia draugams kylančias problemas. Pataria ir paskatina artimus draugus arba klasės draugus kreiptis pagalbos, jei mato jos būtinybę. Suvokia daugumos nuomonės problemiškumą ir reflektuoja savo individualią poziciją.

Kodėl svarbu mokytis argumentuoti?

6.8.3.3. Aš ir bendruomenė: Kaip su(si)taria skirtingos bendruomenės? Vertina ne tik savo artimą bendruomenę, bet ir savo tautą bei kitas tautas, gilinasi į jų istoriją ir religijas. Diskutuoja apie konstruktyvius dialoginio santykio tarp skirtingų bendruomenių būdus. Vertina socialinę pagalbą socialiai jautrioms bendruomenės grupėms.

Kodėl svarbi pagarba kitų bendruomenių istorijai, kitoms religijoms?

6.8.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Ar norėčiau kurti savo laidas? Atsirenka savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus. Kritiškai supranta necenzūruotos, destruktyvios medžiagos žalą. Svarsto kibernetinio nesaugumo grėsmę. Įsisąmonina empatijos patirtį kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją, suvokia kritiškai bei kūrybiškai mąstyti skatinančios dokumentikos vertę. Vertina nacionalinį kiną.

Kokias temas norėčiau analizuoti? Jei įsivaizduojamoje realybėje man būtų leista sukurti autorinę TV ar radijo laidą - ką pasiūlyčiau? Kokius nacionalinių kūrėjų filmus esu matęs paskutiniu metu? Ar jie man patiko?

Integraciniai ryšiai: informacinės technologijos.
Asmens galios: dialogiškumas, bendruomeniškumas, atvirumas, pagarba tradicijoms, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.8.4.Santykio su pasauliu mokymosi turinys
6.8.4.1. Aš ir augmenija. Kas yra aplinkos etika? Geba pasiūlyti naujų idėjų laukinės augmenijos puoselėjimui ir jas praktiškai išbando mokyklos ar savo namų aplinkoje. Supranta augalų prasmę žmonių gyvenimui ir planetos likimui. Išbando savanorystę gamtosaugos projektuose parkuose, miškuose, gamtoje.
Ko labiau trokštu - saugoti gamtą ar ją vartoti? Kaip galiu prisidėti prie augmenijos puoselėjimo, ar suprantu to reikšmę?
6.8.4.2. Aš ir gyvūnija. Kodėl nepateisinamas žiaurus elgesys su gyvūnais? Diskutuoja apie žmogaus ir gamtos harmoniją, kelia klausimus apie žmogaus ir gamtos santykio prasmę. Mokosi reflektuoti žmogaus atsakomybę už gyvūnus ir suvokia galimą jų išnaudojimą. Apmąsto beglobių gyvūnų problemos priežastis. Susipažįsta su savanorystės gyvūnų globos įstaigose galimybėmis.
Kodėl tiek daug beglobių gyvūnų, kaip būtų galima jiems padėti? Ką būtų galima pakeisti, kad šios problemos mastai mažėtų?
6.8.4.3. Aš ir ekologija. Ar galiu prisidėti prie klimato atšilimo stabdymo? Mokosi reflektuoti globalinių ekologinių problemų svarbą ir derinti jas su artimiausios aplinkos puoselėjimu. Ne tik patys taiko ekologinius principus savo kasdienybėje, bet ir diskutuoja apie jų prasmę su kitais. Kodėl kažkam svarbu tai sustabdyti? Kokiais projektais galėčiau daryti įtaką? Kokią reikšmę klimato atšilimas turi mano artimiausiai aplinkai? Kas yra tvarumas? Kodėl svarbu mažinti vartojimą? Kodėl svarbu didinti antrinį daiktų panaudojimą?
6.8.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje. **Kokius dokumentinius ar meninius filmus žinau apie gyvūnus Lietuvoje ir pasaulyje?** Kokie man įdomiausi?
Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymo metodais (vaidybiniai ar diegeziniai, t.y. nurodantys į ką nors būdai). Filmuoja gyvūniją ir gamtą. Kuria video projektus apie gamtą ir gamtosaugines problemas.
Integraciniai ryšiai: biologija.
Asmens galios: ekologija, aplinkosauga, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.9. Mokymo(si) turinys. 9 klasė
6.9.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys
6.9.1.1. Pažįsta savo unikalumą. Aš - pats sau ir Aš - Kitiems. Apmąsto save kaip autentišką, sąmoningai veikiančią ir savarankiškai mąstančią bei jaučiančią asmenybę. Analizuoja savo unikalumą ir kelia tikslus, svarsto autentiškus ateities pasirinkimus, t.y. kuria savo gyvenimo projektą. Suvokia savo kūrybinio ir kritinio mąstymo unikalumą ir nepakartojamumą, bei supranta savo ribotumą.
Kaip manojo Aš tapatumą man padeda atskleisti Kiti žmonės? Gal Kitas žmogus yra manojo Aš veidrodis? Kaip mano stipriosios savybės galėtų pasitarnauti darbui su kitais žmonėmis, kokie tai būtų darbai, specialybės? Ar keliu sau tikslus? Ar aš turiu idealų? Kaip atsiranda mūsų gyvenime idealai?
6.9.1.2. Pažįsta savo jausmus. Kaip savistaba padeda man kasdienybėje? Naudoja įvairius refleksijos būdus kasdienėje patirtyje. Priima jausmus kaip svarbią savo savarankiškos asmenybės dalį, geba juos analizuoti, suprasti, pateikti pavyzdžių iš savo patirties, moka suvaldyti stresą, nerimą, kitus destruktyvius jausmus sau labiausiai tinkančiu būdu.
Ką darau, kai pajuntu kylantį nerimą? Kokia nerimo reikšmė žmogui?
6.9.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Kodėl svarbu mylėti ir rūpintis savimi? Praktikuoja sveiką gyvenseną ir mitybą, diskutuoja apie jų svarbą. Skiria laiko savo emocinei sveikatai, ir savo savijautos refleksijai, saugo savo asmenines ribas. Reflektuoja ištvermę kasdienėse situacijose, įvardija situacijas kada pritrūksta ištvermės, kelia klausimus kodėl.
Ar nėra savanaudiška rūpintis savimi? Ar skiriu laiko savo emocinei sveikatai? Kodėl svarbu skirti tam laiko? Ar patiriu kūno judėjimo teikiamą džiaugsmą? Kodėl, anot Kanto, negaliu savęs žaloti ir naikinti? Kodėl negaliu kito žaloti ir naikinti? Kodėl negaliu išlikti abejingas, jei kitas žaloja ir naikina save?

Kodėl gyvybė turi absoliučią vertę? Kaip pasiekti ataraksiją - sielos ramybę? Ar galėtumėte nusakyti pagrindinių tradicinių lietuviškų patiekalų sudėtį ir tos sudėties santykį su sveika gyvensena?
6.9.1.4. Aš ir virtualumas. Ar pajėgiu suvokti priklausomybės nuo virtualios erdvės grėsmę? Diskutuoja apie neatsakingo virtualios erdvės naudojimo pasekmes. Diskutuoja apie dirbtinio intelekto įtaką žmogui. Taiko saugaus naudojimosi virtualia erdve principus, saugo savo savo asmeninius duomenis.
Kaip ir kiek galėčiau sutrumpinti savo bendravimo su kompiuteriu laiką? Ar norėčiau jį trumpinti? Kuo pakeisčiau?
Integraciniai ryšiai: ekonomika, fizinis ugdymas, informacinės technologijos, etnokultūra.
Asmens galios: asmens savybių pažinimas, savisauga, žalingų įpročių prevencija, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.9.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys
6.9.2.1. Kitas kaip draugas. Ar niekada nesi išdavęs draugo? Reflektuoja draugystės santykio su Kitu prasmę ir jo svarbą gyvenime. Dialogiškai aptaria tarpusavio konkurencijos problemas. Geba suklydus pripažinti klaidą ir atsiprašyti. Atsakingai vertina užsimezgusius meilės ryšius.
Ar turėtume draugų, jei nebūtų pasitikėjimo? Ar tikri draugai gali apgaudinėti vienas kitą? Ar draugystė visada būna nuoširdi? Kuo skiriasi Tu nuo Aš? Kodėl jaučiu savyje troškimą dominuoti, aplenkti Kitus?
6.9.2.2. Kitas kaip artimas. Mano santykis su tėvais. Mokosi suprasti ir empatiškai atjausti Kitą kaip kitos amžiaus grupės narį, bei mokosi praktiškai padėti, globoti, prisiimti asmeninę ir socialinę atsakomybę savo galimybių rėmuose. Mokosi suprasti santykių autentiškumą su Kitu kaip tėvu, mama, ar Kitu kaip mokytoju (klasės, neformalių veiklų ir pan.). Diskutuoja, argumentuoja savo požiūrį, priima Kito kaip suaugusiojo požiūrį, geba atsiprašyti, jei yra neteisus. Michelis Montaigne'is rašo, kad tėvai negali būti vaikų draugais, nes vaikai turi turėti savų paslapčių.
Kuo skiriasi motinos meilė ir tėvo meilė? Kodėl esame labai pažeisti, jei kurios nors iš jų netenkame?
6.9.2.3. Kitas kaip svetimas: Kas paskatina einant gatve duoti prašančiam išmaldą? Kuria konstruktyvius santykius su Kitu kaip nepažįstamuoju. Suvokia Savas- Svetimas skirties svarbą ir mokosi iš tos skirties. Savo empatijos pavyzdžiu daro įtaką Kitam. Vertina Kitą kaip savaiminę vertybę ir konstruktyviai sprendžia galimai iškylančius konfliktus.
Ar išmaldos davimas yra užuojauta, empatinis įsijautimas į Kito situaciją, ar noras pačiam sau atrodyti geru? O gal padedu todėl, kad man gera padėti be jokio "kodėl"?
6.9.2.4. Virtualus Kitas. Kokios ribos turiu neperžengti, kad nepažeisčiau savo ir kitų privatumo bendraudamas virtualioje erdvėje? Geba sumaniai (išmintingai, protingai, atvirai, lanksčiai), empatiškai ir pagarbiai, saugant tiek savo, tiek Kito privatumą dialogiškai bendrauti su Kitu virtualioje erdvėje. Reflektuoja virtualios erdvės reikšmę savo gyvenime.
Integraciniai ryšiai: informacinės technologijos.
Asmens galios: empatiškumas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.9.3. Socialinių santykių mokymosi turinys
6.9.3.1. Aš ir šeima. Kaip padedu savo šeimos nariams sudėtingose ir netikėtose situacijose? Mokosi prisiimti asmeninę ir socialinę atsakomybę per konkrečią pagalbą šeimos nariams. Domisi šeimos genealogija, gerbia savo protėvius ir kuria savo autentišką buvimo būdą. Reflektuoja kokią reikšmę jo asmenybei turi jo šeima, giminė.
Ar man svarbu, kas šeimos nariams sekasi, kas nesiseka? Ar surandu šiltą žodį, kada jiems to reikia?
6.9.3.2. Aš ir draugai. Kaip pasimokyti iš nesutarimų ir nuomonių įvairovės? Reflektuoja empatiją, diskusiją ir argumentavimą, kaip socialinės komunikacijos būdus. Geba pagrįstai argumentuoti. Atskiria *sofistinį* (tuščiažodžiajantį, niekuo neparemtą) išvedžiojimą nuo tikrojo įsitikinimo pagrindimo. Siekia turėti bendraminčių, draugų, priima kitų autentiškumą ir puoselėja savąjį. Geba kitiems parodyti drąsios, savarankiškos laikysenos pavyzdį. Ar grupėje būtina nuomonių įvairovė?
6.9.3.3. Aš ir bendruomenė. Bendruomenė ir protestas. Mokosi surasti *aristotelišką aukso vidurį* tarp tautinių ir globalaus pasaulio, pasaulietinių ir religinių vertybių. Mokosi prisiimti socialinę atsakomybę

ne tik už savo, bet ir kitų bendruomenių narius, diskutuoja apie pagalbos svarbą ir vertę. Aktyviai savanoriauja, padeda socialiai jautrioms bendruomenėms.
Ar manau kad patirianti skriaudą socialinė grupė turi teisę protestuoti prieš daugumą gindama savo teises? Kokios yra taikaus protesto formos? Kada protestas yra teisingas, o kada destruktyvus?
6.9.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Vizualumo etika. Atsirenka savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus. Aiškiai suvokia necenzūruotos, destruktyvios medžiagos žalą ne tik sau, bet ir kitiems. Geba patirti empatiją kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją. Kritiškai žvelgia i mąstyti skatinančią dokumentiką, suvokia dokumentikos dviprasmiškumą (pvz., perteklinis kančios eksponavimas, sudaiktinantis požiūris į veikėjus). Gilinasi į nacionalinį kiną.
Jei kitas žmogus pakliūna į bėdą, ar dera fotografuoti jį tokioje situacijoje ir talpinti nuotraukas į internetą? Ar dera kito žmogaus nuotraukas talpinti į internetą jo nepaklausus? Ar dera fotografuoti sielvartą, nelaimės ištiktą žmogų, mirusį? Jei nekeliam sau tokių klausimų - tai kodėl? Ar matėte kokį nors nacionalinio kūrėjo meninį/dokumentinį filmą, kuriame paliečiama vizualumo etikos tema?
Integraciniai ryšiai: pilietinis ugdymas.
Asmens galios: empatiškumas,bendruomeniškumas, kultūrų pažinimas, naujųjų technologijų įsisavinimas, mokymasis mokytis

6.9.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys
6.9.4.1. Aš ir augmenija. Vartotojiškumo kritika. Mokosi prisiimti socialinę atsakomybę už savo aplinkos augmenijos saugą ir suvokti šios atsakomybės aspektus. Praktikuoja bei reflektuoja savanorystę gamtosaugos projektuose parkuose, miškuose, gamtoje.
Kaip išsaugoti kitoms kartoms atogrąžų miškus? Ar savanaudiškumas yra mūsų genuose? Ar galiu pasiaukoti dėl planetos?
6.9.4.2. Aš ir gyvūnija. Gyvūnų teisės (Peteris Singeris, Tomas Reganas). Vertina savo giminišką artumą gyvūnui. Mokosi prisiimti socialinę atsakomybę už gyvūniją ir suvokti globalinius šios atsakomybės aspektus. Aktyviai savanoriauja gyvūnų globos įstaigose.
Kodėl gyvūnų ir žmogaus interesai gali būti vertinami vienodai? Ar kai kurie gyvūnai, pvz: šunys, delfinai nėra mažesni savanaudžiai nei žmonės?
6.9.4.3. Aš ir ekologija. Kas nutiktų jei žmonijos ekologinė savimonė pakiltų į aukštesnį lygį? Reflektuoja socialinę atsakomybę už ekologinį artimiausios aplinkos būvį ir mokosi suvokti globalinius šio reiškinio aspektus. Mokosi generuoti idėjas ir plėtoti projektus ekologinėmis temomis. Taiko ekologinius principus savo namų aplinkoje bei gamtoje.
Koks tradicinės baltų pasaulėžiūros ir kultūros santykis su gamta? Koks mano požiūris į praeities kultūrą? Ką man sako kultūros paveldas?
6.9.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėj. **Kodėl svarbu virtualioje erdvėje kalbėti apie gamtosaugos problemas?** Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais (vaidybiniai ar diegeziniai, t.y. nurodantys į ką nors būdai). Aktyviai įsitraukia į ekologinės saugos projektus virtualioje erdvėje.
Jei kurčiau video medžiagą apie gamtos apsaugą, ko paklausčiau gamtos apsaugos inspektoriaus, kuris naktimis vyksta į reidus kovai su brakonieriais?
Integraciniai ryšiai: biologija, ekonomika, etnokultūra.
Asmens galios: aplinkosauga, ekologija, lygiateisiškumas, tradicijos ir kultūrų pažinimas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.10. Mokymo(si) turinys. 10 klasė
6.10.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys
6.10.1.1. Pažįsta savo unikalumą: Kas aš esu iš tikrųjų? Apmąsto save kaip autentišką, sąmoningai veikiančią ir savarankiškai mąstančią bei jaučiančią asmenybę. Analizuoja savo unikalumą ir kelia tikslus, svarsto autentiškus ateities pasirinkimus, t.y. kuria savo gyvenimo projektą. Suvokia savo kūrybinio ir kritinio mąstymo unikalumą ir nepakartojamumą, bei supranta savo ribotumą.
Jei noriu apibrėžti save, kokias išorines bei vidines savo savybes išvardinu kaip reikšmingas? Bet ar aš esu tik savybės? Ar kas daugiau? Kas? Kokius pozityvius savo asmens bruožus įvardiju kaip svarbius?

Kokius kitus pozityvius asmenybės bruožus tikiuosi išsiugdyti? Kodėl taip sunku suprasti, kas aš esu? Bet kodėl taip svarbu? Kaip savo unikalumą, savo savybes, savo mąstymą, kūrybiškumą galiu panaudoti rinkdamasis profesiją, ateities kelius?

6.10.1.2. Pažįsta savo jausmus: Neapykanta ir meilė. Naudoja įvairius refleksijos būdus kasdienėje patirtyje. Priima jausmus kaip svarbią savo savarankiškos asmenybės dalį, geba juos analizuoti, suprasti, pateikti pavyzdžių iš savo patirties, moka suvaldyti stresą, nerimą, kitus destruktyvius jausmus sau labiausiai tinkančiu būdu.

Ar neapykanta yra man pažįstamas jausmas? Kaip ugdyti savyje meilę sau, meilę kitiems, meilę pasauliui? Kodėl nekęsdamas - liūdžiu, o mylėdamas - patiriu džiaugsmą? Ar visada? Kas man suteikia pagalbą, jei noriu pasikalbėti apie jausmus, ar jų nesuprantu? Kodėl svarbu nebijoti paprašyti pagalbos? Kaip pasikeitė požiūris į meilę šiuolaikinėje visuomenėje?

6.10.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Susikaupimas. Praktikuoja sveiką gyvenseną ir mitybą, diskutuoja apie jų svarbą. Skiria laiko savo emocinei sveikatai, ir savo savijautos refleksijai, saugo savo asmenines ribas. Reflektuoja ištvermę kasdienėse situacijose, įvardija situacijas kada pritrūksta ištvermės, kelia klausimus kodėl.

Stoikai ragina pasirengti pačioms netikėčiausioms gyvenimo akimirkoms suteikiant „savo refleksijoms deramą tvarką". Ar pritariu stoikams? Kaip manai, ar knygų skaitymas - tai susikaupimas ir meditacija? Ar pajėgiu susikaupti?

6.10.1.4. Aš ir virtualumas. Kada ir kuo mokomoji internetinė medžiaga yra man naudinga? Diskutuoja apie neatsakingo virtualios erdvės naudojimo pasekmes. Diskutuoja apie dirbtinio intelekto įtaką žmogui. Taiko saugaus naudojimosi virtualia erdve principus, saugo savo savo asmeninius duomenis.

Kada ir kuo mokomoji internetinė medžiaga yra man naudinga? O kada - žalinga? Kodėl? Ar nepamirštu saugoti savo asmeninius duomenis virtualioje erdvėje?

Integraciniai ryšiai: ekonomika, dailė, lietuvių kalba, karjeros ugdymas, etnokultūra.

Asmens galios: savisauga, empatiškumas, asmens savybių pažinimas, naujųjų technologijų įsisavinimas, mokymasis mokytis

6.10.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys

6.10.2.1. Kitas kaip draugas. Tvirta draugystė. Reflektuoja draugystės santykio su Kitu prasmę ir jo svarbą gyvenime. Dialogiškai aptaria tarpusavio konkurencijos problemas. Geba suklydus pripažinti klaidą ir atsiprašyti. Atsakingai vertina užsimezgusius meilės ryšius.

Aristotelis rašė, kad tikra draugystė yra galima tik tarp kilnių lygiavertiškų sielų. Ar sutinki? Kodėl labai svarbu laikytis draugui duoto žodžio? Kodėl sunku laikytis duoto pažado? Ką reikia daryti, kad išlaikytum duotą pažadą? Ką daryti, jei pažadėta buvo neteisingai?

6.10.2.2. Kitas kaip artimas. Ar galima vaikų ir tėvų draugystė? Mokosi suprasti ir empatiškai atjausti Kitą kaip kitos amžiaus grupės narį, bei mokosi praktiškai padėti, globoti, prisiimti asmeninę ir socialinę atsakomybę savo galimybių rėmuose. Mokosi suprasti santykių autentiškumą su Kitu kaip tėvu, mama, ar Kitu kaip mokytoju (klasės, neformalių veiklų ir pan.). Diskutuoja, argumentuoja savo požiūrį, priima Kito kaip suaugusiojo požiūrį, geba atsiprašyti, jei yra neteisus. Michelis Montaigne'is rašo, kad tėvai negali būti vaikų draugais, nes vaikai turi turėti savų paslapčių.

Ar seneliai gali būti vaikų draugais? Ką jūs apie tai manote? Ar lengva suprasti vyresnius už save žmones? Ar vyresni visada teisūs? Ar lengva suprasti jaunesnius? Kodėl?

6.10.2.3. Kitas kaip svetimas. Rūpesčio etika. Kuria konstruktyvius santykius su Kitu kaip nepažįstamuoju. Suvokia Savas- Svetimas skirties svarbą ir mokosi iš tos skirties. Savo tolerancijos pavyzdžiu daro įtaką Kitam. Vertina Kitą kaip savaiminę vertybę ir konstruktyviai sprendžia galimai iškylančius konfliktus.

Kodėl konkretūs santykiai su kitais žmonėmis formuoja asmens moralinį veikimo lauką? Kas yra rūpestis? Kokia yra rūpesčio kalba? Kuo ji skiriasi nuo teisingumo kalbos? Ar rūpesčio etika - biologinė, ar moralinė perspektyva?

6.10.2.4. Virtualus Kitas. Kaip išlaikyti tinkamą distanciją su Kitu? Geba sumaniai (išmintingai, protingai, atvirai, lanksčiai), empatiškai ir pagarbiai, saugant tiek savo, tiek Kito privatumą dialogiškai bendrauti su Kitu virtualioje erdvėje. Reflektuoja virtualios erdvės reikšmę savo gyvenime.
Kaip sugebėti plėsti akiratį, ugdyti kritinį ir kūrybinį mąstymą diskutuojant įvairiais klausimais su kitu virtualioje erdvėje?
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba.
Asmens galios: bendruomeniškumas, empatiškumas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.10.3. Socialinių santykių mokymosi turinys
6.10.3.1. Aš ir šeima. Ar žinau savo protėvių vardus? Mokosi prisiimti asmeninę ir socialinę atsakomybę per konkrečią pagalbą šeimos nariams. Domisi šeimos genealogija, gerbia savo protėvius ir kuria savo autentišką buvimo būdą. Reflektuoja kokią reikšmę jo asmenybei turi jo šeima, giminė.
Iš kur kilę mano protėviai? Ką jiems teko patirti ir išgyventi? Jei stokoju tikslių duomenų - gal galiu jų istorijas kurti vaizduotėje? Kodėl tai svarbu?
6.10.3.2. Aš ir draugai. Kaip išmokti diskusijose su bendraamžiais gerbti argumentą, o ne išorinį autoritetą? Reflektuoja empatiją, diskusiją ir argumentavimą, kaip socialinės komunikacijos būdus. Geba pagrįstai argumentuoti. Atskiria *sofistinį* (tuščiažodžiajantį, niekuo neparemtą) išvedžiojimą nuo tikrojo įsitikinimo pagrindimo. Siekia turėti bendraminčių, draugų, priima kitų autentiškumą ir puoselėja savąjį. Geba kitiems parodyti drąsios, savarankiškos laikysenos pavyzdį.
Kas yra bendraminčiai? Ar turi bendraminčių?
6.10.3.3. Aš ir bendruomenė. Konstruktyvios bendruomenės galios. Mokosi surasti *aristotelišką aukso vidurį* tarp tautinių ir globalaus pasaulio, pasaulietinių ir religinių vertybių. Mokosi prisiimti socialinę atsakomybę ne tik už savo, bet ir kitų bendruomenių narius, diskutuoja apie pagalbos svarbą ir vertę. Aktyviai savanoriauja, padeda socialiai jautrioms bendruomenėms.
Kaip ir kodėl bendruomenė suteikia jėgų atskiram individui? Kokias žinote bendruomenes, kurios padeda kitiems? Kokių galių asmenybei suteikia tauta? Kokius istoriškai susiklosčiusius savo tautos etninius bruožus labiausiai vertinu? Kodėl pagarba kitoms tautoms praplečia asmens galių spektrą? Filotopija - meilė vietai, kurioje gyveni (Arvydas Šliogeris). Kodėl filotopija nepaneigia buvimo Europos ir pasaulio piliečiu? Kaip išmokti pamatyti savo bendruomenę kitų pasaulio bendruomenių kontekste?
6.10.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Jei be saiko dauginu savo *asmenukes* ir talpinu į internetą, ar savęs paklausiu - kodėl? Atsirenka savo amžiaus tarpsniui tinkamus multimodalaus ugdymo metodus. Aiškiai suvokia necenzūruotos, destruktyvios medžiagos žalą ne tik sau, bet ir kitiems. Geba patirti empatiją kitoniškam asmeniui per meninius filmus, fotografiją. Kritiškai žvelgia i mąstyti skatinančią dokumentiką, suvokia dokumentikos dviprasmiškumą (pvz., perteklinis kančios eksponavimas, sudaiktinantis požiūris į veikėjus). Gilinasi į nacionalinį kiną.
Kokį mano poreikį tenkina besaikis asmeninio gyvenimo viešinimas socialiniuose tinkluose?
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, pilietinis ugdymas.
Asmens galios: asmens savybių pažinimas, bendruomeniškumas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.10.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys
6.10.4.1. Aš ir augmenija. Savanorystė gamtosaugoje. Mokosi prisiimti socialinę atsakomybę už savo aplinkos augmenijos saugą ir suvokti šios atsakomybės aspektus. Praktikuoja bei reflektuoja savanorystę gamtosaugos projektuose parkuose, miškuose, gamtoje.
Ar žinau, kas yra sengirė? Kodėl kažkam gali būti svarbu jas išsaugoti? O man ar svarbu? Kas būtų, jei vieną dieną išnyktų visi augalai? Kiek medžių esu pasodinęs? Kiek planuoju dar pasodinti? Kaip tausoju medžius? Ką man pasakoja šimtametis ąžuolas?
6.10.4.2. Aš ir gyvūnija. Moralinės gyvūnų teisės. Vertina savo giminišką artumą gyvūnui. Mokosi prisiimti socialinę atsakomybę už gyvūniją ir suvokti globalinius šios atsakomybės aspektus. Aktyviai savanoriauja gyvūnų globos įstaigose. Kokios teisinės gyvūnų apsaugos prevencijos galioja mūsų visuomenėje? O moralinės?

6.10.4.3. Aš ir ekologija. Ar galima tikėtis aukštesnės ekologinės žmonijos savimonės? Reflektuoja socialinę atsakomybę už ekologinį artimiausios aplinkos būvį ir mokosi suvokti globalinius šio reiškinio aspektus. Mokosi generuoti idėjas ir plėtoti projektus ekologinėmis temomis. Taiko ekologinius principus savo namų aplinkoje bei gamtoje.
Kaip aš matau žmonijos ateitį ir jos santykį su gamta?
6.10.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje. Ar sutinki, kad gamtą niokojančių žmonių, kompanijų viešinimas virtualioje erdveje yra veiksmingas? Sugeba naudotis savo amžiaus tarpsniui tinkamais multimodalaus ugdymosi metodais (vaidybiniai ar diegeziniai, t.y. nurodantys į ką nors būdai). Aktyviai įsitraukia į ekologinės saugos projektus virtualioje erdvėje.
Kodėl vieni žmonės niokoja gamtą, o kiti - stengiasi ją apsaugoti**?** Kaip galvoji, kas nugalės?
Integraciniai ryšiai: biologija.
Asmens galios: aplinkosauga, gyvūnų ir augalų biologinė įvairovė, lygiateisiškumas, naujų technologijų įsisavinimas, mokymasis mokytis.

6.11. Mokymo(si) turinys. 11 klasė
6.11.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys
6.11.1.1. Pažįsta savo unikalumą. Mano unikalumas ir jo svarba asmeniniame bei socialiniame gyvenime.
6.11.1.2. Pažįsta savo jausmus. Aš ir mano nuotaika (vok. Stimmung, kaip pamatinė ontologinė kategorija). Kaip mano "Aš"ir pasaulis man atsiveria (yra duotas, ar Aš duotas pasauliui) per nuotaiką? (nerimą, pyktį, skausmą, laimę, džiaugsmą, laukimą, nuobodulį, etc.) Kaip tada suprantu save ir pasaulį?
6.11.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Egoistinis šių laikų individualizmas ir "buvimas-su". Stoikų filosofijos pagrindiniai akcentai ir kaip jie dera su buvimu kartu?
6.11.1.4. Aš ir virtualumas. Mano unikalumas ir šiuolaikinės technologijos. Tapatybių virtualumas ir performatyvumas.
Integraciniai ryšiai: ekonomika, dailė, lietuvių kalba, karjeros ugdymas, etnokultūra.
Asmens galios: savisauga, empatiškumas, asmens savybių pažinimas, naujųjų technologijų įsisavinimas, mokymasis mokytis

6.11.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys
6.11.2.1. Kitas kaip draugas. Draugystė asmeniniame gyvenime ir jos vertinimas šiuolaikinėje kultūroje. Kuo nepotizmas (šeimos narių ir giminaičių protegavimas) bei romėniškas "klientelos" reiškinys skiriasi nuo draugystės?
6.11.2.2. Kitas kaip artimas. Atsivėrimas Kitam kaip pamatinė etinė bei fenomenologinė procedūra. Kaip Kitas atsiveria man? Ar galiu jį apžiūrėti kaip daiktą?
6.11.2.3. Kitas kaip svetimas. Svetimas asmens ir bendruomenės gyvenime. Kada jaučiamas susvetimėjimas Kitų ir pasaulio atžvilgiu? Kaip Svetimas yra duotas mano prasmių horizonte? Kaip galima įveikti susvetimėjimo jausmą?
6.11.2.4. Virtualus Kitas. Virtualaus Kito ontologinis statusas. Ar jis panašus į vaiduoklį - "nei gyvas, nei miręs"? Koks mano santykis su tokiomis Kitybėmis? Ar dar jaučiu skirtumą tarp tikro Kito ir virtualus Kito?
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba.
Asmens galios: bendruomeniškumas, empatiškumas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.11.3. Socialinių santykių mokymosi turinys
6.11.3.1. Aš ir šeima. Meilė kaip tarpasmeninių santykių poroje pagrindas. Svarstydamas apie meilę geba apibrėžti jos esmę ir atskirti jos rūšis pagal filosofijos klasikus ir psichoanalitikus. Nagrinėja vyro ir moters santykių problemą filosofiniu požiūriu.
Kaip meilė išaukština žmogaus orumą ir gyvenimo vertę? Svarstoma santykių problema filosofiniu (ir psichologiniu) požiūriu. Nagrinėjama artimo meilės samprata krikščioniškojoje filosofijoje; meilės esmė ir jos rūšys; visuotinės meilės galimybė, meilės permainingumo, netikrumo ir gebėjimo mylėti problema.

6.11.3.2. Aš ir draugai. Atsakomybė kaip draugystės santykio pagrindas. Geba apibūdinti svarbiausius draugystės ar bičiulystės bruožus ir jų etinę vertę pagal antikos, Rytų ir moderniuosius Vakarų mąstytojus. Nagrinėja filosofinio dialogo prielaidas, gali nurodyti dvi etinio mąstymo galimybes: racionalų „sokratiškąjį pokalbį“ ir dialoginį Aš-Tu santykį.
Mąstydamas apie atsakomybę, mokinys gali pagrįsti, kodėl atsiranda kaltės ir atsakomybės suvokimas prieš kitą žmogų etiniu požiūriu.
6.11.3.3. Aš ir bendruomenė. Individo poreikiai bei visuomenės gerovė: galimybės, priešpriešos, balansas. Svarstydamas žmogaus prigimties klausimą, mokinys gali įvardyti etikos dilemas, kylančias dėl individo ir visuomenės santykių aiškinimo vienpusės perspektyvos, įvardyti individualistinį arba socialiai orientuotą etikos požiūrį. Susipažįsta ir gali nurodyti antikos, Viduramžių, Naujųjų laikų ir XX a. epochos Vakarų mąstytojus, kurie svarstė žmogaus socialinės prigimties, moralinės pareigos, tolerancijos, žmogaus teisių ir teisingumo, visuomenės socialinių vaidmenų klausimus. Žino ir gali argumentuotai išdėstyti savo moralinę poziciją.
6.11.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Individo poreikiai bei visuomenės gerovė virtualioje erdvėje: galimybės, priešpriešos, balansas. Geba įvardyti etikos dilemas, kylančias dėl individo ir visuomenės santykių aiškinimo vienpusės perspektyvos, įvardyti individualistinį arba socialiai orientuotą etikos požiūrį virtualioje erdvėje. Argumentuotai diskutuoja moralinės pareigos, tolerancijos, žmogaus teisių ir teisingumo virtualioje erdvėje temomis, pateikia pavyzdžių.
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, pilietinis ugdymas.
Asmens galios: asmens savybių pažinimas, bendruomeniškumas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.11.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys
6.11.4.1. Aš ir augmenija. Reflektuoja teiginį „aš esu viskas ir viskas esu aš“, analizuoja savo santykį su visa supančia aplinka. Suvokia, kad jos/jo būtis prasminga tik jei gyvena nepalikdamas neigiamo pėdsako aplinkoje. Supranta aplinkos vertę, savo vietą joje ir nuolatos stengiasi gerinti aplinką. Reflektuoja savo atsakomybę saugant augaliją, geba imtis konkrečių veiksmų.
6.11.4.2. Aš ir gyvūnija. Suvokia, kad orumas, autonomija, vidinė vertė – etikos kategorijos, taikytinos visiems gyviesiems subjektams. Reflektuoja savo atsakomybę saugant gyvūniją, geba imtis konkrečių veiksmų.
6.11.4.3. Aš ir ekologija. Geba suvokti save didesniame vertingų subjektų (kitų žmonių, gyvūnų, augalų, ekosistemų) kontekste. Yra įsitikinusi/ęs, kad kartu galime pakeisti savo kasdienius veiksmus ir sumažinti žmogaus, technologijų neigiamą įtaką aplinkai. Geba pagrįsti savo ir aplinkos santykį („aš aplinkoje“, o ne „aplinka ir aš“).Teisingai ir proporcingai vertina naudos ir rizikos bei naudos vietinėms žmonių bendruomenėms santykį.
6.11.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje. Analizuoja, kaip žmonių veikla internetinėje erdvėje įtakoja gamtausogines problemas (influenceriai, vartojimo skatinimas ir t.t.). Reflektuoja, ar jos/jo asmeninė veikla internetinėje erdvėje yra pro ar anti ekologiška.
Integraciniai ryšiai: biologija.
Asmens galios: aplinkosauga, gyvūnų ir augalų biologinė įvairovė, lygiateisiškumas, naujų technologijų įsisavinimas, mokymasis mokytis.

6.12. Mokymo(si) turinys. 12 klasė
6.12.1. Saviugdos ir savisaugos mokymosi turinys
6.12.1.1. Pažįsta savo unikalumą. Gyvenimo prasmė. Mąstydama/as apie gyvenimo prasmę, geba nurodyti skirtingus gyvenimo įprasminimo tikslus (materialistiniai, hedonistiniai, humanistiniai - asmens tobulėjimo, etiniai, kultūriniai, religiniai) ir įvertinti konkrečias vertybes pagal šiuos tikslų prasmingumo lygmenis.
Argumentuotai diskutuoja pasirinkimo ir motyvacijos temomis nagrinėjant paprastus kasdienių sprendimų atvejus ir keliant gyvenimo tikslų klausimą. Kelia tikslo ir vertybių klausimus, pvz., „Ko verta siekti? Ką reikia daryti?“; gali paaiškinti pamatinio gyvenimo prasmės poreikio svarbą. Svarstomi filosofiniai klausimai ir samprotavimai apie asmens tapatumą, kūną ir sielą, prigimtines žmogaus

savybes, išskiriančias žmogų iš kitų gyvų pasaulio būtybių (mąstymo galią, laisvę, etinę sąžinę, gebėjimą kelti tikslus ir siekti idealų).
6.12.1.2. Pažįsta savo jausmus. Laimė vs kančia. Diskutuodama/as apie laimės esmines sąlygas ir sąvokos neapibrėžtumą, mokinė/ys geba palyginti skirtingų kultūrų ir epochų išminčių etinę laikyseną, savo požiūrį ir filosofų mintis. Laimė – žmogaus gyvenimo tikslas? Kaip mes suprantame laimę ir kaip ją skirtingai interpretuoja filosofai? Svarstomas laimės kaip aukščiausiojo gėrio ir moralinio gyvenimo tikslo klausimas; laimės sampratos neapibrėžtumas ir įvairios etikos koncepcijos: eudemonizmas, hedonizmas, krikščioniškoji filosofija, utilitarizmas ir kt. Apmąstomi literatūrinių herojų išgyvenimai ir mintys apie laimę.
Mąstydama/as apie kančią ir ribines gyvenimo situacijas, mokinys geba nagrinėti egzistencinio nerimo šaltinius ir interpretuoti „žmogaus be Dievo“ ir „žmogaus su Dievu“ (pvz., Jobo) laikyseną kančios akivaizdoje.
Kur slypi kančios ir egzistencinio nerimo šaltinis? Ar kančia gali turėti etinę prasmę? Apmąstomas filosofų požiūris į žmogaus egzistenciją pasaulyje, ribines situacijas, kančios kilmę, prasmę ir žmogaus etinę laikyseną su ja susidūrus (pagal hedonistus ir stoikus; krikščioniškuosius ir moderniuosius mąstytojus). Kančios išgyvenimai ir įveikos būdai aptariami remiantis egzistencinės literatūros kūrinių herojų mintimis.
Susipažįsta ir gali apibūdinti tam tikros etinės pozicijos mąstytojus (pvz., hedonistus, stoikus, skeptikus, dzenbudistus, eudemonistus, utilitaristus, egzistencialistus ir kt.).

6.12.1.3. Rūpestis dėl savęs ir kitų. Svarsto asmens laisvės sąvoką, geba pozityviai susieti jos turinį su vertybėmis (pvz., žmogaus orumu, nelygstama verte, prigimtinėmis teisėmis, apsisprendimu, moralumu) ir analizuoti, kokiomis koncepcijomis tos vertybės grįstos.
Kaip susijusi asmens laisvė ir vertybės? Apmąstomos antikos, krikščionybės, egzistencialistų ir šiuolaikinių filosofų svarstytos dilemos apie žmogaus laisvę ir lemtį, laisvę ir gamtos determinizmą, laisvę ir tikėjimą Dievo buvimu, asmens autonomiją ir moralės imperatyvą, laisvę ir kaltę, laisvę „anapus gėrio ir blogio“, žmogaus esmę ir laisvę, negatyvią laisvę nuo ko arba pozityvią vertybėms angažuotą laisvę kam.
6.12.1.4. Aš ir virtualumas. Svarsto asmens laisvės virtualioje erdvėje sąvoką bei konkrečius pavyzdžius, geba pozityviai susieti jos turinį su vertybėmis (pvz., žmogaus orumu, nelygstama verte, prigimtinėmis teisėmis, apsisprendimu, moralumu) ir analizuoti, kokiomis koncepcijomis tos vertybės grįstos.
Integraciniai ryšiai: ekonomika, dailė, lietuvių kalba, karjeros ugdymas, etnokultūra.
Asmens galios: savisauga, empatiškumas, asmens savybių pažinimas, naujųjų technologijų įsisavinimas, mokymasis mokytis

6.12.2. Dialoginio bendravimo mokymosi turinys
6.12.2.1. Kitas kaip draugas. Giluminis aš-tu santykis kaip draugystės pagrindas. Geba apibūdinti mąstytojus, kurie svarstė etikos klausimus dialogo būdu ir kurie mąstė apie Aš-Tu santykio etinius pagrindus (antikos, krikščionybės, modernieji, dialogo filosofai apie draugystę, meilę, atsakomybę, pavydą ir neapykantą, atlaidumą).
Reflektuoja savo santykį su kitu kaip Tu- asmeniu: ką reiškia krikščioniškoji nuostata „Mylėk savo artimą kaip save patį“; I. Kanto kategorinio imperatyvo formuluotė „Kitas žmogus negali būti priemonė, o visada tikslas“; E. Levino santykis su Kitu kaip atsakomybė ir Aš-Tu santykio asimetrija.
6.12.2.2. Kitas kaip artimas. Pozityvus
tarpasmeninis dialogas vs priešprieša. Geba paaiškinti, kokios etinės, filosofinės, religinės nuostatos (pagal krikščionybės, egzistencializmo, dialogo filosofus) lemia dvejopą tarpasmeninio santykio su kitu pobūdį: priešpriešą arba pozityvų tarpasmeninį dialogą.
Diskutuoja apie metodologines filosofinio dialogo prielaidas ieškant tiesos (pvz., sokratiškasis klausimų atvirumas, argumentų svarstymas už ir prieš, loginis mąstymas, pašnekovo klausymas ir supratimas,

sąvokų apibrėžimas) ir kokios galimos autentiško komunikavimo kliūtys (pvz., išankstinės nuostatos, stereotipai, monologinis kalbėjimas, sofistinis ginčas dėl ginčo, savęs aukštinimas ir pan.).
6.12.2.3. Kitas kaip svetimas. Pasipriešinimas blogiui. Kur slypi agresijos, kovos, destruktyvaus elgesio, pavydo ir neapykantos šaknys? Nagrinėdamas konfliktą gali apibūdinti pagrindinius agresijos, kovos, pavydo ir neapykantos šaltinius ir pagrįsti pagarbos, artimo meilės, pasipriešinimo be prievartos, atlaidumo nuostatas.
Samprotauja apie blogio kilmę, pyktį, pavydą ir neapykantą, priešiškumą, susvetimėjimą; krikščionybės ir Rytų filosofijos (induizmo, budizmo, dzenbudizmo) nuostatos apie pasipriešinimą blogiui be prievartos. Kur galima rasti atlaidumo, gerumo šaltinį? Kaip atkurti nutrūkusį santykį su kitu? Lyginamos ikikrikščioniškos epochos žmogaus etinės laikysenos – graikų filosofų, Romos stoikų, Rytų filosofų kilnaus žmogaus ir krikščionybės gailestingumo ir atlaidumo idealai. Aiškinamas humanistinis požiūris į nuodėmę. Svarstoma teisumo, atgailos ir atleidimo kitiems problema.
6.12.2.4. Virtualus Kitas. Pasipriešinimas blogiui virtualioje erdvėje. Kur slypi agresijos, kovos, destruktyvaus elgesio, pavydo ir neapykantos apraiškų virtualioje erdvėje šaknys? Kur galima rasti atlaidumo, gerumo šaltinį? Ar reiki air ar įmanoma virtualioje erdvėje palaikyti giluminį aš-tu santykį? Kaip tai padaryti? Kaip atkurti nutrūkusį santykį su kitu?
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba.
Asmens galios: bendruomeniškumas, empatiškumas, naujųjų technologijų įsisavinimas

6.12.3. Socialinių santykių mokymosi turinys
6.12.3.1. Aš ir šeima. Tarpasmeninių
santykių poroje kliūtys ir sunkumai. Svarsto apie galimas santykių poroje kliūtis ir sunkumus filosofiniu ir psichologiniu požiūriu.
6.12.3.2. Aš ir draugai. Draugas kaip „brolis ir artimas“. Diskutuoja apie draugystės santykį remdamasi/s krikščionybės autorių, dialogo filosofijos, egzistencinių mąstytojų samprotavimais apie kitą žmogų kaip moralinės sąmonės centrą: „brolį ir artimą“, kitokį ir paslaptingą, mūsų stebėtoją ir vertintoją, kitą kaip subjektą, laisvą asmenį ir kaip manąjį Tu. Kodėl kitas žmogus gali tapti problema? Troškimas dominuoti. Dialoginio/moralinio santykio su kitu žmogumi kūrimo galimybės.
6.12.3.3. Aš ir bendruomenė. Žmogaus prigimtis – sociali ar egocentriška? Diskutuoja žmogaus socialinės prigimties klausimais remiantis antikos filosofų ir moderniųjų mąstytojų idėjomis. Geba paaiškinti, kas yra solidarumas, teisingumas ir kitos pilietinės dorybės. Suvokia, kuo grindžiamos visuomenės moralės normos, kuo skiriasi ir kaip yra susijusios bendruomenės tarpusavio santykius nustatančios etikos ir teisės normos (pvz., moraliniai pareigos, tolerancijos, pagarbos principai ir įstatymai). Paaiškina, kaip gali būti pagrįstos visuomenės normos – autoritetu (asmenų, tradicijų, įstatymų, šventųjų tekstų) arba diskursu (filosofinių idėjų sklaida, politiniais debatais, demokratinių sprendimų priėmimu). Reflektuoja savo santykius su kitais ir atsakomybę remdamasis filosofų pagrįstais etikos principais, pavyzdžiui: I. Kanto kategorinio imperatyvo formuluote „Elkis taip, kad tavo poelgio maksima galėtų tapti visuotiniu dėsniu“; prancūzų švietėjų laisvės, lygybės ir brolybės principais; Dž. Rolso nešališko teisingumo principu ir kt.
Kaip filosofiškai grindžiamos žmogaus teisės ir teisingumo principas? Nagrinėja žmogaus teisių samprata ir jos raida (stoikų ius naturale ir ius gentim sąvokų reikšmė; prigimtinių teisių idėja, viduramžių prigimtinės teisės samprata remiantis krikščionybės nuostatomis; Renesanso mąstytojų idėjos apie individo prigimtines teises, žmogaus suverenumą, nepriklausomybę nuo monarcho valios ir kt). Svarsto, ką reiškia teisingumo principas ir ką mes šiandien laikome teisinga spręsdami visuomenės problemas. Lyginami antikos, švietimo epochos ir šiuolaikinių mąstytojų požiūriai.
6.10.3.4. Aš ir virtuali bendruomenė. Kaip užtikrinti žmogaus teises virtualioje erdvėje? Atpažįsta žmogaus teisių pažeidimus virtualioje erdvėje, žino, kaip tokiais atvejais elgtis (morališkai, teisiškai).
Integraciniai ryšiai: lietuvių kalba, pilietinis ugdymas.
Asmens galios: asmens savybių pažinimas, bendruomeniškumas, naujųjų technologijų
įsisavinimas

6.12.4. Santykio su pasauliu mokymosi turinys

6.12.4.1. Aš ir augmenija. Analizuoja etines teorijas, geba teoriškai pagrįsti savo santykį su augalija.
Antropocentrizmas ir klasikinių etikos teorijų pozicija dėl žmogaus ir aplinkos. Ekologinės etikos gimimas. Kodėl klasikinių etikos teorijų nepakanka žmogaus ir gamtos santykiui pagrįsti? Ką siūlo šiuolaikinė taikomoji etika?
6.12.4.2. Aš ir gyvūnija. Analizuoja etines teorijas, geba teoriškai pagrįsti savo santykį su gyvūnija.
Utilitaristinės ir deontologinės gyvūnų teisių teorijos pagrindai. Kodėl tuščias narvas yra geresnė edukacinė priemonė negu zoologijos sodas, medžioklė ar žvejyba?
6.12.4.3. Aš ir ekologija. Analizuoja etines teorijas, geba teoriškai pagrįsti savo ekologinį požiūrį.
Biocentrinės pasaulėžiūros apybraižos: kaip pritaikyti žmogaus vidinę vertę visiems gyviesiems organizmams? Ekocentrizmas ir žemės etika. Ekologinė destrukcija *vs* pagarba ekosistemoms. Kaip pagrįsti ekosistemos vertę, nepaneigiant individo (pvz., žmogaus) vertės?
6.12.4.4. Ekologinių problemų raiška virtualybėje. Analizuoja etines teorijas, geba teoriškai pagrįsti savo ekologinį požiūrį bei praktinius veiksmus tiek realioje, tiek ir virtualioje erdvėse.
Antropocentrinės, biocentrinės ir ekocentrinės teorijų raiška virtualybėje. Kuria teorija remiuosi aš? Kaip tai atsispindi mano gyvenime bei veikloje virtualioje erdvėje?
Integraciniai ryšiai: biologija.
Asmens galios: aplinkosauga, gyvūnų ir augalų biologinė įvairovė, lygiateisiškumas, naujų technologijų įsisavinimas, mokymasis mokytis.

7. Pasiekimų vertinimas

Etikos dalyko mokymosi pasiekimai vertinami ir fiksuojami mokyklos nustatyta tvarka. Vertinant etikos ugdymo mokymosi rezultatus, svarbu susitarti dėl aiškių vertinimo kriterijų, jie turi būti žinomi ir mokiniams, ir jų tėvams. Kriterijai turėtų būti vienodi vertinant abiejų dalykų – tiek etikos, tiek tikybos – mokymosi rezultatus, atitinkantys programoje aprašytus pasiekimų lygius kiekvienam koncentrui.
Mokinių vertinimas turi būti suvokiamas kaip pagalba mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti. Vertinimas yra nuolatinis mokinio mokymosi patirties − pasiekimų, daromos pažangos − stebėjimo, kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas. Remiantis vertinimo rezultatais numatoma mokymosi perspektyva, individualizuojamas ugdymo procesas. Vertinama tik tai, ko mokiniai buvo mokomi. Pateikiant vertinimo informaciją akcentuojama ne klaidos ar nesėkmės, o tai, kokią pažangą padarė mokinys. Būtina gerbti mokinio pasaulėžiūrinį apsisprendimą, nuomonių įvairovę, tai neturėtų būti sudedamoji vertinimo dalis.
Pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai: I – slenkstinis, II – patenkinamas, III – pagrindinis, IV – aukštesnysis. Jie skatins mokinius siekti aukštesnių pasiekimų, padės į(si)vertinti jų mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą, ypač baigus tam tikrą etapą, pamokų ciklą, ir pan. Pamokoje ar kitoje kasdieninėje ugdomojoje veikloje mokinių pasiekimai vertinami stebint atliktų užduočių ar kitos ugdomosios veiklos rezultatų atitikimą nustatytiems kriterijams.
Aprašant pasiekimų lygių požymius naudojamos šios mokinių gebėjimų augimą rodančios skalės ir sąvokos:

- savarankiškumo:
  - padedamas – užduotis atlieka atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus, procesą organizuoja ir jame dalyvauja mokytojas;
  - padedamas – mokinys užduotis atlieka stebimas ir moderuojamas mokytojo;
  - konsultuodamasis – mokinys užduotis atlieka pasitardamas su kitais, tikslingai klausdamas ar prašydamas patarimų;
  - savarankiškai.
- sudėtingumo:
  - mokinys temos analizę/diskusiją pradeda nuo juslinių, išorinių dalykų stebėjimo, konkretaus objekto, jo požymių apibrėžimo (tai atitinka slenkstinį ir patenkinamą lygius);
  - mokinys temos analizėje naudoja savirefleksiją ir savimonės turinį išreiškia jį įkomponuodamas į temos kontekstą bei kasdienybės įvykius, kritiškai vertina (tai atitinka bazinį arba pagrindinį pasiekimo lygį);

- mokinys temos analizėje savirefleksiją ir jos išraišką perkelia į įvairius kontekstus, kritiškai vertina, išauga abstrakcijos lygmuo (tai atitinka aukštesnį pasiekimo lygį).

- konteksto:
  - mokinys analizuoja pakankamai siaurą teminį kontekstą (slenkstinis lygis);
  - mokinys plečia kontekstą į kitas sritis, įtraukia savęs refleksiją šiame kontekste (patenkinamas lygis);
  - mokinys išplečia kontekstą į kitas sritis (literatūra, kinas, kasdienybės įvykiai), savirefleksiją įkomponuoja į minėtus kontekstus (pagrindinis lygis);
  - mokinys išplečia kontekstą į kitas sritis (literatūra, kinas, istorija, psichologija, kasdienybės įvykiai ir pan.), savirefleksiją įkomponuoja į minėtus kontekstus, stipriai išauga abstrakcijos lygmuo (aukštesnysis lygis).

7.1. Pasiekimų vertinimas pradiniame ugdyme

Pradinio ugdymo programoje etikos pamokose mokinių pasiekimai aprašomi trumpais komentarais, aprašais. Pažymiai (balai) arba jų pakaitalai – ženklai, simboliai – nevartojami. Vertinimo būdai ir metodai turi atitikti vaikų raidos ypatumus, individualius intelekto, emocijų, valios, charakterio ir kt. ypatumus bei ugdymo tikslus ir mokymosi turinį.

7.2. Pasiekimų vertinimas pagrindiniame ir viduriniame ugdyme

Pagrindinio ir vidurinio ugdymo programoje etikos pamokose rekomenduojama mokinių pasiekimus vertinti pasirenkamais pažangos fiksavimo būdais: pažymiais, „įskaityta“, „neįskaityta“, „padarė pažangą“, kaupiamuoju vertinimu, pažangos stebėjimo ir vertinimo aplanku ir pan. Pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais (Jeigu šiuo būdu yra fiksuojama mokinio daroma pažanga): slenkstinis lygis (I) - 4, patenkinamas lygis (II) 5–6, pagrindinis lygis (III) - 7–8, aukštesnysis lygis (IV) - 9– 0.

8. Pasiekimų lygių požymiai

8.1. Pasiekimų lygių požymiai. 1–2 klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	**Patenkinamas (II)**	**Pagrindinis (III)**	**Aukštesnysis (IV)**
A. Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo			
A1.1. Atsakydamas į mokytojo keliamus klausimus pasakoja savo pomėgius, papasakoja kodėl šie pomėgiai jam svarbūs.	A1.2. Įvardija ne tik savo pomėgius, bet ir kelia klausimus apie save, savo autentiškumą.	A1.3. Kelia klausimus apie savo pomėgių skirtingumą nuo kito pomėgių.	A1.4. Savarankiškai pasirinkdamas mokytojo pasiūlytus pristatymo būdus, pristato save.
A2.1. Padedamas įvardija kas yra emocijos ir jausmai, kuo jie skiriasi? Padedamas kelia klausimus apie savistabą, kodėl ji svarbi?	A2.2. Savarankiškai pateikia teigiamų ir neigiamų emocijų ir jausmų pavyzdžių (reakcijos į situacijas), nusako kaip kylančios emocijos ar jausmai veikia mano santykį su artimiausiais žmonėmis? Įvardija kodėl svarbi savistaba.	A2.3. Padedamas stebi (reflektuoja) savo emocijas ir jausmus, pastebi kylančias neigiamas emocijas, žino keletą būdų kaip jas tinkamai (saugiai) išreikšti. Supranta kodėl supykus svarbu nurimti.	A2.4. Praktikuoja savistabą (atpažįsta, supranta kylančias emocijas) ir palygina skirtingas emocines būsenas. Supranta susitaikymo svarbą (atsiprašo, gailisi, taikosi).
A3.1. Padedamas įvardija kokiose situacijose gali kilti pavojus sveikatai. Svarsto kodėl svarbu mokėti pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka".	A3.2. Padedamas analizuoja kaip elgtis situacijose, kuriose gali kilti pavojus sveikatai. Padedamas įvardija situacijas kada svarbu pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka".	A3.3. Savarankiškai įvardija situacijų, kuriose svarbu pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka bei gali kilti pavojus sveikatai pavyzdžių ir svarsto kaip jose elgtųsi.	A3.4. Savarankiškai pristato pavyzdį kaip elgtis situacijose, kuriose gali kilti pavojus sveikatai klasės draugams. Moka pasakyti "ne", "stop", "man nepatinka" situacijose, kurios kelia pavojų.
A4.1. Padedamas kelia klausimus kas yra virtuali erdvė, kokia jos svarba žmogui.	A4.2. Savarankiškai pateikia naudojimosi virtualia erdve kasdienybėje pavyzdžių.	A4.3. Svarsto kodėl svarbu planuoti laiką, praleidžiamą virtualioje erdvėje.	A4.4. Padedamas planuoja naudojimosi virtualia erdve laiką.
B. Dialoginis bendravimas Aš-Tu.			
B1.1. Įvardija kas yra draugystė, kodėl ji svarbi. Svarsto kaip palaikyti gerą santykį su draugu. Kelia klausimus kaip spręsti nedideles konfliktines situacijas.	B1.2. Mokosi suprasti ir priimti kito kitoniškumą (kitokie pomėgiai, išvaizda, būdo savybės). Įvardija keletą būdų kaip spręsti nedideles konfliktines situacijas.	B1.3. Pateikia konkrečių pavyzdžių kas padeda palaikyti draugystės ryšį. Klasės draugams pasakoja kodėl svarbus geras tarpusavio ryšys ir kaip spręsti tarp draugų kylančius konfliktus.	B1.4. Moka keletą konflikto sprendimo būdų, juos pritaiko kasdienėse situacijose. Puoselėja draugystės santykius kasdienybėje (su klasės draugais), reflektuoja draugystės teikiamą džiaugsmą.

B2.1. Įvardija kodėl svarbus geras santykis su šeimos nariais bei mokytojais. Kelia klausimus apie pagarbos svarbą santykiuose su šeimos nariais bei mokytojais.	B2.2. Papasakoja kodėl vertina ir brangina santykius su šeimos nariais. Pateikia pavyzdžių kaip palaikyti mandagų pokalbį su vyresniu šeimos nariu bei mokytoju. Įvardija kodėl svarbi pagarba santykiuose su šeimos nariais bei mokytojais.	B2.3. Mandagiai ir pagarbiai bendrauja su šeimos nariais bei mokytojais, diskutuoja apie tokio bendravimo svarbą.	B2.4. Reflektuoja kodėl svarbu su šeimos nariais bei mokytojais bendrauti mandagiai ir pagarbiai.
B3.1. Kelia klausimus kaip palaikyti trumpą pokalbį su Kitu. Padedamas svarsto kada konfliktas gali peraugti į patyčias.	B3.2. Padedamas palaiko dialogišką santykį su Kitu, pavyzdžiui, užduoda mandagius klausimus. Savarankiškai įvardija skirtumus tarp konflikto ir patyčių.	B3.3. Savarankiškai palaiko mandagų ir pagarbų ryšį su Kitu, priimdamas Kito kitoniškumą. Svarsto būdus kaip bendrauti, kad konfliktinės situacijos neperaugtų į patyčias.	B3.4. Reflektuoja mandagaus bendravimo svarbą su Kitu. Skiria patyčias kaip netinkamą bendravimo būdą.
B4.1. Padedamas įvardija keletą pagrindinių naudojimosi virtualia erdve taisyklių. Kelia klausimus kodėl su draugu bendraujant virtualioje erdvėje svarbu išlikti mandagiam.	B4.2. Savarankiškai įvardija keletą pagrindinių naudojimosi virtualia erdve taisyklių. Savarankiškai svarsto kodėl svarbu išlikti mandagiam bendraujant virtualioje erdvėje.	B4.3. Bendraudamas ar mokydamasis virtualioje erdvėje taiko mandagaus bendravimo taisykles. Padedamas parašo mandagią žinutę draugui virtualioje erdvėje.	B4.4. Reflektuoja mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje svarbą, savarankiškai įvardija svarbiausias naudojimosi virtualia erdve taisykles. Savarankiškai parašo mandagią žinutę draugui virtualioje erdvėje.
C.Socialiniai santykiai. Aš-Mes.			
C1.1. Įvardija savo šeimos narius, svarsto ką reiškia gyventi šeimoje. Padedamas kelia klausimus apie šeimų įvairovę.	C1.2. Apibūdina savo santykius su šeimos nariais: tėvais, broliais, seserimis, seneliais. Diskutuoja apie gyvenimo šeimoje vertę bei visų šeimų skirtingumą (savitumą).	C1.3. Pateikia pavyzdžių kaip palaiko savo santykį su skirtingais šeimos nariais. Analizuoja kodėl šeima yra vertybė.	C1.4. Supranta, kad visos šeimos yra skirtingos, pateikia pavyzdžių. Apibūdina bei pristato savo šeimą.
C2.1. Padedamas įvardija kodėl svarbu turėti draugų bei puoselėti draugystės ryšį. Kelia klausimą kodėl draugystės santykyje yra labai svarbi empatija. Svarsto kodėl svarbu mokėti išklausyti klasės draugų nuomonę.	C2.2. Savarankiškai įvardija draugystės ryšio reikšmę savo gyvenime. Su klasės draugais diskutuoja apie empatiją. Diskusijoje siekia (savarankiškai ar su pagalba) išklausyti savo klasės draugus.	C2.3. Pasakoja kaip palaiko draugystės ryšius su klasės draugais. Įvardija kodėl klasės gyvenime svarbu užjausti Kitą ir kaip jaučiasi Kitas kuomet yra užjaučiamas. Diskusijose siekia (savarankiškai ar su pagalba) išsakyti savo nuomonę bei išklausyti Kitą.	C2.4. Reflektuoja kokia draugystės svarba klasės gyvenime. Empatiškai bendrauja su klasės draugais. Diskusijose ne tik išsako savo nuomonę, bet ir nepamiršta Kito nepertraukti, išklauso Kitą.
C3.1. Įvardija kas yra bendruomenė, pavyzdžiui, mokyklos bendruomenė.	C3.2. Kelia klausimus apie bendruomenės svarbą ir pateikia pavyzdžių, kada pasijuto bendruomenės nariu.	C3.3. Įvardija kodėl svarbu priimti kitokį Kitą ir kaip jaučiasi kai pats yra priimamas. Padedamas domisi skirtingomis bendruomenėmis.	C3.4. Įvardija keletą skirtingų bendruomenių pavyzdžių. Reflektuoja bendruomenės svarbą savo gyvenime.

C4.1. Įvardija ko gali pasimokyti iš animacijos. Domisi per animaciją ar kitą vaizdinę edukacinę priemonę pateikta etnologine medžiaga. Svarsto kas yra tradicijos.	C4.2. Diskutuoja su klasės draugais apie tradicijas animacijoje ar kitoje vaizdinėje edukacinėje medžiagoje.	C4.3. Savarankiškai pateikia tradicijų pavyzdžių animacijoje ar kitoje vaizdinėje edukacinėje medžiagoje.	C4.4. Savarankiškai interpretuoja ir kūrybiškai pristato savo mėgstamiausią tradiciją panaudodamas vaizdines priemones (pavyzdžiui, fotografijas).
D. Santykis su pasauliu. Aš-tai.			
D1.1. Kelia klausimus apie augalus, apie jų svarbą žmogui ir planetai.	D1.2. Diskutuoja apie augalijos reikšmę žmogui ir planetai.	D1.3. Įvardija kodėl svarbu rūpintis augalais, kokią naudą tai teikia žmogui ir planetai.	D1.4. Išbando augalo auginimą praktiškai.
D2.1. Kelia klausimus apie gyvūnus, apie jų svarbą žmogui ir planetai.	D2.2. Diskutuoja apie gyvūnijos reikšmę žmogui ir planetai.	D2.3. Įvardija kodėl svarbu rūpintis gyvūnais, kokią naudą tai teikia žmogui ir planetai.	D2.4. Pristato keletą taisyklių kaip saugoti naminius gyvūnus ir jiems nepakenkti. Svarsto kodėl svarbu prisiimti atsakomybę už naminius gyvūnus.
D3.1. Įvardija kodėl svarbu nešiukšlinti. Domisi kokios problemos kyla, kai yra šiukšlinama.	D3.2. Pateikia keletą žmogaus neigiamos įtakos gamtai pavyzdžių. Kelia klausimus apie ekologiją.	D3.3. Skiria kaip teisingai rūšiuoti pagrindines šiukšles.	D3.4. Samprotauja ir įvardija kodėl svarbu rūšiuoti šiukšles, kodėl šis veiksmas svarbus gamtai. Kuria šiukšlių rūšiavimo klasėje projektą su klasės draugais.
D4.1. Domisi kaip ekologinės problemos pateikiamos vaizdinėse priemonėse (plakatuose, socialinėse reklamose, animacijoje).	D4.2. Kelia klausimus kodėl svarbu apie ekologines problemas kalbėti ir vaizdinėmis priemonėmis (plakatuose, socialinėse reklamose, animacijoje).	D4.3. Diskutuoja su klasės draugais kaip galima atkreipti žmonių dėmesį į ekologines problemas per vaizdines priemones.	D4.4. Kartu su klasės draugais kuria vaizdines priemones, kurios atkreiptų žmonių dėmesį į ekologines problemas.

8.2. Pasiekimų lygių požymiai. 3–4 klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	**Patenkinamas (II)**	**Pagrindinis (III)**	**Aukštesnysis (IV)**
A. Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo			
A1.1.Savarankiškai pasirinkdamas verbalines ir neverbalines komunikacines priemones pristato save, pateikia pavyzdžių apie savo veiklas ir pomėgius.	A1.2. Padedamas pristato save ne tik konkrečiai, bet ir abstrakčiai: kuo aš esu savitas?	A1.3. Domisi savo savitumu, skirtumais ir panašumais į kitus ir priima kitų savitumą.	A1.4. Kelia klausimus apie savo savitumą (kas aš esu ir kodėl aš toks?) ir kūrybiškai (verbališkai ir neverbališkai) jį atskleidžia draugų grupei.
A2.1. Atpažįsta ir geba įvardinti pagrindines teigiamas ir neigimas emocijas ir jausmus. Padedamas analizuoja kas lemia jų atsiradimą. Domisi savistabos būdais.	A2.2. Analizuoja įvairias mokytojo pateikiamas simuliacines situacijas ir pateikia pavyzdžių kaip galima tinkamai išreikšti neigiamas emocijas. Pasirenka sau tinkamą savistabos būdą.	A2.3. Mokytojo padedama apibūdina gyvenimo džiaugsmo sąvoką ir savarankiškai pateikia konkrečių pavyzdžių kas jam kelia gyvenimo džiaugsmą. Taiko savistabos įgūdį.	A2.4. Pateikia pavyzdžių kur galima kreiptis pagalbos, jei nesupranti savo jausmų ar nežinai kaip tinkamai juos išreikšti. Moka taikyti keletą savistabos būdų.
A3.1. Remdamasis savo kasdiene patirtimi, įgytomis žiniomis, atpažįsta sudėtingas situacijas, kuriose reikia saugoti save, žino kas yra valia ir supranta valios svarbą veikloje ir mąstyme.	A3.2. Analizuoja ir savais žodžiais apibūdina valią (ką reiškia „aš galiu?“, „aš noriu“ ir pan.), pateikia pavyzdžių, kada kantrybė ir ištvermė yra labai reikalingos, supranta asmenines ribas.	A3.3. Saugo savo emocinę pusiausvyrą (nepasiduoda impulsyviai reakcijai ir elgsenai), laikosi sveikos fizinės gyvensenos pagrindų. Geba argumentuoti kodėl žalingi įpročiai yra kenksmingi ir sugeba jiems atsispirti (pvz., saldumynai ir gazuoti gėrimai)	A3.4. Kontroliuoja savo emocijas ir neperkelia jų kitiems („jei pykstu – nešaukiu ant kito“ ir pan.), parodo savo nepritarimą žodiniam ir fiziniam smurtui; atlikdamas įvairias užduotis rodo valią ir ištvermingumą (užbaigia darbą iki galo, stengiasi įveikti nuobodulį ir aptingimą atliekant įvairias užduotis).
A4.1. Su mokytojo pagalba, bet savo žodžiais, apibūdina kas yra virtuali erdvė, nusako jos galimybes, geba suplanuoti naudojimosi kompiuteriu laiką.	A4.2. Elementarius virtualios erdvės veikimo principus suvokia pats, o sudėtingesnius su mokytojo pagalba, ir tokiu būdu, žino bei orientuojasi virtualioje erdvėje (kur yra saugu man, kur yra reikalinga medžiaga mokymuisi).	A4.3. Mokydamasis saugiai naudojasi virtualios erdvės galimybėmis (suranda reikiamą vaizdą, mokomąjį tekstą), savarankiškai suplanuoja užduočių atlikimo laiką virtualioje erdvėje.	A4.4. Mokytojo padedamas įvertina savo santykį su virtualia erdve: ar ji skatina užmiršti laiko pojūtį? Ar kenkia mano buvimui ir santykiams su šeima, draugais tikrovėje? Geba neatskleisti asmeninės informacijos apie save, šeimą ir draugus internete.
B. Dialoginis bendravimas Aš-Tu.			
B1.1. Kelia klausimą ką reiškia būti empatišku, kodėl tai svarbu. Svarsto	B1.2. Įvardija kodėl svarbu Kitą atjausti, supranta empatijos, atjautos	B1.3. Savarankiškai pateikia empatijos kasdienybėje pavyzdžių,	B1.4. Reflektuoja empatijos reikšmę savo gyvenime, pasakoja klasės draugams

kada santykis tarp draugų gali peraugti į manipuliacijas, domisi tokio santykio žala.	reikšmę santykiuose. Padedamas įvardija keletą manipuliacijų (draugystės santykyje) pavyzdžių.	papasakoja kokia empatijos reikšmė žmogui. Savarankiškai apibūdina manipuliacijų atvejus (draugystės santykiuose), svarsto kokia tokio santykio žala.	kodėl svarbu būti empatišku. Pateikia pavyzdžių kaip pasipriešinti manipuliacijoms (draugystės santykiuose).
B2.1. Įvardija kodėl svarbu vertinti meilės ryšį tarp artimųjų. Kelia klausimus apie tarpusavio pagalbą šeimose. Svarsto kokios problemos (konfliktinės situacijos) gali kilti santykiuose su suaugusiais šeimos nariais, taip pat su mokytojais.	B2.2. Pateikia meilės išraiškos pavyzdžių šeimos santykiuose (pagalba, išklausymas, rūpestis ir pan.). Pateikia pavyzdžių kada žmonės padeda vieni kitiems šeimose ir kodėl tai yra svarbu. Domisi kaip spręsti konfliktus su suaugusiais šeimos nariais bei mokytojais.	B2.3. Dirbdami grupėse diskutuoja apie meilės ryšio šeimose svarbą. Ieško pavyzdžių savo kasdienybėje, kada šeimos nariai padeda vieni kitiems, juos įvardija. Pateikia pavyzdžių kaip išspręsti nedidelę konfliktinę situaciją su suaugusiu šeimos nariu, taip pat su mokytojais.	B2.4. Reflektuoja meilės ryšio, tarpusavio pagalbos šeimose svarbą. Padedamas reflektuoja gero santykio šeimose svarbą, domisi kaip išvengti nedidelių konfliktinių situacijų su suaugusiais šeimos nariais, taip pat su mokytojais.
B3.1. Žino kaip užduoti mandagų klausimą Kitam (kaimynu, kitos klasės mokiniu, kitos klasės mokytoju ir pan.). Kelia klausimus apie žmonių kitoniškumą, savitumą, svarsto kodėl svarbu juos priimti tokius, kokie jie yra. Svarsto kodėl kartais dėl to kyla konfliktai.	B3.2. Padedamas palaiko mandagų pokalbį su Kitu (kaimynu, kitos klasės mokiniu, kitos klasės mokytoju ir pan.). Įvardija kodėl svarbu priimti Kito kitoniškumą. Svarsto kada konfliktas perauga į patyčias.	B3.3. Savarankiškai palaiko mandagų pokalbį su Kitu (kaimynu, kitos klasės mokiniu, kitos klasės mokytoju ir pan.). Su klasės draugais diskutuoja apie visų žmonių savitumą (kitoniškumą). Kelia klausimus apie patyčias, svarsto jų žalą žmogui.	B3.4. Mandagiai diskutuoja su Kitu (kaimynu, kitos klasės mokiniu, kitos klasės mokytoju ir pan.). Padedamas reflektuoja visų žmonių savitumo (kitoniškumo) svarbą. Siūlo būdų kaip būtų galima išvengti patyčių konkrečioje situacijoje.
B4.1. Įvardija bendravimo virtualioje erdvėje taisykles, jas užrašo (taisyklių rinkinys). Svarsto pagarbos Kitam virtualioje erdvėje klausimą.	B4.2. Pateikia pavyzdžių, kada virtualioje erdvėje (mokymosi ar laisvalaikio metu) susidūrė su nemandagiu elgesiu, pateikia pavyzdžių kaip būtų galima to išvengti. Su klasės draugais diskutuoja kokia pagarbos virtualioje erdvėje reikšmė.	B4.3. Parašo mandagų laišką mokytojui virtualioje erdvėje (pavyzdžiui, atsiųsdamas atliktą užduotį). Pateikia pagarbaus elgesio virtualioje erdvėje pavyzdžių, jais remdamasis savarankiškai ar padedamas suformuluoja pagarbaus elgesio apibrėžimą.	B4.4. Reflektuoja mandagaus bendravimo (žodžiu ar raštu) virtualioje erdvėje svarbą. Gerbia Kitus virtualios erdvės dalyvius (pavyzdžiui, nuotolinės pamokos metu).
C. Socialiniai santykiai. Aš-Mes.			
C1.1. Įvardija savo santykį su skirtingais šeimos nariais, svarsto kas padeda palaikyti gerus santykius su šeimos nariais.	C1.2. Kūrybiškai pristato savo šeimos unikalumą (savitumą). Pateikia pavyzdžių kas padeda palaikyti gerus santykius su šeimos nariais.	C1.3. Kartu su mokytoju bei klasės draugais diskutuoja kodėl svarbu puoselėti santykius šeimoje ir juos nuolat plėtoti, palaikyti.	C1.4. Pateikia pavyzdžių kas kuria teigiamą atmosferą namuose, kelia klausimą kada žmogus savo šeimoje jaučiasi saugus.
C2.1. Pateikia pavyzdžių kokios problemos kyla bendraamžiams, svarsto kodėl svarbu empatiškai suprasti savo klasės draugą.	C2.2. Ne tik žino kokios problemos kyla jo bendraamžiams, bet ir pateikia pasiūlymų kaip būtų galima jas spręsti.	C2.3. Supranta kodėl svarbu išklausyti Kitą, įvardija kaip jaučiasi kai yra išklausomas/neišklausomas kitų.	C2.4. Kantriai išklauso klasės draugų nuomones ir savarankiškai į jas sureaguoja, atliepia.

C3.1. Kelia klausimus kodėl žmogui svarbu būti bendruomenės dalimi. Domisi kitomis bendruomenėmis.	C3.2. Pateikia pavyzdžių kaip kurti pozityvų santykį bendruomenėje, pavyzdžiui, klasėje, mokykloje. Kelia klausimus apie kitas bendruomenes.	C3.3. Domisi savo bendruomenės, pavyzdžiui, mokyklos istorija, pateikia jam įsiminusių pavyzdžių kada jautėsi bendruomenės dalimi. Su klasės draugais diskutuoja ką norėtų sužinoti apie kitas bendruomenes?	C3.4. Supranta ir įvardija kodėl svarbu gerbti tiek savo, tiek kitų bendruomenių narius ir palaikyti pozityvų santykį su jais.
C4.1. Padedamas pateikia empatijos pavyzdžių iš animacijos.	C4.2. Padedamas pateikia empatijos pavyzdžių iš pasakų.	C4.3. Kelia klausimus kodėl kuriami filmai, animacija apie atjautą Kitam, padedamas analizuoja kodėl tai svarbu.	C4.4. Savarankiškai pateikia empatijos Kitam pavyzdžių animacijoje bei dokumentikoje, savais žodžiais papasakoja kodėl svarbu atjausti Kitą ir kokiais pavyzdžiais filmuose tai yra perteikiama.
D. Santykis su pasauliu. Aš-tai.			
D1.1. Kelia klausimus kaip žmogus gali padėti augalams, kodėl svarbu prisiimti atsakomybę už augalija, pavyzdžiui, miškus?	D1.2. Padedamas svarsto kokios problemos kyla kai nesirūpinama augalija ar net jai kenkiama.	D1.3. Kelia klausimus ir diskutuoja kada augalas gali padėti, kada pakenkti žmogui. Svarsto ar už visus augalus žmogus turi prisiimti atsakomybę?	D1.4. Papasakoja apie savo auginamus augalus, pateikia pavyzdžių kaip prižiūrėti, rūpintis augalais. Diskutuoja kodėl svarbu rūpintis augalija.
D2.1. Papasakoja už kokį naminį gyvūną teko prisiimti atsakomybę, kaip juo rūpinasi, jei naminio gyvūno neturi, tada už kokį gyvūną norėtų prisiimti atsakomybę ir kaip reikėtų juo pasirūpinti.	D2.2. Svarsto kuo žmogus yra panašus į gyvūną ir kuo skiriasi. Domisi kodėl kartais žmonės bijo gyvūnų, svarsto kaip galima šios baimės išvengti. Svarsto ar visada gyvūnams reikalinga žmogaus pagalba.	D2.3. Įvardija žmogaus ir gyvūno panašumus bei skirtumus. Pateikia pavyzdžių kada gyvūnams reikalinga žmogaus pagalba. Įvardija pavyzdžių kas padėtų atsikratyti baimės gyvūnams.	D2.4. Pateikia atsakingo elgesio su naminiais gyvūnais pavyzdžių. Su klasės draugais diskutuoja apie būdus kaip atsikratyti gyvūnų baimės.
D3.1. Kelia klausimą kuo galėtų prisidėti prie švaresnės gamtos, pateikia pavyzdžių.	D3.2. Savarankiškai tyrinėja kodėl svarbu kiekvienam žmogui prisidėti prie gamtos švarinimo, pateikia pavyzdžių kas nutinka, kai šiukšlinama miške, upėse, jūrose.	D3.3. Pristato keletą įpročių, kurių svarbu laikytis kasdien, kad nekenktume gamtai, aplinkai.	D3.4. Kasdieniais įpročiais padeda palaikyti švarą gamtoje, aplinkoje ir pateikia konkrečių pavyzdžių iš savo kasdienybės.
D4.1. Padedamas pateikia pavyzdžių kaip filmuose ar animacijoje siekiama atkreipti dėmesį į gamtos problemas.	D4.2. Kelia klausimus ir diskutuoja kodėl filmų kūrėjai kuria filmus apie gamtą, pateikia pavyzdžių kuo šie filmai yra naudingi.	D4.3. Įsivaizduoja ir aprašo ar nupiešia kokį pats kurtų filmą apie gamtą, į kokią gamtos problemą norėtų atkreipti žmonių dėmesį?	D4.4. Pristato klasės draugams savo idėjas apie filmą, kuris nagrinėtų gamtos klausimus.

8.3. Pasiekimų lygių požymiai. 5–6 klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	**Patenkinamas (II)**	**Pagrindinis (III)**	**Aukštesnysis (IV)**
A. Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo			
A1.1. Kelia klausimus apie savo bei kitų žmonių savitumą. Svarsto saviraiškos galimybes ir ribas. Kelia tikslus ugdyti kritinį bei kūrybinį mąstymą.	A1.2. Pateikia savo asmenybės stipriąsias puses. Diskutuoja apie kiekvieno žmogaus savitumo reikšmę, bei tai kas sieja visus žmones. Pateikia pavyzdžių kaip gali ugdyti kritinį bei kūrybinį mąstymą.	A1.3. Apibrėžia savitumo (unikalumo) sąvoką bei savais žodžiais nusako to reikšmę žmogui. Analizuoja kūrybiškumo sąvoką, diskutuoja apie kūrybiškumo svarbą, pateikia pavyzdžių kur reikalingas kūrybiškas mąstymas.	A1.4. Reflektuoja savo asmenybės savitumo galimybes bei ribas. Analizuoja kritinio mąstymo sąvoką, diskutuoja apie kritinio mąstymo svarbą, pateikia pavyzdžių kur reikalingas kritinis mąstymas.
A2.1. Supranta savistabos įgūdžio svarbą. Analizuoja ir paaiškina vidinio konflikto sąvoką, padedamas tyrinėja vidinio konflikto priežastis.	A2.2. Taiko savistabos įgūdį savo kasdienybėje, gali pateikti pavyzdžių. Padedamas tyrinėja paauglystės kaip pereinamojo laikotarpio iššūkius bei jų sprendimo būdus.	A2.3. Ne tik taiko savistabos įgūdį, bet ir diskutuoja su klasės draugais apie jo svarbą. Savarankiškai pateikia situacijų pavyzdžių, kuriose jautė diskomfortą, vidinius ar išorinius konfliktus. Padedamas analizuoja kaip neigiamas emocijas, situacijas lengviau išgyventi ar pakeisti jas pozityviomis.	A2.4. Papasakoja apie labiausiai tinkamus savistabos būdus. Pristato būdus kaip padėti sau vidinio konflikto atveju, kur kreiptis pagalbos jei situacija neišsprendžiama savarankiškai.
A3.1. Analizuoja emocinės ir fizinės sveikatos sąvokas ir jų prasmę žmogaus gyvenime. Kelia klausimus apie žalingų įpročių žalą.	A3.2. Pateikia pavyzdžių kaip kasdieniais veiksmais bei įpročiais palaikyti emocinę bei fizinę sveikatą. Diskutuoja apie žalingų įpročių žalą.	A3.3. Diskutuoja apie geros emocinės bei fizinės sveikatos palaikymo svarbą. Pristato žalingų įpročių padarinius žmogaus gyvenime.	A3.4. Pristato pavyzdžius kaip ugdytis sveiko gyvenimo būdo įpročius, kartu su klasės draugais parengia patarimus kaip pasakyti “ne” žalingiems įpročiams.
A4.1. Kelia klausimus apie išmaniųjų technologijų svarbą žmogaus gyvenime. Diskutuoja kodėl virtualioje erdvėje svarbu laikytis asmens duomenų apsaugos reikalavimų.	A4.2. Paaiškina kokių taisyklių būtina laikytis norint saugiai ir mandagiai bendrauti, mokytis virtualioje erdvėje. Pateikia pavyzdžių kodėl svarbu laikytis duomenų apsaugos reikalavimų.	A4.3. Pateikia mokymosi virtualioje erdvėje pavyzdžių, geba rasti ir naudotis skirtingus mokymosi šaltinius virtualioje erdvėje. Pristato pagrindines taisykles, kurios padės laikytis duomenų apsaugos reikalavimų virtualioje erdvėje.	A4.4. Virtualioje erdvėje esančiais šaltiniais naudojasi etiškai, moka tinkamai cituoti, įvardiją šaltinį, kuriuo naudojosi. Reflektuoja virtualios erdvės reikšmę savo gyvenime, jos atveriamas galimybes bei kaip saugiai jomis naudotis.
B. Dialoginis bendravimas Aš-Tu.			
B1.1. Kelia klausimus apie draugystės santykius bei analizuoja kartais kylančių konfliktų bei manipuliacijų priežastis, ieško skirtingų konfliktų sprendimo būdų.	B1.2. Paaiškina išdavystės sąvoką, įvardija kokios emocijos kyla patyrus išdavystę. Diskutuoja kaip draugystės santykiuose išvengti konfliktų arba	B1.3. Paaiškina empatijos sąvoką ir jos svarbą žmogaus gyvenime. Pateikia pavyzdžių kuomet įsijautimas į Kito situaciją buvo	B1.4. Reflektuoja empatijos svarbą savo draugystės santykiuose, pateikia pavyzdžių kada pavyko išspręsti konfliktą ar atpažinti manipuliaciją ir jai pasipriešinti.

	jiems įvykus, išspręsti. Svarsto kaip atpažinti manipuliacijas.	svarbus ir prasmingas. Pateikia manipuliacijų pavyzdžių.	
B2.1. Įvardija keletą situacijų kada gali kilti konfliktas tarp vaikų ir tėvų arba tarp mokinių ir mokytojų.	B2.2. Savarankiškai svarsto, diskutuoja kas yra konfliktas, kokios jo priežastys, kada jis kyla tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų.	B2.3. Pateikia pasiūlymų kaip spręsti konfliktinę situaciją tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų.	B2.4. Apmąsto autoriteto sąvoką, diskutuoja kodėl kartais norisi prieštarauti šeimos nariams, pateikia pavyzdį kokį konflikto sprendimo būdą pritaikytų konfliktinėje situacijoje tarp vaikų ir kitų šeimos narių ar tarp mokinių ir mokytojų.
B3.1. Grupėje diskutuoja kokie iššūkiai kyla bendraujant su nepažįstamu žmogumi, kodėl kartais sunku palaikyti dialogišką pokalbį.	B3.2. Padedamas tyrinėja agresijos sąvoką, svarsto kokios jos atsiradimo priežastys.	B3.3. Reflektuoja patyčių klausimą, svarsto situacijas kada susidūrė su patyčiomis, ieško sprendimų kaip tokių situacijų išvengti.	B3.4. Diskutuodami grupėse sukuria dialogiško bendravimo taisykles, kuomet pašnekovas yra išklausomas ir gerbiamas. Reflektuoja dialogiško bendravimo svarbą.
B4.1. Domisi mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje klausimu. Paaiškina patyčių virtualioje erdvėje žalą. Kelia klausimus kaip parašyti mandagią žinutę, domisi kaip "slengą" pakeisti bendrinės lietuvių kalbos žodžiais.	B4.2. Stebi ir tiria bendravimą virtualioje erdvėje (mokymosi platformose, socialiniuose tinkluose) bei pristato kokių taisyklių reikia laikytis bendraujant virtualioje erdvėje.	B4.3. Savarankiškai parašo mandagų laišką draugui virtualioje erdvėje, laikosi mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje taisyklių mokymosi platformose, socialiniuose tinkluose.	B4.4. Savarankiškai parašo mandagų laišką mokytojui virtualioje erdvėje. Reflektuoja mandagaus bendravimo virtualioje erdvėje svarbą savo gyvenime.
C. Socialiniai santykiai. Aš-Mes.			
C1.1. Svarsto bei argumentuoja šeimos institucijos svarbą, prasmę. Kelia klausimus kodėl man svarbu gyventi šeimoje.	C1.2. Dirbdami grupėse diskutuoja apie gyvenimo šeimoje stiprybes, pateikia pavyzdžių kada šeimos nariai padeda vieni kitiems.	C1.3. Kartu su mokytoju/a diskutuoja apie šeimose kylančias problemas, tyrinėja ir įvardija keletą būdų, kurie padėtų išvengti tarp šeimos narių kylančių konfliktų.	C1.4. Reflektuoja dialoginio kalbėjimosi, pokalbio, išklausymo, atjautos svarbą šeimos santykiuose, pateikia pavyzdžių.
C2.1. Įvardija diskusijos privalumus, pagrindines diskusijos taisykles. Kelia klausimus dėl ko klasėje kyla diskusijos, kokia diskusijų reikšmė.	C2.2. Dalyvaudamas diskusijoje savo teiginius argumentuoja. Vienam teiginiui pateikia keletą argumentų.	C2.3. Diskutuoja ir svarsto apie klasėje kylančias konfliktines situacijas, įvardija būdų kaip dialogiškai kalbėtis, susitarti, ieškoti kompromiso.	C2.4. Kontraargumentuoja, jei su teiginiu nesutinka, pagrindžia kodėl. Reflektuoja diskusijos naudą klasės gyvenime.
C3.1. Pateikia įvairių bendruomenių pavyzdžių, įvardija tarp jų esančius skirtumus ir panašumus.	C3.2. Analizuoja tolerancijos sąvoką. Svarsto, argumentuoja už atvirumą ir tolerantišką požiūrį į įvairias socialines ar religines bendruomenes.	C3.3. Įvardija keletą problemų, įtampų kurios kyla tarp skirtingų bendruomenių, siūlo būdų kaip būtų galima jų išvengti.	C3.4. Svarsto, argumentuoja, diskutuoja apie atviros, tolerantiškos visuomenės siekį ir prasmę.
C4.1. Įvardija kodėl dalis virtualioje erdvėje esančios medžiagos gali būti žalinga, destruktyvi, pateikia	C4.2. Atsirenka jo amžiaus tarpsniui tinkamus informacijos šaltinius. Kritiškai vertina įvairius šaltinius,	C4.3. Diskutuoja apie informacijos šaltinių atsirinkimo svarbą. Analizuoja ir pateikia pavyzdžių kaip	C4.4. Reflektuoja informacijos šaltinių atsirinkimo svarbą savo gyvenime. Pateikia nacionalinio kino pavyzdžių,

pavyzdžių. Svarsto kaip kine galima perteikti empatijos sąvoką.	pasirinkimą argumentuoja. Diskutuoja apie empatijos sąvokos perteikimą kine.	kine atskleidžiamas empatijos Kitam klausimą.	kuriuose analizuojamas empatijos klausimas.
D. Santykis su pasauliu. Aš-tai.			
D1.1. Kelia klausimus apie žmogaus santykį su augalija, svarsto kodėl svarbu rūpintis augalais. Domisi aplinkos taršos, klimato kaitos poveikiu augalijai.	D1.2. Įvardija kodėl svarbus žmogaus ir augalo santykis (rūpinimasis), kuria strategijas padedančias saugoti augaliją (savo aplinkoje, šalyje, pasaulyje). Kelia klausimus kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai.	D1.3. Pristato strategijas padedančias saugoti augaliją (savo aplinkoje, šalyje, pasaulyje). Diskutuoja, argumentuoja kodėl verta saugoti gamtą, rūpintis augalai, įvardija kokia augalų reikšmė žmogui. Diskutuoja grupėje kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai.	D1.4. Reflektuoja augalijos svarbą savo aplinkoje, svarsto kokią įtaką augalai daro žmogui. Pateikia veiksmingų būdų pasiūlymų kaip mažinti aplinkos taršą ir neigiamą klimato kaitos poveikį augmenijai.
D2.1. Domisi žmogaus ir gyvūno tarpusavio ryšiu: skirtumais ir panašumais. Rūpinimosi gyvūnais kontekste kelia klausimus apie atsakomybę, kada žmogus privalo pasirūpinti gyvūnu, taip pat ar reikia rūpintis laukiniais gyvūnais, paukščiais.	D2.2. Diskutuoja apie žmogaus ir gyvūno tarpusavio ryšį: skirtumus ir panašumus. Kuria strategijas padedančias saugoti naminius bei laukinius gyvūnus, jas pristato.	D2.3. Argumentuoja kodėl verta saugoti gyvūnus, jais rūpintis. Įvardija kada žmogus turi prisiimti atsakomybę už gyvūnus bei kokie bus padariniai, jei žmogus atsakomybės neprisiims.	D2.4. Paaiškina kada ir už kokius gyvūnus (naminius ir laukinius) žmogus gali prisiimti atsakomybę, pateikia pavyzdžių. Reflektuoja atsakomybės už gyvūnus klausimą savo asmeninėje patirtyje.
D3.1Padedamas tyrinėja žmogaus atsakomybės už gamtą klausimą, įvardija keletą pavyzdžių.	D3.2. Pateikia pavyzdžių iš savo kasdienybės kaip konkrečiai rūpinasi gamta.	D3.3. Diskutuoja, argumentuoja kokie yra pagrindiniai ekologijos principai kasdieniniame gyvenime, juos pristato.	D3.4. Kuria strategijas kaip atrodys gamta jei ja rūpinsimės, ir jei nesirūpinsime, įvardija pagrindinius skirtumus, pateikia rekomendacijas.
D4.1. Domisi gamtos fotografija, svarsto kokias ekologines problemas gali padėti atskleisti fotografija.	D4.2. Kuria projektą į ką norėtų atkreipti dėmesį žmogaus ir gamtos santykyje pasitelkiant fotografiją.	D4.3. Įgyvendina fotografijos projektą, fotografuoja gamtą, analizuoja ekologines problemas.	D4.4. Reflektuoja įgyvendintą fotoprojektą, apmąsto kokias ekologines problemas pavyko užfiksuoti.

8.4. Pasiekimų lygių požymiai. 7–8 klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	**Patenkinamas (II)**	**Pagrindinis (III)**	**Aukštesnysis (IV)**
A. Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo			
A1.1. Domisi savo asmenybės išskirtinumo (unikalumo) ir panašumo į kitus problemomis. Supranta ir gali	A1.2. Samprotauja ir apie savo unikalumą, sugeba save pristatyti pasakodamas arba kitomis priemonėmis	A1.3. Ne tik supranta asmens unikalumo idėjos esmę, bet ir geba pateikti pavyzdžių apie asmens	A1.4. Kelia probleminius klausimus apie asmens unikalumą. Samprotauja ir diskutuoja veiklos (kūrybos) prasmės ir

nusakyti asmens unikalumo svarbą, gali pateikti bent vieną pavyzdį iš literatūros ar kino.	(fotonuotraukos, video siužetas, autoportretas). Kelia žmogaus veiklos prasmės ir savęs ieškojimo problemas.	unikalumą iš kasdieninio gyvenimo, TV dokumentikos, literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų. Kelia objektyvaus savęs vertinimo problemą. Ieško prasmingos saviraiškos formų.	objektyvaus vertinimo klausimais. Suvokia asmens unikalumui kylančias grėsmes. Sugeba originaliai, objektyviai, kūrybiškai pristatyti savo asmenį bent keletu būdų (autoportretas, autobiografija, video siužetas, drama, pantomima ir kt.)
A2.1. Domisi savo vidiniu pasauliu, su suaugusių pagalba supranta savo emocijas ir jausmus, supranta vienišumo ir pykčio (agresyvumo) problemą, geba apibūdinti savo būseną ir žino, iš ko gali sulaukti pagalbos (jei reikalinga).	A2.2. Supranta emocijų ir jausmų pažinimo svarbą, apibūdina, kaip jaučiasi vienišas arba pykčio apimtas žmogus. Domisi, supranta, aptaria vienišumo ir agresijos priežastis, geba pateikti tinkamą pavyzdį iš patirties, literatūros arba kino.	A2.3. Supranta ir gali draugams paaiškinti emocijų ir jausmų pažinimo svarbą. Geba suvaldyti, artikuliuoti pagrindines emocijas bei jausmus, pasidalina asmenine patirtimi ir pateikia pavyzdžių iš kitų žmonių patirties, literatūros, kino filmų ar kitų artefaktų.	A2.4 Kelia probleminius klausimus apie proto ir jausmų santykį. Taiko savistabą: atpažįsta, analizuoja, supranta savo emocijas ir jausmus, juos suvaldo ir artikuliuoja. Kūrybiškai ir kritiškai reflektuoja saikingos jausmų raiškos ugdymo problemas.
A3.1. Pastebi, supranta liūdesio ir žemo savęs vertinimo grėsmes asmens fizinei ir psichologinei sveikatai. Mokytojui ir tėvams padedant, ieško būdų mąstyti pozityviai ir apsisaugoti nuo šių grėsmių.	A3.2. Suvokia pozityvaus mąstymo apie gyvenimą ir savo charakterio stiprinimo svarbą. Geba ne tik artikuliuoti fizinei bei psichologinei sveikatai kylančias grėsmes, bet ir pateikti tinkamą pavyzdį iš patirties, literatūros, kino.	A3.3. Geba tinkamai argumentuoti, diskutuoti saugojimosi nuo liūdesio, nevilties, žalingų priklausomybių tema. Suvokia pozityvaus mąstymo, vertingų tikslų gyvenime išsikėlimo svarbą. Domisi, kaip stiprinti savo valią ir kūną. Atranda, kad protas gali suvaldyti emocijas ir jausmus. Savo požiūrį pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	A3.4. Savarankiškai, kūrybingai, įvairias būdais išreiškia nuostatas saugoti ir stiprinti savo kūną ir dvasią. Atsakingai svarsto sveikatos saugojimo, gyvenimo ir mirties santykio problemas, jaučiasi atsakingi ne tik už savo, bet ir kitų asmenų sveikatą bei gyvybę.
A4.1. Su tėvų ir mokytojo pagalba svarsto virtualios erdvės ir technologijų teikiamą naudą ir keliamas grėsmes. Žino svarbiausias saugaus darbo virtualioje erdvėje taisykles (pirmiausia, kaip saugoti savo asmeninius duomenis).	A4.2. Supranta virtualios erdvės keliamas grėsmes ir įvardija keletą būdų, kaip nuo jų apsisaugoti. Diskutuoja apie virtualios erdvės galimybes ir pavojus. Savo požiūrį pagrindžia faktais iš savo (arba kitų žmonių) patirties.	A4.3. Savarankiškai arba su labiau patyrusių asmenų pagalba gilinasi į saugaus darbo virtualioje aplinkoje problemas. Kelia ir svarsto kompiuterinių žaidimų etikos problemas. Domisi dirbtinio intelekto taikymo galimybėmis. Apibūdina savo nuostatas virtualios erdvės atžvilgiu, jas pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų.	A4.4. Virtualią erdvę kūrybingai ir saugiai naudoja ugdymosi procesui pagilinti ir praplėsti. Geba atsakingai saugoti save ir kitus nuo galimai destruktyvaus kompiuterinių žaidimų poveikio. Virtualiosios erdvės galimybes ir IT panaudoja išradingai saviraiškai, prasmingai komunikacijai, meninei veiklai, mokymuisi ir saviugdai.
B. Dialoginis bendravimas Aš-Tu.			
B1.1. Vertina draugystę, domisi savo draugais, stengiasi draugus geriau	B1.2. Su mokytojo pagalba apibūdina savo draugystę, iškelia ir nagrinėja	B1.3. Diskutuoja su draugais, analizuoja ir interpretuoja moralinius	B1.4. Supranta ir vertina draugystę kaip autentišką ryšį su kitu žmogumi. Kelia

pažinti ir suprasti. Apibūdina savo geriausią draugą.	draugavimo etines problemas. Pateikia pavyzdžių apie draugystę iš patirties, literatūros arba kino.	draugystės aspektus. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų.	probleminius klausimus apie draugystę ir meilę. Patiria draugystę kaip abipusiškai ugdantį santykį.
B2.1. Suvokia jautrumo artimam žmogui svarbą. Mokosi užjausti ir empatiškai reaguoti.	B2.2. Supranta svarbiausius artimo žmogaus poreikius. Suvokia ir geba artikuliuoti empatiškos atjautos artimajam svarbą ir reikšmę. Pateikia empatiškų poelgių pavyzdžių iš patirties, literatūros arba kino.	B2.3. Išklauso artimo žmogaus. Mokosi geriau suprasti savo tėvus (globėjus) ir kitus artimus šeimos narius. Pasidalina patirtimi, kaip pavyko įsijausti į jų padėtį, atjausti, išspręsti konfliktus.Suvokia ir geba artikuliuoti empatiškos atjautos artimajam svarbą ir reikšmę. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų.	B2.4. Liudija atjautos ir empatijos gebėjimus savo elgesiu, pajėgia jautriai suprasti artimųjų jausmus ir stengiasi jiems padėti. Kūrybiškai interpretuoja gebėjimą empatiškai jausti, dalinasi savo patirtimi ir įžvalgomis su draugais. Kelia klausimus apie atjautą ir artimo meilę, gali pateikti daug pavyzdžių ir patirties, literatūros, kino ir kitų artefaktų.
B3.1. Žino pagarbaus ir mandagaus bendravimo su svetimu žmogumi principus. Su mokytojo pagalba kelia santykio su svetimu problemas.	B3.2. Suvokia ir geba artikuliuoti galimo abejingumo arba priešiškumo kitam kaip svetimam kilmės šaltinius. Pateikia pavyzdį iš patirties, literatūros arba kino.	B3.3. Savarankiškai kelia ir svarsto klausimus apie santykį su pažįstamu (artimu) ir su svetimu žmogumi. Analizuoja nejautrumo, priešiškumo ar net žiaurumo kitam svetimam priežastis. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	B3.4. Liudija geranorišką santykio su svetimu žmogumi nuostatą. Kritiškai ir kūrybiškai reflektuoja galimo priešiškumo svetimam fenomeną. Pasiūlo originalių būdų, kaip spręsti priešiškumo nepažįstamiems žmonėms problemą.
B4.1. Žino ir taiko tinkamo komunikavimo virtualioje erdvėje taisykles. Pateikia bent vieną pavyzdį iš literatūros ar kino.	B4.2. Su mokytojo pagalba kelia klausimus apie saugaus, tinkamo bendravimo virtualioje erdvėje ribas. Žino tinkamo ir netinkamo bendravimo virtualioje erdvėje taisykles. Pateikia pavyzdžių iš patirties, dokumentikos ir kt.	B4.3. Siekia suprasti virtualaus kito ne tik tekstą, bet ir kontekstą (jei tai dirbtinis intelektas - siekia suprasti jo paskirtį ir parametrus). Domisi bendravimo su virtualiu kitu etinėmis normomis. Pateikia įvairių pavyzdžių iš patirties, literatūros, kino ir kitų artefaktų.	B4.4. Savarankiškai domisi, gilinasi ir kelia etinius klausimus, susijusius su virtualybės galimybėmis ir dirbtinio intelekto taikymu. Kritiškai ir kūrybiškai reflektuoja virtualiame bendravime kylančias problemas. Demonstruoja geranoriško ir konstruktyvaus bendravimo virtualioje erdvėje įgūdžius.
C. Socialiniai santykiai. Aš-Mes.			
C1.1. Žino ir vertina šeimos tradicijas, švenčia šeimos šventes, suvokia jų prasmę.	C1.2. Suvokia savo teises ir pareigas šeimoje. Suvokia ir paaiškina šeimos švenčių prasmę, susieja ją su vietovės, tautinėmis ir religinėmis tradicijomis.	C1.3. Suvokia ir geba artikuliuoti šeimos bei tradicijos vertę ir prasmę. Kritiškai vertina teisei ir moralės principams prieštaraujančius papročius. Savo nuostatas pagrindžia pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	C1.4. Geba kūrybiškai plėsti tradicijos sąvoką, geba pasiūlyti šeimyninio bendravimo formoms naujų konstruktyvių idėjų. Geba analizuoti šeimų tradicijoms bei darnai iškylančias problemas, pasiūlo būdų, kaip įveikti nuobodulį ir rutiną.

C2.1. Dalyvauja klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, laikosi sąžiningo, garbingo, pagarbaus elgesio su draugais normų.	C2.2. Sąmoningai dalyvauja klasės ir mokyklos bendruomenės veikloje, geba išklausyti ir atjausti draugus, atsiželgti į bendrus interesus, susitarti dėl bendrų tikslų.	C2.3. Kelia etinius klausimus apie sąžiningumą, garbingumą ir teisingumą mokymosi procese ir mokinių bendruomenės santykiuose. Diskutuoja su klasės draugais, įsiklauso į jų nuomonę, mokosi iš kitų. Konstruktyviai sprendžia konfliktus, ugdosi lyderystės gebėjimus.	C2.4. Iniciatyviai įsitraukia į klasės ir mokyklos bendruomenės veiklą. Demonstruoja, ugdosi lyderio bruožus. Savarankiškai kelia bendros veiklos tikslus. Paskatina ir sutelkia draugus ugdytis kaip tyrimo bendruomenę. Geba pasiūlyti naujų idėjų, kūrybiškai spręsti problemas. Domisi etinėmis problemomis, vadovaujasi aukštais moraliniais standartais.
C3.1. Pastebi, įvardija ir apibūdina žmonių bendruomenių įvairovę. Suvokia tolerancijos jų atžvilgiu svarbą. Skaitė knygų arba matė filmų apie alternatyvios kultūros bendruomenes.	C3.2. Siekia geriau pažinti ir suprasti alternatyvių bendruomenių gyvenimo būdą, papročius bei vertybes. Pateikia pavyzdžių apie tokias bendruomenes iš patirties, literatūros arba kino.	C3.3. Turi žinių ir etiškai pagrįstas nuostatas įvairių (alternatyvių) bendruomenių atžvilgiu. Vadovaujasi kultūrų įvairovės, pagarbos ir tolerancijos principais. Remiasi įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	C3.4. Savarankiškai tyrinėja, siekia geriau pažinti alternatyvias bendruomenes (socialines grupes, etnines, religines, kultūrines bendruomenes ir kt.). Kritiškai ir kūrybiškai reflektuoja alternatyvių bendruomenių santykio su tradicine bendruomene problemas. Įsitraukia į šių bendruomenių kultūros puoselėjimo, išsaugojimo arba jų narių teisių gynimo judėjimus.
C4.1. Domisi, įsitraukia į virtualias bendruomenes socialiniuose tinkluose ir kompiuteriniuose žaidimuose. Ugdosi žaidybinius komunikacinius gebėjimus.	C4.2. Socialiniuose tinkluose, bendraamžių forumuose, kompiuteriniuose žaidimuose ugdosi tinkamo tarpasmeninio, grupinio, tarptautinio ir tarpkultūrinio bendravimo pagrindų (supratimo, palaikymo, nustebimo, įvertinimo, priėmimo, atmetimo, …). .	C4.3. Kritiškai vertina ilgalaikį buvimą virtualybėje ir begalinio komunikavimo prasmę. Saugo savo tapatumą (nuo susiliejimo su tam tikra apribota/uždara arba neribota/globalia virtualia bendruomene), o gaunamos informacijos srautą stengiasi panaudoti tikslingai saviugdai.	C4.4. Analizuoja ir kritiškai vertina savo santykį su virtualia bendruomene: atsisako savo amžiui netinkamo turinio ir paslaugų, saugo savo asmens dorinį bei kultūrinį integralumą, vengia pažeisti autorines ir intelektinės nuosavybės teises. Ryšio su virtualia bendruomene galimybes naudoja saviugdos, kūrybinių idėjų pasidalinimo, bendraminčių ir bendrų interesų grupių kūrimo, pramogų ir pasirengimo profesinei veiklai tikslais.
D. Santykis su pasauliu. Aš-tai.			
D1.1. Suvokia ir geba paaiškinti, kodėl *gamta yra mūsų namai*. Suvokia ir paaiškina gamtosaugos svarbą.	D1.2. Suvokia ir artikuliuoja *gamtos vaikų* sąvokos ypatybes. Argumentuotai paaiškina, kodėl svarbu saugoti gamtą. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais	D1.3. Diskutuoja gamtosaugos temomis su draugais, analizuoja gamybos bei vartojimo ribojimo, ekologinio ūkininkavimo ir kitas su	D1.4. Imasi lyderystės šeimoje arba draugų bendruomenėje praktiškai įgyvendinti gamtos ir gamtos išteklių tausojimo iniciatyvas: taupyti energiją ir

	iš patirties, video dokumentikos, kino ar literatūros.	gamtosauga susijusias problemas. Siūlo idėjas, ieško ekologinių problemų sprendimo būdų. Suvokia ekologinių problemų nagrinėjimo medijose, kine ir literatūroje reikšmę.	išteklius, saugoti miškus, laukus ir vandenis - natūralias gyvūnų buveines, tausoti daiktus, rūšiuoti atliekas. Naudoja komunikacines virtualios erdvės galimybes ir kitas (meninės saviraiškos, projektinės veiklos) priemones gamtosaugos idėjoms skleisti.
D2.1. Žino pagrindines gyvūnų teises ir supranta jų saugojimo svarbą.	D2.2. Suvokia gyvūnų teisių prasmę ir svarbą. Savo nuostatas pagrindžia pavyzdžiais iš patirties, literatūros arba kino.	D2.3. Domisi, savarankiškai gilinasi ir su draugais aptaria gyvūnų teisių ir gyvūnų globos problemas. Pateikia įvairių pavyzdžių iš patirties, dokumentikos, literatūros, kino ir kitų artefaktų.	D2.4. Kūrybiškai sprendžia gyvūnų globos ir gyvūnų teisių apsaugos problemas. Imasi savo amžiaus tarpsniui tinkamos atsakomybės už gyvūnus, paragina ir kitus taip daryti. Gyvūnų apsaugos tikslais pasinaudoja organizacinėmis, socialinių tinklų ar meninės saviraiškos priemonėmis.
D3.1. Suvokia klimato atšilimo keliamas globalias problemas.	D3.2. Geba faktais paaiškinti klimato atšilimo keliamas globalias problemas. Pateikia pavyzdžių iš mokslinių šaltinių, literatūros ar video dokumentikos.	D3.3. Geba argumentuotai diskutuoti apie klimato kaitos problemas su bendraamžiais. Argumentus grindžia duomenimis iš mokslinių šaltinių, dokumentinių ir meninių kino filmų.	D3.4. Suvokia klimato atšilimą ne tik kaip globalinę, bet ir kaip asmeninę problemą. Demonstruoja savo amžiaus tarpsniui tinkamą atsakingą laikyseną šiuo klausimu. Siūlo idėjas kaip spręsti klimato kaitos problemą, geba argumentuotai diskutuoti su įvairaus amžiaus pašnekovais.
D4.1. Žino, seka bent vieną ekologinės etikos (aplinkosaugos) idėjų skleidėją (autorių, kūrėją, internetinį forumą, socialinių tinklų grupę, transliuotoją, svetainę ar portalą).	D4.2. Domisi video dokumentika, filmais, TV ar radijo laidomis, internetiniais portalais svarstančiais ekologines problemas. Su mokytojo pagalba kelia klausimus apie moralinę žmonijos atsakomybę už ekologinių problemų sprendimą.	D4.3. Savarankiškai kelia klausimus apie ekologinę etiką ir juos aptaria virtualioje erdvėje (socialiniuose tinkluose, bendraamžių grupėse, internetiniuose forumuose, ir t.t.) Domisi filmais, TV ar radijo laidomis, internetiniais portalais svarstančiais ekologines problemas.	D4.4. Savarankiškai tyrinėja, analizuoja ir interpretuoja ekologinių problemų sprendimo galimybes virtualioje erdvėje. Kūrybiškai naudojasi virtualios erdvės ir IT įrankiais sudominti bendraamžius ir įtraukti juos į ekologinių problemų sprendimų paieškas. Sukuria, pasiūlo naujų virtualių sprendimų gilesniam ekologinių problemų suvokimui.

8.5. Pasiekimų lygių požymiai. 9–10 klasės

Pasiekimų lygiai

Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A. Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo			
A1.1. Svarsto savo asmens tapatumo problemą. Lygina save su kitais, apibūdina savo asmenybės unikalumą.	A1.2. Diskutuoja su draugais apie asmens tapatumo problemas. Įvardija keletą savo bruožų, kurie sąlygoja asmenybės unikalumą. Pasitelkia pavyzdžių iš gyvenimo, literatūros ar kino kūrinių.	A1.3. Geba suformuluoti asmenybės tapsmo tikslus, įvardija siektinus idealus, juos pagrindžia žmogaus (moralinės) raidos teoriniais duomenimis, taip pat vertingais pavyzdžiais iš literatūros, dramos, kino filmų ar žymių asmenų biografijų.	A1.4. Giliai reflektuoja unikalios asmenybės tapsmo galimybes ir kliūtis. Suvokia, kad šis tapsmas priklauso nuo santykio su savimi, gamta, kitais žmonėmis, visuomene, tauta, valstybe. Geba kritiškai tai reflektuoti ir kūrybiškai atliepti.
A2.1. Supranta žmogaus prigimties sąlygotus galimus jausmų kraštutinumus ir geba tai artikuliuoti.	A2.2. Kelia klausimus apie meilės ir neapykantos prigimtį. Diskutuoja, remiasi pavyzdžiais iš patirties, dramos, literatūros ir kino kūrinių.	A2.3. Siekia suprasti, analizuoja ir interpretuoja galimus žmogaus prigimties jausmų kraštutinumus. Žino, konstruktyvių būdų kaip susivaldyti. Remiasi įvairias pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	A2.4. Kūrybiškai taiko savistabos ir savikontrolės metodus. Geba kasdieninėse situacijose pritaikyti Aristotelio ir stoikų mąstytojų aprašytus saikingo jausmų reguliavimo proto pagalba metodus.
A3.1. Patiria ir artikuliuoja natūralų sveiko kūno teikiamą džiaugsmą. Suvokia savo fizinės ir emocinės sveikatos tausojimo svarbą.	A3.2. Suvokia ir geba argumentuotai diskutuoti, kodėl negalima savęs žaloti ir naikinti. Kelia etinius klausimus apie gyvybės ir sveikatos vertę bei pareigą jas saugoti. Savo nuostatas pagrindžia pavyzdžiais iš patirties, literatūros ar kino.	A3.3. Analizuoja ir diskutuoja emocinės sveikatos ir sielos ramybės (ataraksijos) klausimais. Ugdosi ištvermę, valią ir gebėjimą rūpintis savo bei kitų sveikata. Atsispiria pagundai sekti populiariais masinei kultūrai būdingais pavojingais modeliais. Įvardija daug pozityvių pavyzdžių.	A3.4. Savarankiškai tyrinėja, reflektuoja ir kūrybiškai interpretuoja žymių mąstytojų idėjas apie sveikatos ir žmogaus gyvenimo vertę bei savęs (ir kitų) tausojimo svarbą. Skaito saviugdos knygas ir žiūri egzistenciškai prasmingus filmus. Turi praktinius įgūdžius saugoti save ir rūpintis kitais, atranda kaip tai įgyvendinti įvairiose situacijose.
A4.1. Žino, suvokia virtualios erdvės turinio galimybes savęs tobulinimui o taip pat ir keliamas grėsmes.	A4.2. Įvardija keletą būdų kaip panaudoti virtualiosios erdvės galimybes mokymuisi ir saviugdai. Taip pat žino apie internetinio saugumo spragų ir piktnaudžiavimo internetu grėsmes.	A4.3. Diskutuoja su bendraamžiais, tyrinėja ir aptaria galimybes panaudoti virtualią realybę bei IT saviugdos tikslais. Pasidalina patirtimi, pateikia konkrečių pavyzdžių kaip tai padaryti. Taip pat aptaria principus bei būdus kaip išvengti virtualybės neigiamo poveikio.	A4.4. Savarankiškai domisi, išsikelia tikslus, skaito specializuotą literatūrą, žiūri mokslinės fantastikos filmus, kritiškai reflektuoja savo santykį su virtualybe. Ugdosi saikingo, saugaus ir asmenybės saviugdai palankaus darbo virtualioje aplinkoje įgūdžius. Geba kūrybiškai išnaudoti virtualios erdvės atveriamas ugdymosi galimybes įvairiuose kontekstuose.
B. Dialoginis bendravimas Aš-Tu.			

B1.1. Ieško atsakymų į draugaujant iškylančius klausimus: kuo remiasi tikra draugystė? Kokios apgaulės ir išdavystės priežastys? Įvardija nuoširdumo ir pasitikėjimo svarbą.	B1.2. Kelia papildomus klausimus, diskutuoja teoriniais ir praktiniais draugystės aspektais. Nagrinėja apgaulės ir išdavystės atvejus, remiasi pavyzdžiais iš patirties, literatūros, dramos arba kino.	B1.3. Analizuoja, kritiškai reflektuoja santykyje su draugais kylančias problemas: pasitikėjimo svarbą ir išdavystės galimybę, problemą kaip derinti duotą žodį jei jis kertasi su teisingumu. Geba pagrįsti savo įžvalgas pavyzdžiais iš literatūros, kino filmų ir kitų artefaktų.	B1.4. Savarankiškai domisi, tyrinėja, gilinasi į filosofinius ir grožinės literatūros kūrinius draugystės tematika. Kūrybiškai interpretuoja santykyje su draugais kylančias problemas. Geba kritiškai, tačiau konstruktyviai įvertinti savo ir draugų poelgius bei laikyseną įvairiose situacijose.
B2.1. Kelia klausimus apie pagarbių, supratingų santykių su tėvais svarbą ir vertę.	B2.2. Apibūdina etinėmis vertybėmis pagrįstą santykį su tėvais. Pasakoja, diskutuoja, pateikia pavyzdžių iš patirties, literatūros, dramos arba kino.	B2.3. Suvokia pagarbaus ir supratingo tarpusavio santykio su tėvais svarbą ir vertę. Analizuoja, svarsto savo ir tėvų atsakomybes vieni kitų atžvilgiu. Savo nuostatas pagrindžia moraliniais principais ir geriausiais pavyzdžiais iš istorijos, literatūros, kino.	B2.4. Domisi savo tėvų moralinėmis nuostatomis, jas analizuoja ir reflektuoja. Tyrinėja ir interpretuoja savo ir tėvų panašumus bei skirtumus. Geba kritiškai vertinti savo poelgius, geba atsiprašyti ir susitaikyti. Iškilus santykių su tėvais problemoms ieško konstruktyvaus sprendimo.
B3.1. Ieško atsakymo, kokia mano atsakomybė už kitą, galbūt netgi nepažįstamą, žmogų.	B3.2. Suvokia rūpesčio kitu, netgi nepažįstamu, žmogumi svarbą ir vertę. Savo nuostatą Kito atžvilgiu pagrindžia atjauta ir moraline pareiga.	B3.3. Analizuoja, diskutuoja santykio su svetimu Kitu teorinius pagrindus ir praktines nuostatas. Pateikia kilnių, nesavanaudiškų poelgių Kito atžvilgiu pavyzdžių iš patirties, istorijos, literatūros, dramos arba kino.	B3.4. Savarankiškai tiria ir interpretuoja probleminius klausimus apie rūpesčio etikos ir teisingumo santykio svarbą. Reflektuoja apie santykį su svetimu Kitu įvairiuose kontekstuose. Savo praktines nuostatas grindžia moraliniais principais ir realiais kilnaus elgesio pavyzdžiais.
B4.1. Svarsto tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje problemą.	B4.2. Suvokia tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje svarbą, įvardija keletą būdų kaip tai praktiškai įgyvendinti.	B4.3. Kelia papildomus patirtimi pagrįstus klausimus apie tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje nustatymą. Pateikia konkrečių pavyzdžių, kodėl svarbu tai padaryti.	B4.4. Savarankiškai domisi ir tiria tinkamos distancijos su Kitu virtualioje erdvėje išlaikymo problemą. Įgytus praktinius įgūdžius kūrybiškai pritaiko saugiam darbui, tuo pačiu plečia akiratį ir atranda naujas ugdymosi galimybes virtualioje erdvėje.
C. Socialiniai santykiai. Aš-Mes.			
C1.1. Domisi savo šeimos vertybėmis ir tradicijomis. Suvokia santykio su savo artimaisiais ir protėviais vertę.	C1.2. Apibūdina, pristato savo šeimą ir giminaičius. Savo santykį su jais grindžia pasitikėjimu, pagarba ir meile.	C1.3. Geba išreikšti savo šeimos nariams pagarbą ir meilę. Domisi, išklauso, atjaučia, atsiprašo, susitaiko, pasiūlo pagalbą. Stengiasi nenuliūdinti, nenuvilti, savo šeimos narių.	C1.4. Domisi savo šeimos šaknimis, tradicijomis ir vertybėmis. Siekia išsaugoti ryšius tarp kartų, tausoja daiktinį ir kultūrinį vyresniųjų palikimą, nepamirštant ir atsakingo tausojančio santykio su šalia esančiais šeimos nariais.

C2.1. Patiria ir apmąsto klasės draugų nuomonių bei požiūrių įvairovę.	C2.2. Diskutuoja nuomonių bei požiūrių įvairovės problemą, ieško būdų bendram sutarimui pasiekti. Atranda, kad diskusijose su bendraamžiais reikia gerbti argumentą, o ne išorinį autoritetą**.**	C2.3. Mokosi išklausyti draugus, suprasti jų požiūrį, atsižvelgti į jų argumentus. Mokosi analizuoti, palyginti požiūrius ar pasiūlymus ir pasiekti bendrą sutarimą. Suvokia, kad diskusijos su kitaip manančiais draugais gali būti pamokančos ir ugdančios.	C2.4. Ugdosi gebėjimą kūrybiškai pristatyti savo mintis ir idėjas, argumentuotai ginti savo nuomonę. Demonstruoja pagarbą kritiniam mąstymui ir argumentui. Sugeba mokytis iš grupės draugų kaip tyrimo bendruomenės. Kūrybiškai ir konstruktyviai sprendžia kylančias problemas.
C3.1. Kelia klausimus apie bendruomenių ir joms svarbių vertybių įvairovę.	C3.2. Įvardija konkrečias bendruomenes, žino jų poreikius ir problemas. Suvokia savo ryšio su bendruomene ir filotopijos (meilės vietai kurioje gyveni) derinimo su buvimo Europos ir pasaulio piliečiu vertę ir svarbą.	C3.3. Reflektuoja savo ryšį su tauta (tautine bendrija) ir jos paveldu: domisi etnokultūra, folkloru, papročiais, senąja pasaulėjauta ir pasaulėžiūra (tikėjimais, religija), daiktine ir dvasine kultūra. Suvokia valstybės istorijos, ypač laisvės kovų ir žmoniškumo gynimo istorijos studijavimo svarbą.	C3.4. Domisi, pripažįsta teises ir gerbia visas Lietuvos Respublikoje gyvenančias tautines (etnines, religines) bendrijas. Pagarbos savo tautos etniniams bruožams jausmą derina su pagarba kitų tautų etninėms ypatybėms. Kritiškai vertina santykių tarp tautų destruktyvius aspektus. Sugeba pasiūlyti konstruktyvių ir kūrybingų tarpkultūrinės komunikacijos sprendimų.
C4.1. Svarsto santykio su virtualia bendruomene ir naujausių technologijų sąlygojamas problemas. Žino svarbiausias etikos virtualybėje normas.	C4.2. Suvokia ir diskutuoja asmens duomenų apsaugos internete problemą. Svarsto asmens atvaizdo, muzikos, kino kūrinių ir kitokios intelektinės nuosavybės kopijavimo bei reprodukavimo problemas bei etines normas.	C4.3. Analizuoja, gilinasi, ieško naujų ir visuotinai priimtinų būdų užtikrinti tiek asmens duomenų ir intelektinės nuosavybės saugumą, tiek ir laisvą keitimąsi duomenimis tarp virtualios bendruomenės narių, o taip pat ir jų saviraiškos laisvę. Žino ir taiko etiško bendravimo su virtualia bendruomene taisykles.	C4.4. Pabrėžia visų virtualios bendruomenės narių asmens duomenų bei kitos privačios skaitmeninės informacijos apsaugos internete būtinumą. Domisi, atlieka tyrimus ir komunikuoja etiško santykio su virtualia bendruomene principus ir normas. Geba pasiūlyti konstruktyvių ir kūrybingų problemos sprendimų.
D. Santykis su pasauliu. Aš-tai.			
D1.1. Pastebi vartotojiško santykio su augmenija ir gamtine aplinka pavojų.	D1.2. Kelia klausimus, diskutuoja gamtosaugos temomis. Įžvelgia etinę žmogaus ir floros santykio prasmę. Gamtosaugos nuostatas pagrindžia savo patirtimi, literatūros ir kino kūriniais.	D1.3. Analizuoja ir reflektuoja žmogaus vartotojiško santykio su gamta pasekmes ir grėsmes. Suvokia moralinę pareigą saugoti gamtą, ugdosi praktines nuostatas saugoti natūralią augmeniją. Geba pasiremti įvairiais pavyzdžiais iš literatūros, kino ir kitų artefaktų.	D1.4. Suvokia, reflektuoja ir komunikuoja apie vartotojiško santykio su gamtine aplinka neigiamas pasekmes. Kasdieniniame gyvenime praktikuoja gamtai draugiškas technologijas. Geba pasiūlyti konstruktyvių ir kūrybingų gamtosauginių problemų sprendimo

			būdų. Domisi, įsitraukia į žaliųjų arba kitų ekologijos bei žmogaus ryšio su gamta atkūrimo problemas sprendžiančių judėjimų veiklą.
D2.1. Pastebi žiauraus, netinkamo žmogaus elgesio su gyvūnais apraiškas. Kelia žmogaus etinės atsakomybės už gyvūnus klausimus.	D2.2. Kelia klausimus, argumentuotai diskutuoja apie gyvūnų teises ir poreikius, suvokia žmogaus moralinę atsakomybę už gyvūnus. Gyvūnų globojimo nuostatas pagrindžia savo patirtimi, literatūros ir kino kūriniais.	D2.3. Pasidalina savo patirtimi, pateikia konkrečių pavyzdžių (negatyvių ir pozityvių) apie žmonių elgesį su gyvūnais. Suvokia moralinę žmogaus atsakomybę už gyvūnus. Savo nuostatas pagrindžia įvairias pavyzdžiais iš patirties, literatūros, kino ir kitų artefaktų.	D2.4. Suvokia, reflektuoja ir komunikuoja apie žiauraus, netinkamo, vartotojiško santykio su gyvūnais etinį nepriimtinumą. Akcentuoja laukinių gyvūnų gyvenamosios erdvės apsaugos ir tinkamos naminių gyvūnų priežiūros būtinybę. Geba pasiūlyti konstruktyvių ir kūrybingų šių problemų sprendimo būdų.
D3.1. Supranta klimato kaitos grėsmes ir mokosi ekologiško elgesio taisyklių.	D3.2. Domisi ekologijos ir klimato kaitos problemomis, diskutuoja, įvardija keletą būdų ekologinėms problemoms spręsti. Mokosi laikytis ekologiško gyvenimo principų ir normų.	D3.3. Savarankiškai gilinasi į ekologijos ir klimato kaitos problemas, susipažįsta su mokslo duomenimis ir planetos klimato kaitos prognozėmis, supranta žmogaus moralinę atsakomybę už vartotojiškos veiklos pasekmes. Prisiima konkrečius įsipareigojimus klimato kaitai stabdyti.	D3.4. Supranta ir artikuliuoja aukštesnės ekologinės žmonijos savimonės vertę ir svarbą**.** Išgyvena gyvą, autentišką tête-à-tête (“veidas į veidą”) santykį su gamta. Naudoja mokslo kalbos ir meninės saviraiškos priemones gamtosauginėms idėjoms skleisti. Geba pasiūlyti konstruktyvių ir kūrybingų ekologinių problemų sprendimo būdų.
D4.1 Domisi, kelia klausimus, kaip mūsų santykis su pasauliu atsispindi virtualioje erdvėje.	D4.2. Seka ekologinio turinio informaciją virtualioje erdvėje, ja pasidalina, diskutuoja su draugais. Domisi dokumentine video medžiaga, žurnalistiniais tyrimais, literatūros ir kino kūriniais ekologine tematika.	D4.3. Gilinasi į ekologijos ir gamtosaugos problemas, atspindimas virtualioje aplinkoje, žiniasklaidoje ir kitose įvairiose medijose (kinas, literatūra, muzika, vaizduojamieji menai). Pasinaudoja virtualios erdvės galimybėmis diskutuoti, analizuoti, reflektuoti ir praktiškai prisidėti prie gamtosaugos.	D4.4. Savanoriškai, aktyviai ir kūrybingai įsitraukia į gamtosauginę veiklą virtualioje erdvėje. Diskutuoja, argumentuoja, svarsto etinius ekologinės atsakomybės aspektus. Žino ir taiko multimodalius ekologinės savimonės ugdymosi metodus. Kuria artefaktus ekologine tematika, pasiūlo konstruktyvius gamtos saugojimo problemų sprendimus.

8.6. Pasiekimų lygių požymiai. 11–12 klasės

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	**Patenkinamas (II)**	**Pagrindinis (III)**	**Aukštesnysis (IV)**
A. Saviugda ir savisauga. Aš-asmuo			
A1.1. Padedamas suvokia savo asmenybės unikalumą ir supranta, bei kritiškai vertina savo kelio į dorinę brandą svarbumą bei unikalumą. Suvokia dorinės brandos kertinius principus.	A1.2. Savarankiškai suvokia savo asmenybės unikalumą ir supranta, bei kritiškai vertina savo kelio į dorinę brandą svarbumą bei unikalumą. Suvokia dorinės brandos kertinius principus. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	A1.3. Savarankiškai suvokia savo asmenybės unikalumą ir supranta, bei kritiškai vertina savo kelio į dorinę brandą svarbumą bei unikalumą. Suvokia dorinės brandos kertinius principus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	A1.4. Savarankiškai suvokia savo asmenybės unikalumą ir supranta, bei kritiškai vertina savo kelio į dorinę brandą svarbumą bei unikalumą. Suvokia dorinės brandos kertinius principus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
A2.1. Padedamas suvokia savo jausmų ir pamatinių nuotaikų svarbą savęs ir pasaulio supratimui. Kritiškai vertina tokį supratimą, suvokia jausmų įtaką vertinimui. Atpažįsta, suvaldo ir reguliuoja savo patiriamas emocijas bei jausmus, kurių pagalba sąmoningai formuoja savo charakterį. Pažįsta savo asmenybės kryptingumą, geba racionaliai rinktis ir argumentuoti savo pasirinkimus.	A2.2. Savarankiškai suvokia savo jausmų ir pamatinių nuotaikų svarbą savęs ir pasaulio supratimui. Kritiškai vertina tokį supratimą, suvokia jausmų įtaką vertinimui. Atpažįsta, suvaldo ir reguliuoja savo patiriamas emocijas bei jausmus, kurių pagalba sąmoningai formuoja savo charakterį. Pažįsta savo asmenybės kryptingumą, geba racionaliai rinktis ir argumentuoti savo pasirinkimus. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	A2.3. Savarankiškai suvokia savo jausmų ir pamatinių nuotaikų svarbą savęs ir pasaulio supratimui. Kritiškai vertina tokį supratimą, suvokia jausmų įtaką vertinimui. Atpažįsta, suvaldo ir reguliuoja savo patiriamas emocijas bei jausmus, kurių pagalba sąmoningai formuoja savo charakterį. Pažįsta savo asmenybės kryptingumą, geba racionaliai rinktis ir argumentuoti savo pasirinkimus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	A2.4. Savarankiškai suvokia savo jausmų ir pamatinių nuotaikų svarbą savęs ir pasaulio supratimui. Kritiškai vertina tokį supratimą, suvokia jausmų įtaką vertinimui. Atpažįsta, suvaldo ir reguliuoja savo patiriamas emocijas bei jausmus, kurių pagalba sąmoningai formuoja savo charakterį. Pažįsta savo asmenybės kryptingumą, geba racionaliai rinktis ir argumentuoti savo pasirinkimus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
A3.1. Padedamas racionaliai, argumentuotai vertina rizikas, su kuriomis pats ar kiti žmonės gali susidurti mokantis, dirbant, keliaujant, ilsintis ar pramogaujant. Geba prisiimti pamatuotą riziką, tačiau vengia pavojingų (nenaudingų, nepriimtinų)	A3.2. Savarankiškai racionaliai, argumentuotai vertina rizikas, su kuriomis pats ar kiti žmonės gali susidurti mokantis, dirbant, keliaujant, ilsintis ar pramogaujant. Geba prisiimti pamatuotą riziką, tačiau vengia pavojingų (nenaudingų, nepriimtinų)	A3.3. Savarankiškai racionaliai, argumentuotai vertina rizikas, su kuriomis pats ar kiti žmonės gali susidurti mokantis, dirbant, keliaujant, ilsintis ar pramogaujant. Geba prisiimti pamatuotą riziką, tačiau vengia pavojingų (nenaudingų,	A3.4. Savarankiškai racionaliai, argumentuotai vertina rizikas, su kuriomis pats ar kiti žmonės gali susidurti mokantis, dirbant, keliaujant, ilsintis ar pramogaujant. Geba prisiimti pamatuotą riziką, tačiau vengia pavojingų (nenaudingų, nepriimtinų) socialinių

socialinių kontakų ir veiklų, taip pat sveikatai žalingų medžiagų bei jų vertojimo įpročių, neatsargaus ir pavojingo elgesio, susijusio su pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei sukėlimu.	socialinių kontakų ir veiklų, taip pat sveikatai žalingų medžiagų bei jų vertojimo įpročių, neatsargaus ir pavojingo elgesio, susijusio su pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei sukėlimu. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	nepriimtinų) socialinių kontakų ir veiklų, taip pat sveikatai žalingų medžiagų bei jų vertojimo įpročių, neatsargaus ir pavojingo elgesio, susijusio su pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei sukėlimu. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	kontakų ir veiklų, taip pat sveikatai žalingų medžiagų bei jų vertojimo įpročių, neatsargaus ir pavojingo elgesio, susijusio su pavojaus žmonių sveikatai ar gyvybei sukėlimu. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
A4.1. Padedamas supranta kaip technologijos konstruoja tapatybę, kritiškai vertina šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybių konstravimui. Geba saugiai, kūrybingai ir prasmingai veikti virtualiojoje erdvėje, geba patarti kitiems mokiniams bei vyresni amžiaus asmenims, kaip tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, intelektinės nuosavybės ir kitų teisės aktais nustatytų apribojimų, taip pat saugant asmens orumą ir saviraiškos bei kūrybos galimybes.	A4.2. Savarankiškai supranta kaip technologijos konstruoja tapatybę, kritiškai vertina šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybių konstravimui. Geba saugiai, kūrybingai ir prasmingai veikti virtualiojoje erdvėje, geba patarti kitiems mokiniams bei vyresni amžiaus asmenims, kaip tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, intelektinės nuosavybės ir kitų teisės aktais nustatytų apribojimų, taip pat saugant asmens orumą ir saviraiškos bei kūrybos galimybes. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	A4.3. Savarankiškai supranta kaip technologijos konstruoja tapatybę, kritiškai vertina šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybių konstravimui. Geba saugiai, kūrybingai ir prasmingai veikti virtualiojoje erdvėje, geba patarti kitiems mokiniams bei vyresni amžiaus asmenims, kaip tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, intelektinės nuosavybės ir kitų teisės aktais nustatytų apribojimų, taip pat saugant asmens orumą ir saviraiškos bei kūrybos galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	A4.4. Savarankiškai supranta kaip technologijos konstruoja tapatybę, kritiškai vertina šiuolaikinių technologijų įtaką tapatybių konstravimui. Geba saugiai, kūrybingai ir prasmingai veikti virtualiojoje erdvėje, geba patarti kitiems mokiniams bei vyresni amžiaus asmenims, kaip tinkamai naudotis informacinėmis technologijomis nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos, intelektinės nuosavybės ir kitų teisės aktais nustatytų apribojimų, taip pat saugant asmens orumą ir saviraiškos bei kūrybos galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
B. Dialoginis bendravimas Aš-Tu.			
B1.1. Padedamas supranta Kito kaip draugo svarbą asmens, bendruomenės, valstybės gyvenime (pvz., draugiška valstybė).	B1.2. Savarankiškai supranta Kito kaip draugo svarbą asmens, bendruomenės, valstybės gyvenime (pvz., draugiška valstybė). Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	B1.3. Savarankiškai supranta Kito kaip draugo svarbą asmens, bendruomenės, valstybės gyvenime (pvz., draugiška valstybė). Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	B1.4. Savarankiškai supranta Kito kaip draugo svarbą asmens, bendruomenės, valstybės gyvenime (pvz., draugiška valstybė). Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš

			literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
B2.1. Padedamas supranta ką reiškia Kito kaip artimojo turėjimas, taiko šį supratimą savo kasdienėje veikloje. Geba šį suvokimą reflektuoti, perteikti esminius principus kitiems.	B2.2. Savarankiškai supranta ką reiškia Kito kaip artimojo turėjimas, taiko šį supratimą savo kasdienėje veikloje. Geba šį suvokimą reflektuoti, perteikti esminius principus kitiems. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	B2.3. Savarankiškai supranta ką reiškia Kito kaip artimojo turėjimas, taiko šį supratimą savo kasdienėje veikloje. Geba šį suvokimą reflektuoti, perteikti esminius principus kitiems. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	B2.4. Savarankiškai supranta ką reiškia Kito kaip artimojo turėjimas, taiko šį supratimą savo kasdienėje veikloje. Geba šį suvokimą reflektuoti, perteikti esminius principus kitiems. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
B3.1. Padedamas suvokia, kritiškai vertina susvetimėjimo, Svetimo problemiškumą asmeniniame ir socialiniame gyvenime. Analizuoja, kritiškai vertina šiuolaikinį individualizmą ir jo susiformavimo kultūrinį kontekstą, suvokia individualizmo ir bendruomeniškumo dermės svarbą.	B3.2. Savarankiškai uvokia, kritiškai vertina susvetimėjimo, Svetimo problemiškumą asmeniniame ir socialiniame gyvenime. Analizuoja, kritiškai vertina šiuolaikinį individualizmą ir jo susiformavimo kultūrinį kontekstą, suvokia individualizmo ir bendruomeniškumo dermės svarbą. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	B3.3. Savarankiškai suvokia, kritiškai vertina susvetimėjimo, Svetimo problemiškumą asmeniniame ir socialiniame gyvenime. Analizuoja, kritiškai vertina šiuolaikinį individualizmą ir jo susiformavimo kultūrinį kontekstą, suvokia individualizmo ir bendruomeniškumo dermės svarbą. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	B3.4. Savarankiškai suvokia, kritiškai vertina susvetimėjimo, Svetimo problemiškumą asmeniniame ir socialiniame gyvenime. Analizuoja, kritiškai vertina šiuolaikinį individualizmą ir jo susiformavimo kultūrinį kontekstą, suvokia individualizmo ir bendruomeniškumo dermės svarbą. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
B4.1. Padedamas supranta kaip konstruojama virtuali Kitybė, kritiškai vertina technologijų poveikį. Dalinasi patirtimi, analizuoja, svarsto, apibendrina, kritiškai vertina santykio su virtualiu Kitu plėtojimą įvairių informacinių (ar skaitmeninių) technologijų terpėje. Geba apibrėžti moralines ir teisines ribas bendraujant su virtualiu kitu, domisi ir supranta dirbtinio intelekto (androidų?)	B4.2 Savarankiškai supranta kaip konstruojama virtuali Kitybė, kritiškai vertina technologijų poveikį. Dalinasi patirtimi, analizuoja, svarsto, apibendrina, kritiškai vertina santykio su virtualiu Kitu plėtojimą įvairių informacinių (ar skaitmeninių) technologijų terpėje. Geba apibrėžti moralines ir teisines ribas bendraujant su virtualiu kitu, domisi ir supranta dirbtinio intelekto (androidų?)	B4.3. Savarankiškai supranta kaip konstruojama virtuali Kitybė, kritiškai vertina technologijų poveikį. Dalinasi patirtimi, analizuoja, svarsto, apibendrina, kritiškai vertina santykio su virtualiu Kitu plėtojimą įvairių informacinių (ar skaitmeninių) technologijų terpėje. Geba apibrėžti moralines ir teisines ribas bendraujant su virtualiu kitu, domisi ir supranta dirbtinio intelekto (androidų?)	B4.4 Savarankiškai supranta kaip konstruojama virtuali Kitybė, kritiškai vertina technologijų poveikį. Dalinasi patirtimi, analizuoja, svarsto, apibendrina, kritiškai vertina santykio su virtualiu Kitu plėtojimą įvairių informacinių (ar skaitmeninių) technologijų terpėje. Geba apibrėžti moralines ir teisines ribas bendraujant su virtualiu kitu, domisi ir supranta dirbtinio intelekto (androidų?)

informacines, komunikacines ir kūrybines galimybes.	informacines, komunikacines ir kūrybines galimybes. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	informacines, komunikacines ir kūrybines galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	informacines, komunikacines ir kūrybines galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
C. Socialiniai santykiai. Aš-Mes.			
C1.1. Padedamas supranta šeimos sąvokos apimtį, geba empatiškai jausti šeimos emocines, socialines ir ekonomines problemas. Diskutuoja apie šeimos bei partnerystės institucijų įvairovę.	C1.2. Savarankiškai supranta šeimos sąvokos apimtį, geba empatiškai jausti šeimos emocines, socialines ir ekonomines problemas. Diskutuoja apie šeimos bei partnerystės institucijų įvairovę. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	C1.3. Savarankiškai supranta šeimos sąvokos apimtį, geba empatiškai jausti šeimos emocines, socialines ir ekonomines problemas. Diskutuoja apie šeimos bei partnerystės institucijų įvairovę. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	C1.4. Savarankiškai supranta šeimos sąvokos apimtį, geba empatiškai jausti šeimos emocines, socialines ir ekonomines problemas. Diskutuoja apie šeimos bei partnerystės institucijų įvairovę. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
C2.1. Padedamas supranta ir vertina draugystės fenomeną, jo svarbą emocinėje ir socialinėje sferoje.	C2.2. Savarankiškai supranta ir vertina draugystės fenomeną, jo svarbą emocinėje ir socialinėje sferoje. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	C2.3. Savarankiškai supranta ir vertina draugystės fenomeną, jo svarbą emocinėje ir socialinėje sferoje. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	C2.4. Savarankiškai supranta ir vertina draugystės fenomeną, jo svarbą emocinėje ir socialinėje sferoje. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
C3.1. Padedamas reflektuoja savo ryšį su pasaulio tautomis, kultūromis, tradicijomis. apibūdina, paaiškina ir kritiškai vertina savo bendruomenės, socialinį, regioninį, etninį tapatumą, atskleidžia, išreiškia šiam tapatumui būdingus unikalius bruožus ir savybes. Išskiria prioritetines pilietines vertybes ir įsipareigojimus, kurie jungia asmenį ir bendruomenę.	C3.2. Savarankiškai reflektuoja savo ryšį su pasaulio tautomis, kultūromis, tradicijomis. apibūdina, paaiškina ir kritiškai vertina savo bendruomenės, socialinį, regioninį, etninį tapatumą, atskleidžia, išreiškia šiam tapatumui būdingus unikalius bruožus ir savybes. Išskiria prioritetines pilietines vertybes ir įsipareigojimus, kurie jungia asmenį ir bendruomenę.	C3.3. Savarankiškai reflektuoja savo ryšį su pasaulio tautomis, kultūromis, tradicijomis. apibūdina, paaiškina ir kritiškai vertina savo bendruomenės, socialinį, regioninį, etninį tapatumą, atskleidžia, išreiškia šiam tapatumui būdingus unikalius bruožus ir savybes. Išskiria prioritetines pilietines vertybes ir įsipareigojimus, kurie jungia asmenį ir bendruomenę. Savarankiškai analizuoja filosofinės	C3.4. Savarankiškai reflektuoja savo ryšį su pasaulio tautomis, kultūromis, tradicijomis. apibūdina, paaiškina ir kritiškai vertina savo bendruomenės, socialinį, regioninį, etninį tapatumą, atskleidžia, išreiškia šiam tapatumui būdingus unikalius bruožus ir savybes. Išskiria prioritetines pilietines vertybes ir įsipareigojimus, kurie jungia asmenį ir bendruomenę.

	Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
C4.1. Padedamas atsakingai plėtoja ryšius su virtualia bendruomene, laikosi etinių ir teisinių normų, sumaniai saugo savo ir kitų asmens duomenis ir jautrią asmeninę informaciją. Gerbia socialinių tinklų ir kompiuterinių žaidimų taisykles bei etines normas, kurdami virtualias tapatybes, nesityčioja ir neapgaudinėja kitų. Žino ir paiso intelektinės nuosavybės apsaugos principus. Įspėja bendraamžius, informuoja tinklų administratorius apie rimtus teisės ir etikos pažeidimus. Atpažįsta ir ignoruoja virtualias bendruomenes, kurios žemina asmens orumą, pažeidžia žmogaus teises, vykdo neteisėtą veiklą arba kelia grėsmę visuomenės saugumui.	C4.2. Savarankiškai atsakingai plėtoja ryšius su virtualia bendruomene, laikosi etinių ir teisinių normų, sumaniai saugo savo ir kitų asmens duomenis ir jautrią asmeninę informaciją. Gerbia socialinių tinklų ir kompiuterinių žaidimų taisykles bei etines normas, kurdami virtualias tapatybes, nesityčioja ir neapgaudinėja kitų. Žino ir paiso intelektinės nuosavybės apsaugos principus. Įspėja bendraamžius, informuoja tinklų administratorius apie rimtus teisės ir etikos pažeidimus. Atpažįsta ir ignoruoja virtualias bendruomenes, kurios žemina asmens orumą, pažeidžia žmogaus teises, vykdo neteisėtą veiklą arba kelia grėsmę visuomenės saugumui. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	C4.3. Savarankiškai atsakingai plėtoja ryšius su virtualia bendruomene, laikosi etinių ir teisinių normų, sumaniai saugo savo ir kitų asmens duomenis ir jautrią asmeninę informaciją. Gerbia socialinių tinklų ir kompiuterinių žaidimų taisykles bei etines normas, kurdami virtualias tapatybes, nesityčioja ir neapgaudinėja kitų. Žino ir paiso intelektinės nuosavybės apsaugos principus. Įspėja bendraamžius, informuoja tinklų administratorius apie rimtus teisės ir etikos pažeidimus. Atpažįsta ir ignoruoja virtualias bendruomenes, kurios žemina asmens orumą, pažeidžia žmogaus teises, vykdo neteisėtą veiklą arba kelia grėsmę visuomenės saugumui. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	C4.4 Savarankiškai atsakingai plėtoja ryšius su virtualia bendruomene, laikosi etinių ir teisinių normų, sumaniai saugo savo ir kitų asmens duomenis ir jautrią asmeninę informaciją. Gerbia socialinių tinklų ir kompiuterinių žaidimų taisykles bei etines normas, kurdami virtualias tapatybes, nesityčioja ir neapgaudinėja kitų. Žino ir paiso intelektinės nuosavybės apsaugos principus. Įspėja bendraamžius, informuoja tinklų administratorius apie rimtus teisės ir etikos pažeidimus. Atpažįsta ir ignoruoja virtualias bendruomenes, kurios žemina asmens orumą, pažeidžia žmogaus teises, vykdo neteisėtą veiklą arba kelia grėsmę visuomenės saugumui. Savarankiškai Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
D. Santykis su pasauliu. Aš-tai.			
D1.1. Padedamas apibūdina, interpretuoja, apibendrina žmogaus ir augmenijos abipusio ryšio dimensijas bei jų svarbą biosferos išlikimui. Argumentuoja, pristato tvarios plėtros ir gamtai draugiškos ciklinės technologijos pranašumus.	D1.2. Savarankiškai apibūdina, interpretuoja, apibendrina žmogaus ir augmenijos abipusio ryšio dimensijas bei jų svarbą biosferos išlikimui. Argumentuoja, pristato tvarios plėtros ir gamtai draugiškos ciklinės technologijos pranašumus.	D1.3. Savarankiškai apibūdina, interpretuoja, apibendrina žmogaus ir augmenijos abipusio ryšio dimensijas bei jų svarbą biosferos išlikimui. Argumentuoja, pristato tvarios plėtros ir gamtai draugiškos ciklinės technologijos pranašumus.	D1.4. Savarankiškai apibūdina, interpretuoja, apibendrina žmogaus ir augmenijos abipusio ryšio dimensijas bei jų svarbą biosferos išlikimui. Argumentuoja, pristato tvarios plėtros ir gamtai draugiškos ciklinės technologijos pranašumus. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš

	Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
D2.1. Padedamas pristato, diskutuoja, apibendrina žmogaus ir gyvūnijos bendrabūvio problemas. Svarsto laukinių ir naminių gyvūnų priežiūros taisykles ir geriausias praktikas. Kritiškai vertina vartotojišką požiūrį į gyvūnus. Akcentuoja humaniško elgesio, emocinio ryšio ir ištikimos draugystės tarp žmogaus ir gyvūno galimybes.	D2.2. Savarankiškai pristato, diskutuoja, apibendrina žmogaus ir gyvūnijos bendrabūvio problemas. Svarsto laukinių ir naminių gyvūnų priežiūros taisykles ir geriausias praktikas. Kritiškai vertina vartotojišką požiūrį į gyvūnus. Akcentuoja humaniško elgesio, emocinio ryšio ir ištikimos draugystės tarp žmogaus ir gyvūno galimybes. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	D2.3. Savarankiškai pristato, diskutuoja, apibendrina žmogaus ir gyvūnijos bendrabūvio problemas. Svarsto laukinių ir naminių gyvūnų priežiūros taisykles ir geriausias praktikas. Kritiškai vertina vartotojišką požiūrį į gyvūnus. Akcentuoja humaniško elgesio, emocinio ryšio ir ištikimos draugystės tarp žmogaus ir gyvūno galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	D2.4. Savarankiškai pristato, diskutuoja, apibendrina žmogaus ir gyvūnijos bendrabūvio problemas. Svarsto laukinių ir naminių gyvūnų priežiūros taisykles ir geriausias praktikas. Kritiškai vertina vartotojišką požiūrį į gyvūnus. Akcentuoja humaniško elgesio, emocinio ryšio ir ištikimos draugystės tarp žmogaus ir gyvūno galimybes. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
D3.1. Padedamas analizuoja pasaulines ekologines problemas, diskutuoja klimato kaitos klausimu. Domisi postantropoceno idėjomis, studijuoja, randa įrodymus, pristato bendraamžiams, diskutuoja, formuluoja moralines prievoles, siūlo praktines taisykles ir įstatymus klimato kaitai stabdyti ir ekologinei pusiausvyrai išsaugoti.	D3.2. Savarankiškai analizuoja pasaulines ekologines problemas, diskutuoja klimato kaitos klausimu. Domisi postantropoceno idėjomis, studijuoja, randa įrodymus, pristato bendraamžiams, diskutuoja, formuluoja moralines prievoles, siūlo praktines taisykles ir įstatymus klimato kaitai stabdyti ir ekologinei pusiausvyrai išsaugoti. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	D3.3. Savaraniškai analizuoja pasaulines ekologines problemas, diskutuoja klimato kaitos klausimu. Domisi postantropoceno idėjomis, studijuoja, randa įrodymus, pristato bendraamžiams, diskutuoja, formuluoja moralines prievoles, siūlo praktines taisykles ir įstatymus klimato kaitai stabdyti ir ekologinei pusiausvyrai išsaugoti. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	F3.4. Savarankiškai analizuoja pasaulines ekologines problemas, diskutuoja klimato kaitos klausimu. Domisi postantropoceno idėjomis, studijuoja, randa įrodymus, pristato bendraamžiams, diskutuoja, formuluoja moralines prievoles, siūlo praktines taisykles ir įstatymus klimato kaitai stabdyti ir ekologinei pusiausvyrai išsaugoti. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.
D4.1. Padedamas sukuria ir pasidalina virtualioje erdvėje ekologines problemas nagrinėjančius įrašus (skaitm. turinį). Socialiniuose tinkluose išskiria, komentuoja, diskutuoja, pasidalina	D4.2. Savarankiškai sukuria ir pasidalina virtualioje erdvėje ekologines problemas nagrinėjančius įrašus (skaitm. turinį). Socialiniuose tinkluose išskiria, komentuoja, diskutuoja, pasidalina	D4.3. Savarankiškai sukuria ir pasidalina virtualioje erdvėje ekologines problemas nagrinėjančius įrašus (skaitm. turinį). Socialiniuose tinkluose išskiria, komentuoja, diskutuoja, pasidalina	D4.4. Savarankiškai sukuria ir pasidalina virtualioje erdvėje ekologines problemas nagrinėjančius įrašus (skaitm. turinį). Socialiniuose tinkluose išskiria, komentuoja, diskutuoja, pasidalina ekologines problemas nagrinėjančiu

ekologines problemas nagrinėjančiu turiniu. Domisi, tyrinėja, aptaria, išbando gamtai draugiškas technologijas, savo atradimus ir ekologiškas nuostatas kūrybingai viešina virtualybėje.	ekologines problemas nagrinėjančiu turiniu. Domisi, tyrinėja, aptaria, išbando gamtai draugiškas technologijas, savo atradimus ir ekologiškas nuostatas kūrybingai viešina virtualybėje. Padedamas analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	ekologines problemas nagrinėjančiu turiniu. Domisi, tyrinėja, aptaria, išbando gamtai draugiškas technologijas, savo atradimus ir ekologiškas nuostatas kūrybingai viešina virtualybėje. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų.	turiniu. Domisi, tyrinėja, aptaria, išbando gamtai draugiškas technologijas, savo atradimus ir ekologiškas nuostatas kūrybingai viešina virtualybėje. Savarankiškai analizuoja filosofinės etikos tekstus, pateikia pavyzdžių iš literatūros bei medijų. Analizuojamą problemą sieja su šių dienų aktualijomis.